

Møte torsdag den 4. mars kl. 18

President: J o r u n n R i n g s t a d

D a g s o r d e n (nr. 18):

1. Innstilling fra næringskomiteen om lov om endringer i lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) (Innst. O. nr. 48 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 23 (1998-99))
2. Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om husleieavtaler (husleieloven) (Innst. O. nr. 43 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 82 (1997-98))
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover (klagenemnd for utlendingssaker m.v.) (Innst. O. nr. 42 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 17 (1998-99))
4. Referat

Presidenten: Representanten Sverre J. Hoddevik vil setje fram eit privat lovframlegg.

Sverre J. Hoddevik (H): På vegner av Lars Arne Ryssdal, Bent Høie og meg sjølv vil eg fremme forslag om endring i kommunelova som gir opning for å la kommunar velje at ordførar skal ha parlamentarisk ansvar overfor kommunestyret og vere administrasjonssjef.

Presidenten: Lovframlegget vil bli handsama etter reglementet.

Val av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir valt ein settepresident for Odelstingets møte i kveld – og ser det som vedteke.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Johan J. Jakobsen(Sp): Jeg foreslår Jørgen Holte.

Presidenten: Jørgen Holte er foreslått som settepresident for møtet i kveld. – Andre forslag ligg ikkje føre, og Jørgen Holte er samrøystes vald som settepresident.

S a k n r . 1

Innstilling fra næringskomiteen om lov om endringer i lov av 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) (Innst. O. nr. 48 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 23 (1998-99))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering se side 333)

S a k n r . 2

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om husleieavtaler (husleieloven) (Innst. O. nr. 43 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 82 (1997-98))

Presidenten: Etter ynske frå kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at debatten vert avgrensa til 1 time og 50 minutt, og at taletida vert fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 35 minutt, Framstegspartiet 15 minutt, Kristeleg Folkeparti 15 minutt, Høgre 15 minutt, Senterpartiet 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 10 minutt, Venstre 5 minutt og Tverrpolitisk Folkevalde 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det vert gjeve høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarane frå kvar partigruppe og inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare vert det foreslått at dei som måtte teikne seg på talerlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det vert sett som vedteke.

Olaf Gjødrem (KrF) (ordførar for saka): Kommunalkomiteen støttar Regjeringa sitt forslag om at ny lov om husleigeavtaler skal erstatta gjeldande lov av 1939, husleieloven, og loven av 1967 som omhandlar husleige-reguleringssaker.

Sjølv om den norske utleigemarknaden er avgrensa og omfattar om lag 24 pst. av det totale talet på husvære, meiner komiteen at det er behov for eit lovverk som kan setja ramme for utleigeverksemnda og klargjera rettar og plikter for utleigar og leigetakar. Regjeringa har ved lovframlegget sitt kome med framlegg som både varetek utleigar si interesse for å driva utleige, og sikrar leigetakaren trygge leigeforhold som gir butryggleik og føreseielege økonomiske forpliktingar.

Fleirtalet i komiteen meiner at det er ein ubalanse i marknaden fordi talet på utleigebustader har gått ned. Dette har resultert i at leigepriisen, særleg i pressområda, er for høg. På denne bakgrunn meiner fleirtalet at staten bør medverka til å få bygd fleire utleigebustader i pressområda. Fleirtalet meiner òg at lovforslaga treffer loven sitt føremål, nemleg at alle skal ha vern mot vilkårleg og urimeleg handsaming, uavhengig av om ein er eigar eller leigar. Fleirtalet meiner det er viktig å streka under at leigarar skal vera trygge på at dei ikkje kan bli oppsagde utan sakleg grunn, eller at husleiga ikkje kan aukast utover det som blir rekna for rimeleg. Med dei justeringar som er i komiteen si innstilling, meiner fleirtalet at loven gjev tryggleik for at om det oppstår konfliktar, skal partane i fyrste omgang ha tilgang til organ som kan løysa tvisten utan å risikera både tidsmessige og økonomiske belastningar, noko ei direkte domsavgjerd vil føra med seg.

Lovforslaget gjeld både leige av bustad og lokale. Departementet foreslår at det ikkje skal kunna avtalast eller gjerast gjeldande vilkår som er mindre gunstige for leigaren enn det som fylgjer av føresegnene i loven. Komiteen sitt fleirtal støttar dette. Komiteen merkar seg

øg at Regjeringa foreslår at hovudregelen ved leige av lokale skal vera at loven skal kunna avvikast ved avtalar.

Fleirtalet i komiteen støttar òg at klage på standarden på bustaden må fremjast innan rimeleg tid. Dette er meir fleksibelt enn dagens ordning som avgrensar denne retten til berre 14 dagar. Komiteen støttar vidare forslaget i den nye loven om å setja ei avgrensing på depositum og garanti på til saman maksimum seks månaders husleige. Komiteen støttar òg forslag om at utleige av bustad mot lån avviklast, då dette er ei ordning som har blitt brukt svært lite i dei seinare åra.

Komiteen foreslår vidare i § 3-5 fjerde ledd i samråd med departementet at banken *skal* utbetala depositumet i staden for *kan* utbetala til leigetakaren ved utløpet av søksmålsfristen, dersom søksmål ikkje er reist.

Fleirtalet i komiteen vil streka under at angsten for å bli ståande i lengre tid med økonomiske plikter gjennom lån osv. og ein leigetakar som har slutta å betala leige, vil vera ein av dei viktigaste uvissefaktorane for mange utleigarar. Derfor foreslår komitefleirtalet at etter at leigeforholdet er slutt, kan finansinstitusjonen utbetala skyldig leige frå kontoen om partane skriftleg har avtalt at leiga skal godskrivas annan konto i den same finansinstitusjonen, og utleigaren har dokumentert tidspunktet for når betalingsplikta tok til å gjelda, og når den tok slutt.

Komiteen støttar òg forslaget til føresegner om årleg indeksregulering av den opphavlege leiga og tilpassing til gjengs leige kvart tredje år.

Fleirtalet i komiteen sluttar opp om forslaget om å avvikla husleigereguleringsloven i løpet av ti år. Grunngevinga for dette er at det ikkje er ei einsarta gruppe med dårleg økonomi som bur i bustader som blir omfatta av denne loven, det vil seia bustader bygde før den andre verdskrigen: ca. 12 000 bustader i Oslo og 1 800 i Trondheim. Denne loven er eit lite målretta instrument for å hjelpa dei som har dårlegast økonomi eller størst problem på bustadmarknaden.

Fleirtalet i komiteen går inn for at den årlege leiga skal kunna aukast med inntil 20 pst. av dagens leige, eksklusiv kommunale avgifter, kvart år i ni år framover. Det tiande året aksepterer komiteen at det blir føreteke ei full marknadstilpassing. Dette gjev dei som bur i desse bustadene, ei god overgangsordning for å tilpassa seg ein ny buutgiftssituasjon. Om enkelte familiar kjem i problem på grunn av at denne loven fell bort, viser komiteen til bustøtta som eit målretta hjelpemiddel for å ta seg av dei som har økonomiske problem.

Komiteens fleirtal meiner det er positivt med nye reglar som tek sikte på å gje leigarar innverknad over forvaltning og drift av eigedomane. På den eine sida er det klart at utleigar eig og tek alle avgjerder om eigedomen. På den andre sida er det positivt at leigaren får større innverknad over eigen busituasjon, bl.a. skal det kunna veljast ein tillitsvald som representerer leigarane overfor utleigaren. Dette vil gjelda i hus der eigaren har leigd ut meir enn fire husvære. Denne representanten skal ha rådgjevande myndigheit.

Komiteens fleirtal er einig i at det i den nye husleigeloven blir foreslått eit vern mot å bli oppsagd av utleigaren.

Fleirtalet er einig i at eit for strengt oppseiingsvern kan føra til reduksjon i det samla talet på utleigebustader. Samtidig finn fleirtalet at det er viktig å gje leigaren oppseiingsvern så han får nødvendig eller ynskjeleg buttryggleik. Difor støttar fleirtalet departementets forslag om at tidsbestemte leigeavtalar berre kan seiast opp dersom det ligg føre særlege oppseiingsgrunnar. Fleirtalet ser òg positivt på at den nye husleigeloven nemner kva grunnar som gjev rett til oppseiing.

Fleirtalet meiner at flest moglege kontraktar bør vera tidsbestemte. Men fleirtalet meiner òg at det må vera rett å ha moglegheit til å inngå tidsavgrensa leigekontraktar, og støttar forslaget om at det blir sett ei minstetid på tre år. For å gå med på eit uttalt behov for tilbod om enkel tvisteløysing meiner komitefleirtalet at det vil vera rett å støtta initiativ teke av Norske Boligbyggelags Landsforbund, Norges leieboerforbund, Huseiernes Landsforbund og Forbrukarrådet om å oppretta eit husleigetvistutval. Husleigetvistane er ofte småe, tidkrevjande og kostnadskrevjande saker å føra for domstolsapparatet. I tillegg kjem ofte lang ventetid for å få saker opp for domstolane. Fleirtalet fremjar difor forslag om at det blir oppretta eit husleigetvistutval i Oslo som ei prøveordning for tre år. Dette utvalet bør ha representantar for leigar- og utleigesida og verta leia av ein nøytral formann med dommarkompetanse. Utvalet bør ha eige sekretariat som i tillegg til å førebu saka for utvalet, meklar mellom partane. Ein bør vurdera å knyta sekretariatet til Forlikrådet. Avgjerd i dette husleigetvistutvalet får same verknad som ein dom dersom den ikkje blir lagd fram for dei alminnelege domstolane. Fleirtalet går ut frå at kostnadene med ordninga i utgangspunktet bør dekkjast av dei sakførande partane.

Elles støttar komiteen samrøystes framlegget om forenkling, slik at § 5-8 femte ledd andre punktum skal lyde:

«For utmåling av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, fjerde, femte og sjette ledd tilsvarende.»

I tillegg vil eg på vegner av komiteen fremja ei presisering som eg har lagt på presidentbordet, og som vil bli delt om i salen i løpet av debatten.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (Frp): Fremskrittspartiet har en del innvendinger mot den loven som vi nå behandler her i Odelstinget.

Når det gjelder oppsigelsesvernet, er det blitt betydelig styrket. Nå er det slik at leier uten å begrunne sitt syn kan motsette seg oppsigelsen innen en måned. Det nye nå er altså at utleier må gå til rettsapparatet innen en frist på tre måneder og kreve en stadfestelse av oppsigelsen. Man må kunne anta at det vil føre til at langt flere oppsigelsessaker havner i rettsapparatet enn det som har vært tilfellet tidligere, og det blir dyrt for den tapende part iallfall,

samtidig som det vil sette begge parter i en meget vanskelig og ofte ubehagelig situasjon.

Er det nå slik at representanten Gjedrem mener at ut-siktene til å havne i slike ubehagelige og kanskje kostbare problemer for huseier, vil gjøre ham særlig lysten på å leie ut f.eks. i sin egen kjeller? Vil ikke dette kunne svekke interessen for å drive utleie, iallfall i egen, privat bolig?

Olaf Gjedrem (KrF): Som eg sa i mitt fyrste innlegg, er dette eit balansert lovverk som tek omsyn både til utleigar og leigetakar. Etter mi vurdering har departementet hatt ei heldig hand med ei balansert opplisting av krav og rettar for leigar og utleigar. Sjølv om eg nok må innrømme at det i denne lovrevisjonen blir mange plussar på leigarsida, er det rett å styrkja leigar sin situasjon. Men loven har krav om ei sakleg grunningjeving i tilfelle oppseiing, og det bør vera ein overkomeleg og ein akseptabel grunn for ein utleigar. Eg har litt problem med å forstå at det skal verka dempane på lysta til å leiga ut bustad at ein må ha ein sakleg grunn for å seia opp ein leigetakar.

Men i desse forholda som i dei fleste andre der det er fleire partar, er noko av det viktigaste når det gjeld avtalar, at det er gode, opne og tillitsfulle forhold, og det vil me oppfordra til blir utvikla i alle desse leigeforholda, slik at me kan unngå konfliktar mest mogleg. Me har i tillegg til dette nemnt eit enkelt tvisteutval her i Oslo som ei prøveordning for å sjå effekten, og eventuelt utvida til større delar av landet, som kan løysa enkle tvistar, slik at ein ikkje skal belasta domstolane, og for at det ikkje skal bli så dyrt for dei som har ein tvist gåande.

Sverre J. Hoddevik (H): I innstillinga er det referert ein korrespondanse med departementet, der problemet knytt til eventuelt vedtak om byfornyng heldt opp mot tidsbestemt leigeavtale er reist. Enkelt sagt er svaret på dette problemet frå departementet at oreigning, eller ekspropriasjon, er nøkkelen som i dette tilfellet kan fremje byfornyng. No er det slik at i våre auge er dette forholdsvis sterke og tidkrevjande tiltak, og mindretalet har fremma eit forslag om at leigetakaren ikkje kan motsette seg rehabilitering, det kan eventuelt ende i oppseiing.

Eg kunne gjerne likt å høyre saksordføraren sitt syn på dette ekspropriasjonskravet heldt opp mot det konkurrerende framlegget som ikkje har fleirtal.

Olaf Gjedrem (KrF): Me har ikkje i komiteen gått inn på dette mindretalsforslaget frå Høgre. Me føler vel at dei forslaga og synspunkta som kom frå departementet, er dekkjande og vil vera ein god reiskap til å gjennomføra ei nødvendig byfornyng i mange strøk. Me ser det som eit nyttig verkemiddel, og trur at det kan bli ein praktisk måte å ordna dette på.

Det er klart at ekspropriasjon i utgangspunktet er eit tungt verkemiddel som ein i det lengste vik unna for å bruka, men av og til kjem ein opp i situasjonar der ein må ha litt tunge verkemiddel, spesielt når dette gjeld mange partar.

Karin Andersen (SV): Flertallet går inn for å oppheve husleiereguleringsbestemmelsene, både den strenge og den milde bestemmelsen. Den milde har vært diskutert svært lite. Jeg kunne tenke meg å høre Gjedrems begrunnelse for hvorfor man ikke kunne tenke seg å beholde den, nettopp med bakgrunn i innspill vi har fått fra Husleienemnda i Oslo, som viser at denne bestemmelsen har vært nyttig for veldig mange som har dårlig råd, og at den på ingen måte har hindret rehabilitering og derav følgende husleieøkning, for de som har forholdt seg til regelverket og søkt om det, har også fått det.

Begrunnelsen for å oppheve husleiereguleringsbestemmelsene sier Gjedrem er at de er lite målrettet, og det er ikke vanskelig å finne eksempler på at det kanskje ikke er de aller mest trengende. Men jeg kunne også tenke meg å spørre Gjedrem om han ikke ser at den urettferdigheten blir erstattet av at det faktisk blir flere som får problemer på boligmarkedet hvis vi gjør dette nå.

Så til slutt et helt konkret spørsmål. Vi vet det er mange som bor i slike regulerte leiligheter som har lagt ned ganske mye egne midler i å pusse dem opp, slik at verdistigningen på boligen har blitt ganske stor. Hvordan skal den verdistigningen nå fordeles mellom eier og leier i et slikt forhold? Og kan det faktisk ende opp slik at leier må betale ekstra husleie som følge av verdistigning de sjøl har betalt?

Olaf Gjedrem (KrF): Etter denne kvelden står me sannsynlegvis med eit av dei mest liberale lovverka i den vestlege verda på dette feltet, så det er klart det ligg ein del spørsmålsteikn i løypa framover. Men me har vurdert det slik, som eg sa i mitt fyrste innlegg, at dei reguleringane me har hatt, har vore lite føremålstenlege, og at ei form for marknadsleige supplert med ei aktiv satsing på bustadbygging, spesielt for utsette og vanskelegstilte grupper, langt på veg vil kunna avhjelpa ein situasjon som vil vera problematisk for større grupper. Same kva tiltak som me gjennomfører, vil det skapa problem, men eg trur ikkje dei blir større enn at ein skal kunna hanskast med dei. Med eit målretta grep på bustadbygging og ei fornuftig innretting på offentlege verkemiddel til grupper som har behov for det, har eg faktisk stor tru på at sjølv om det fører til ei oppheving av husleigereguleringa, vil det ikkje få så sterke utslag, spesielt på grunn av at me har gjeve den strenge reguleringa ei løype på ti år.

Så er det problemet med dei som har rusta opp sine eigne bustader. Eg var sjølv i lag med ein annan representant og besøkte ein bustad som var rusta opp for 100 000 kr for 20-25 år sidan. Då var den månadlege leiga for ein relativt stor bustad på rundt 2 000 kr. Det er jo veldig billeg. På spørsmål som eg fekk frå leigetakar, sa eg at trass i at han investerte 100 000 kr i 1972 – det er mykje pengar – har han likevel når ein ser på heile livsløpet, hatt ein billeg bustad. Det var i alle fall leigetakarane einige om. Så eg trur dei fleste som har investert i ein leigd bustad i form av oppussing, har fått dette igjen. Eg trur det er få som føler seg lurde.

Presidenten: Replikskordskiftet er avslutta.

Odd Eriksen (A): La meg først få lov å gi anerkjennelse til saksordføreren for måten han har ledet arbeidet med denne innstillingen på. Saksordføreren har også på en grei måte i sitt innlegg redegjort for lovens og innstillingens hovedinnhold, og jeg finner derfor ingen grunn til å gjenta det han har sagt, bare presisere at det i hovedsak er Arbeiderpartiet og regjeringspartiene som står sammen om denne innstillingen. Det vil med andre ord si at det er i skjæringspunktet mellom Arbeiderpartiet og sentrum premissene for husleieloven ligger. I Arbeiderpartiet er vi derfor fornøyd med å ha klart å riste regjeringspartiene ut av klørne på Fremskrittspartiet og Høyre i en så viktig sak som berører boforhold og bomiljø for svært mange familier.

Jeg vil derfor bare berøre noen få hovedproblemstillinger i loven. Den vanskeligste politiske saken er åpenbart spørsmålet om å oppheve husleiereguleringsloven. Dette gjelder for det første den milde reguleringen, dvs. kapittel 3 i husleiereguleringsloven og omfatter utleie av private boliger i Bergen, Bodø, Drammen og Tromsø kommune samt alle private boliger i Oslo og Trondheim som ikke omfattes av den strenge reguleringen. Jeg vil også understreke at det er et enstemmig husleielovutvalg som anbefaler oppheving av den milde reguleringen.

For det andre gjelder det leie av bolig i hus som er oppført før 8. april 1940 i Oslo og Trondheim, med visse unntak, dvs. den strenge reguleringen i husleiereguleringsloven kapittel 2.

Fra Arbeiderpartiets side er vi enige om å oppheve husleiereguleringsloven. Det politiske spørsmålet har vært i hvor stor grad opphevingen av loven ville medføre en urimelig økning av leieprisen på disse boligene. For Arbeiderpartiet har det vært viktig på den ene siden å skjerme dem som bor i de boligene som omfattes av opphevingen av husleiereguleringsloven, for en plutselig økning i husleien, som for mange vil være uoverkommelig, og på den andre siden å bidra til at utleier i større grad gis mulighet til vedlikehold av eiendommene, som alle er oppført før annen verdenskrig. Arbeiderpartiet er enig med Regjeringen i at det skal etableres en overgangsordning på ti år. Vi er også fornøyd med at det er flertall i komiteen, og dermed i Stortinget, for at husleien maksimalt kan økes med 20 pst. pr. år i de første ni årene. Men jeg vil også presisere at når flertallet i innstillingen omtaler husleien, så mener vi og legger til grunn at det er grunnleien, dvs. husleie minus kommunale avgifter. Fra Arbeiderpartiets side er også vurderingen at leiereguleringen til en viss grad bryter med likebehandlingshensynet, fordi tilsvarende offentlig eide boliger som ikke er regulert, i økende grad leies ut til markedspris. Det kan derfor virke urettferdig at en liten gruppe private eiere rammes av reguleringen.

Den andre hovedproblemstillingen jeg vil berøre, er ordningen med depositumet. Arbeiderpartiet er enig med Regjeringen i at depositumet skal være rentebærende, og at dette er penger som i utgangspunktet tilhører leieren, og som dermed bør plasseres økonomisk forsvarlig. Jeg vil likevel understreke at for mange utleiere utgjør økonomiske forpliktelser gjennom lån, kombinert med man-

glende innbetaling av husleie, en betydelig usikkerhetsfaktor. For å dempe denne usikkerheten mener Arbeiderpartiet at ved ubetalt husleie kan eieren uten skriftlig samtykke få utbetalt penger fra depositumet.

En tredje problemstilling er beboerrepresentasjon i boligleieforhold. Husleielovutvalget har foreslått regler som sikrer beboerne en viss innflytelse på eiendommers forvaltning og drift. I svensk og dansk husleielov finnes det bestemmelser om medbestemmelsesrett for leiere i vanlige eiendommer for utleie. Et flertall i Husleielovutvalget har foreslått at utleieren etter krav fra den tillitsvalgte plikter å utlevere både regnskap for eiendommer og et driftsbudsjett som viser inntekter og utgifter i inneværende år.

Regjeringen foreslår at boligleiere i hus der utleieren har utleid fem eller flere boliger, skal kunne velge en tillitsvalgt. Regjeringen foreslår imidlertid at den tillitsvalgte først og fremst skal ha en rådgivende funksjon, og at verken den tillitsvalgte eller beboerne skal ha innsynsrett i utleierens regnskap eller budsjett. Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag til beboerrepresentasjon i boligleieforhold, men mener at Regjeringen må komme tilbake til Stortinget med en sak som sikrer beboerrepresentanter lovbestemt rett til innflytelse. Dette er også i tråd med hva Leieboerforeningen og Landsorganisasjonen mener. Jeg vil på den bakgrunn ta opp forslag nr. 1 i innstillingen.

Den siste problemstillingen jeg vil nevne, er innføringen av et tvisteløsningsorgan. Arbeiderpartiet er fornøyd med at det gjennom komiteens arbeid med denne innstillingen er etablert et flertall for å innføre en prøveordning med husleietvistutvalg i Oslo. Jeg vil likevel understreke at det er Arbeiderpartiets forutsetning at de saker som behandles i husleietvistutvalget, skal unntas fra den lovbestemte behandlingen i forlikrådet, for å unngå dobbeltbehandling.

Jeg vil anbefale innstillingen.

Presidenten: Representanten Odd Eriksen har teke opp det forslaget han sjølv refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (Frp): Det er slik at bl.a. Arbeiderpartiet skriver i sine merknader at flest mulig leieavtaler bør være tidsbestemte av den grunn at en mener at formålet med tidsbestemte leieavtaler er å unngå oppsigelsesvernet. Samtidig vil Arbeiderpartiet ha føringer på leienivået gjennom at en etter to år og seks måneder skal kunne kreve markedsleien justert til såkalt gjengs leie. Det vil etter mitt syn medføre at tidsbestemte kontrakter vil bli regelen fremfor unntaket.

Først vil en altså at leierne skal få leiekontrakter på ubestemt tid, for deretter å innføre en ordning der leier etter to og et halvt år kan kreve leien nedsatt til gjengs leie, som en må forvente er lavere enn markedsleie. Er det da rart at utleier vil sikre seg mot at leieinntektene kanskje synker, ved alltid å inngå kontrakter på minimum tre år eller et år? Da sier jo reglene at en kan starte på markedsleie igjen, som en må forvente er noe over

gjengs leie. Det vil da si at ønsket til Arbeiderpartiet om at flest mulig kontrakter skal være tidsubestemte, ikke har noe som helst innhold. Hvordan kan Arbeiderpartiet tro, i en slik situasjon, at de fleste bør eller vil inngå leieavtaler på ubestemt tid? Dette synes jeg er merkelig, og jeg vil gjerne høre representanten Eriksens svar på akkurat det.

Odd Eriksen (A): Jeg tror vi i hvert fall skal avklare utgangspunktet for de ulike holdningene til den type avtaler vi her drøfter. For Arbeiderpartiet er det viktig å få til en balansert avtale, en avtale som ivaretar ulike interesser, som også saksordføreren redegjorde for. Dersom man tar for seg den ene parten, og ikke ønsker å legge begge partenes interesser til grunn vil man alltid finne en ubalanse. Det er det som er utgangspunktet for våre merknader og vår innstilling til husleieloven.

Det er ikke slik at husleien uansett bare vil gå opp. Vi kan faktisk se for oss tilfeller hvor husleien vil måtte gå ned. Det er også et forhold som det må tas hensyn til i vurderingen av hvorvidt man skal ha tidsubestemte avtaler.

Så mitt svar til representanten Andersen er at det vi har lagt til grunn, er at vi skal ha en balansert avtale som tar hensyn til partenes interesser, og vi legger til grunn at det er partene som i utgangspunktet skal utforme avtalene ved leieforhold.

Karin Andersen (SV): Når SV har vurdert opphevelse av husleiereguleringene, har vi vurdert: Hvem er det som rammes av reguleringene nå? Og hvem er det som rammes av en deregulering? Saksordføreren var nettopp oppe her og sa at nå får vi en av de mest liberale boliglovgivninger i Europa – og det gjør vi nok. Det vi vet da, er at husleiene vil stige, selv om man nå har laget en måte å gjøre det på som skal dempe de verste utslagene. Men det er tross alt 12 000 boliger dette dreier seg om i Oslo. Er ikke Arbeiderpartiet bekymret for, i og med at vi ikke har kommet i gang med denne allmenntillegte utleieboligordningen ennå, at det skal bli en stor ubalanse her? Og har Arbeiderpartiet noen oversikt over hvor mye i økte utgifter det blir til f.eks. sosialhjelp og bostøtte av å deregulere nå?

Så har jeg et annet spørsmål til Arbeiderpartiet. Vi er opptatt av botrygghet, det skal alle kunne ha. Selv om en leier eller eier, skal en ha botrygghet. I bestemmelsene om tidsbegrensede avtaler, slik som de er nå, frykter vi fra SV at man ved utløpet av tidsfristen vil si opp en leietaker på tross av at husværet fortsatt skal leies ut. Vi har da foreslått at hvis husværet fortsatt skal leies ut på det åpne markedet, skal man ha rett til å få leid om igjen. Jeg lurer litt på hvorfor Arbeiderpartiet ikke kunne være med SV på dette forslaget. Det ville sikre en botrygghet for folk, slik at man ikke skal behøve å flytte rundt. Hvis boligen fortsatt skal leies ut på det åpne marked og ikke leies bort eller brukes av nær familie eller noen tilsvarende, burde den som da har leiekontrakten, få rett til fortsatt forlenget leie i dette husværet for å slippe å bli utsatt for en nomadetilværelse. Jeg har ikke skjønt hvorfor ikke Arbeiderpartiet ville være med på dette.

Odd Eriksen (A): I Oslo er det vel ca. 20 pst. av beboerne i de boligene som omfattes av avreguleringen, som er såkalt eldre leieboere. Dette er cirkatall. Det er klart at ulike hensyn må veies opp mot hverandre, som jeg også sa i innlegget, og det har vi gjort når vi har gått inn for avreguleringen.

På den ene siden skal vi som jeg også sa, sikre dem som leier ut boligene, en inntekt som gjør det mulig for dem å vedlikeholde boligene på en tilfredsstillende måte. Vi skal huske på at dette er boliger som er oppført før annen verdenskrig. Samtidig gjenstår det nok en del arbeid for å sikre at de som bor i boligene, ikke rammes unødige av økning i husleien. Dette har vi gjort ved at overgangsordningen settes til 10 år, og at vi maksimerte grunnleieøkningen til 20 pst.

Men jeg gjentar at det er en del arbeid som gjenstår, spesielt rettet mot de eldre beboerne for å sikre at husleieøkningen ikke forsterker utryggheten ved å bo. Vi har ordninger i dette samfunnet som avbøter den type problemstillinger, og som jeg vil anta at statsråden også er opptatt av.

Når det gjelder muligheten for å bo videre i boligen etter avreguleringen, som representanten Karin Andersen var opptatt av, er min forutsetning og mitt utgangspunkt at huseierne i veldig stor utstrekning er opptatt av stabile leietakere, og at dette derfor i hovedsak ikke er noe stort problem.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til replikk.

Torbjørn Andersen (Frp): Forslaget til ny husleielov som behandles i Odelstinget i dag, har vært gjenstand for et omfattende og krevende arbeid i komiteen. Komiteen har i sakens anledning bl.a. vært på besøk både i Finland og i Sverige for å innhente relevant informasjon og kunnskap i arbeidet med forslaget til ny husleielov. Resultatet er blitt en forholdsvis omfattende lov som skal erstatte både den tidligere husleieloven av 16. juni 1939 og husleiereguleringsloven av 7. juli 1967.

Selve hovedgrunnlaget for komiteens arbeid har vært basert på Husleielovutvalgets innstilling, NOU 1993:4 Lov om husleieavtaler, som har vært ute på en grundig høringsrunde siden 1993. Samtidig har departementets og høringsinstansenes merknader til Husleielovutvalgets innstilling blitt vurdert og behandlet i komiteen.

Formålet med loven er å regulere leieforhold mellom leier og utleier. Fremskrittspartiet er på de fleste områder stort sett enig med flertallet hva lovens innhold angår. Men på enkelte områder som omfattes av loven, har Fremskrittspartiet ikke kunnet si seg enig med flertallet. Til det forslaget som foreligger, har således Fremskrittspartiet en del merknader og endringsforslag som vi mener er nødvendige for at loven skal bidra til å skape et godt fungerende utleiemarked og derigjennom oppfylle viktige målsettinger i norsk boligpolitikk.

Fremskrittspartiet har av disse grunner i sine generelle merknader vist til at loven legger opp til omfattende og detaljerte reguleringer innenfor utleiemarkedet for boliger, med det resultat at de private og de ikke-profesjonel-

le utleierne kan føle at deres råderett og kontroll over egen eiendom blir svekket eller redusert. Resultatet av dette kan i så fall bli at flere utleiere blir skeptiske til å leie ut, noe som kan bidra til en reduksjon i det totale antallet utleieboliger, og dette vil igjen bidra til økt press i utleiemarkedet, med økende priser som endelig resultat.

Fremskrittspartiet har følgende innvendinger – sju stykker i alt:

1. Vi vil fortsatt ha tidsbestemte leieavtaler uten begrensninger vedrørende minstetid på et eller tre år når det gjelder varigheten av leieforholdet. Vi vil med andre ord beholde loven slik den er i dag på dette området.
2. Fremskrittspartiet ønsker avtalefrihet ved fastsettelse av leiens størrelse, og er av den grunn imot kapittel 4 om leieprisvern.
3. Fremskrittspartiet er imot at søksmålsbyrden ved omtvistet oppsigelse snus fra leier til utleier og vil beholde loven slik den er i dag på dette området, slik at det fortsatt må være leier som må gå til retten og kreve en oppsigelse ugyldig.
4. Vi er imot kapittel 6 om beboerrepresentasjon.
5. Vi vil avvikle husleiereguleringsloven over fem år.
6. Vi vil beholde den nåværende 14-dagersregelen for leiers klagerett over mangler og feil ved boligen som denne tilflytter
7. Vi vil ha en noe strengere begrensning på hvor mange personer som kan flytte inn i en utleiebolig uten at det krever utleiers samtykke.

Jeg vil få kommentere noen av disse punktene nærmere.

Når det gjelder tidsbestemte leiekontrakter, tror jeg at flere utleiere vil reservere seg mot å leie ut i egen bolig når man vet at har man først fått inn leieboer, er man i hovedregelen bundet til å la leier bli boende i tre eller ett år i sitt eget hus. Fremskrittspartiet mener, som nevnt, at tidsbestemte leieavtaler ikke burde inneholde noen bestemmelse om minimums varighet for leieforholdet. Fremskrittspartiet vil da også gå imot bestemmelsen om at tidsbestemte leiekontrakter må inngås for minst tre år i utleiegårder og ett år i private bolighus. Men selv om tidsbestemte leiekontrakter etter den nye loven har fått bestemmelser om minimums tid på ett eller tre år, vil nok allikevel slike tidsbestemte leieavtaler snarere bli regelen fremfor unntaket, for man vil rimelig lett kunne tilpasse seg de unntakene loven viser til for å få tidsbestemte leiekontrakter av kortere varighet enn det hovedregelen krever. Det fins unntaksmuligheter som gjør at en kan få tidsbestemt leieavtale kortere enn, som sagt, det lovens hovedregel sier.

Komiteen har uttalt at alle leieavtaler helst skal være tidsubestemte. Her vil komiteen neppe få sine ønsker oppfylt. For når vi vet at partene etter to og et halvt år kan kreve den opprinnelige markedsleien justert ned til såkalt gjengs leie, vil alle utleiere innrette sine kontrakter på hele tiden å oppnå markedsleie, som antakelig vil være høyere enn gjengs leie. Da må ingen leieforhold vare lenger enn tre år, for det er sannsynlig at markedsleie og gjengs leie ikke vil være identiske. Hva skulle da vitsen med denne bestemmelsen være? Leier vil derfor

ved inngåelse av nye kontrakter kunne justere leien til markedsleie, som en altså må anta er høyere enn såkalt gjengs leie. For ikke å tape leieinntekter er en altså som utleier tvunget til å bruke tidsbestemte kontrakter for å kunne justere leien til markedsnivå hvert tredje år. Her kan bli mye arbeid for taksnemnder og rettsapparat som vi kunne ha vært spart for dersom man hadde fulgt Fremskrittspartiets forslag om å la partene selv bli enige om leien. For Fremskrittspartiet ønsker full frihet mellom partene til å avtale hva man skal betale i leie.

Jeg finner det av flere grunner underlig at flertallet opererer med at et leieforhold skal starte ved markedsleie, men at det etter to og et halvt år skal kunne justeres ned til såkalt gjengs leie. Fremskrittspartiet er derfor imot kapittel 6 om leieprisvern og begrunner dette synet med at leieprisen i praksis også i dag er rene markedspriser i ordinære leieforhold. Vi ser altså ingen grunn til å tukle med hva folk skal betale i husleie.

En annen nyhet i loven som vil kunne bidra til mindre lyst til å leie ut, er at de som av en eller annen grunn finner det riktig å måtte si opp leietaker, vil oppleve dette som svært problematisk dersom leieren motsetter seg en slik oppsigelse. For leieren kan innen en måned etter at denne har mottatt skriftlig og endog kanskje begrunnet oppsigelse, meddele leier at oppsigelsen ikke aksepteres – til og med uten å begrunne hvorfor. Dermed kan han bli boende som før. Utleieren vil etter denne lov nå måtte gå rettens vei for å få stadfestet en eventuell oppsigelse. Det nye er altså at leieboeren meget lettvisst kan motsette seg oppsigelsen og bli boende nærmest så lenge han vil, inntil retten har stadfestet at oppsigelsen eventuelt er gyldig.

Når vi så vet at loven legger opp til et meget strengt oppsigelsesvern for den som leier, ved at en oppsigelse alltid må gis saklig begrunnelse, og at det i siste instans er opp til rettssystemet å avgjøre hva som er saklig grunn, blir utleier stilt overfor en svært belastende og frustrerende situasjon. En utleier som har måttet gå gjennom en slik sak, leier neppe ut en gang til. Da lar han heller boligen stå tom for å slippe ubehageligheter. Dette medfører at det vil bre seg en skepsis hos enkelte til å leie ut ledige arealer i sin egen bolig. Det fører igjen til en dårlig utnyttelse av den totale norske boligmassen.

Av disse grunner har Fremskrittspartiet funnet det riktig å stemme mot § 9-8 første ledd tredje punktum der det blir krevd at utleieren må gå til sak innen tre måneder for å få godkjent en oppsigelse.

Vi har heller ikke noen tro på flertallets iver etter å opprette et utvalg for beboerrepresentasjon i større leieforhold, der beboerne skal formalisere sitt samarbeid i et organ sammen med huseieren. Dette har vi slett ikke noen tro på. Vi går derfor imot hele kapittel 6, der dette er inntatt.

Fremskrittspartiet har også foreslått å avvikle den foreldede husleiereguleringsloven over fem år, ikke over ti år, slik flertallet har foreslått. I den sammenheng er det naturlig å vise til Finland, der man avvirket denne loven over en enda kortere periode, uten at man registrerte noen problemer av den grunn.

Fremskrittspartiet har i likhet med departementet ikke sett det som særlig viktig å støtte opprettelsen av et husleietvistutvalg. Å opprette enda flere organer for å ta seg av et eller annet problem så lenge det fins gode nok instanser fra før, mener vi er unødvendig. Dessuten krever opprettelsen av et slikt utvalg omfattende arbeid og organisering. Jeg henviser for øvrig til det som departementet har anmerket på dette området.

Men alt i alt har loven rettsregler for flere viktige sider som avgjør forhold mellom utleier og leier som er av høyst viktig karakter. Det er da også slik at Fremskrittspartiet i all hovedsak støtter denne loven, med unntak av de områder som jeg nettopp har vist til.

Med de ordene vil jeg avslutte, og ta opp de forslag som er inntatt i innstillingen på vegne av Fremskrittspartiet.

Presidenten: Torbjørn Andersen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Odd Eriksen (A): Fremskrittspartiets bidrag i arbeidet med ny husleielov kan enklest defineres slik: Det meste skal det være opp til markedet å bestemme. Det er for så vidt i overensstemmelse med partiets ideologiske fundament – i den grad et slikt fundament er til stede.

Representanten Torbjørn Andersen tar utgangspunkt i – og innlegget bar preg av – at utleier så snart han har fått tak i en leieboer, raskest mulig vil kaste leieboeren ut. Men at dette skulle ivareta småkårsfolks interesser, er jeg ganske så sikker på ikke er tilfellet. Klarest kommer dette til uttrykk både ved at partiet vil stemme mot kapitlet om leieprisvern, og ved forslaget om at overgangsordninger for avvikling av reguleringene reduseres til fem år, uten begrensninger på husleieøkningen i overgangsperioden. Jeg vil derfor spørre representanten Andersen om han ikke er bekymret for et unødvendig høyt forbruk av skattebetalernes penger for å hjelpe dem som får økonomiske problemer ved at husleien økes raskere enn det f.eks. flertallet går inn for i innstillingen.

Torbjørn Andersen (Frp): Jeg synes det er noe merkelig at Arbeiderpartiet har en slik grunnleggende tro på at alt mulig skal bli så bra, bare det blir regulert. Bare man lager lover og bestemmelser, bare politikerne får sagt sitt, blir alt så meget bedre. Jeg deler ikke det synet.

Når det gjelder at vi ønsker markedsleie og full avtalefrihet mellom partene, er det ikke noe spesielt merkelig i det. Det er slik ellers for alle mulige forhold i dette samfunnet, stort sett, at det er markedet, partene selv, som fastsetter pris, avhengig av tilbud/etterspørsel. At vi trenger et tilsyn med fri konkurranse, og at leiemarkedet er noe spesielt der politikerne må gå inn og instruere hva som er lov og ikke lov, og detaljert styre en så banal og enkel ting som leiepris, finner jeg helt merkelig at noen kan påstå. Pris dannes best i et fritt marked uten for mange inngrep fra politikerne. Politikerne skal tilse at det er full og reell konkurranse. Der stopper politikernes oppgaver. Hvis utleieren skruer opp leieprisen urimelig

høyt, vil han ikke få leid ut den boligen han ønsker å leie ut. I et velfungerende marked trenger vi ingen prisregulering på husleiene, og i praksis er det slik i dag at det er markedsprisen som gjelder. Det er ingen tvil om at det som er markedsleie i dag, er en reell markedsleie – det er priser når det gjelder leieforhold som fullt ut er avtalt mellom partene. Så det er ikke noe merkelig i det Fremskrittspartiet i denne sammenheng har gått inn for.

Presidenten: Presidenten vil stille representanten Torbjørn Andersen eit spørsmål. Då Torbjørn Andersen tok opp framlegg framsette av Framstegspartiet, omfatta det òg dei framlegga der Framstegspartiet er forslagsstillar saman med andre? – Presidenten oppfattar det slik.

Olaf Gjedrem (KrF): Eg vil bruka dette høvet til å understreka at me som politikarar bør ha respekt for vår stand og vårt handverk og ikkje omtala nedsetjande det arbeidet som me er sette til å gjera på vegner av folket. Eg har litt problem med å forstå at me som representantar i eit demokrati ikkje skal kunna ha sjølvstendige meiningar og gjennomføra ein del reguleringar som skal balansera omsyn og prøva å dempa konflikhtar. Det politikarane opererer med, er konfliktfelt. Derfor er det eit veldig fint handverk, godt utvikla, dersom ein har respekt for det og vil utføra ein politikk som det står respekt av, som folk flest aksepterer. Derfor vil eg gjerne åtvare mot ei form for politikarforakt der ein stiller seg på sida og seier at politikarane ikkje er eigna til å gjennomføra dette.

Så eit par ting til innhaldet i Torbjørn Andersens innlegg. Eg hadde inntrykk av at prisjustering var til ulempe for utleigar. Me hadde ein situasjon for ca. 10 år sidan med eit priskrakk. Det var ein motsett situasjon. Ut frå innlegget fekk ein inntrykk av at leigebeløpet alt gjekk oppover – uavbrote oppover. Men i den situasjonen som ein no har i Oslo, ser eg nokså nært for meg ein situasjon der leiga vil gå nedover, dersom ein maktar å byggja fleire bustader. Så eg føler at dette er litt for einsidig framstilt.

Eg vil òg understreka dette med tillitsskapande tiltak i samband med bebuarrepresentasjon – at ein ikkje skal undervurdera det. Kontakt mellom partar avvergar mange konflikhtar, og eg trur ikkje me skal undervurdera kor mykje eit konfliktdepande råd som dette vil ha å seia.

Torbjørn Anderen (Frp): Til det første som representanten Gjedrem sa: Det er mitt syn at politikerne skal legge de store rammene rundt det som skjer i samfunnet, og ikke nødvendigvis stelle med alt av detaljreguleringer. Jeg tror det er viktig.

Når det gjelder pris og leie, altså nivået på husleie, er det klart at konkurranseelementet er viktig – dvs. tilbud/etterspørsel. Det er ganske elementært. I dag i de store byene har vi den situasjonen at det finnes for få boliger og for mange som ønsker å leie boliger, og da får en et prispress. Dermed kommer en inn på at vi selvsagt trenger å bygge flere boliger. Som vi har diskutert tidligere i dag: Kan vi øke takten i studentboligbyggingen, vil det bidra til å avlaste det totale presset i boligmarkedet f.eks.

(Torbjørn Andersen)

i Oslo og andre store byer. Så her er en utfordring som favner hele den norske bolig- og boligbyggepolitikken. Her er det en utfordring å møte. For det gjelder å skape en balanse i markedet. Da vil også det med fri prisdannelse kunne fungere på en utmerket måte.

Til det med beboerrepresentasjon: Det er helt uklart, for meg i alle fall, hvordan dette skal innrettes. Jeg mener at tillitsforholdet mellom den enkelte leier og utleier er viktigere enn en slags truende beboerorganisasjon, som skal kreve makt og innflytelse over eiers disposisjonsrett og bruk av egen eiendom.

Et slikt organ er jo ikke forbudt. Det kunne opprettes på frivillig basis, det trenger da ikke nedfelles i en egen lov. Jeg mener at et slikt organ er helt overflødig, og at de forhold som måtte bli behandlet i et slikt organ, kan løses helt uformelt.

Karin Andersen (SV): Fremskrittspartiets boligpolitikk er som politikken på de fleste andre områder, de sverger til at det er et fritt marked som skal gjelde. Og på det frie markedet gjelder den sterkeste rett, det vet vi – spesielt når ubalansen mellom tilbud og etterspørsel er stor.

Leiemarkedet når det gjelder bolig, er ikke spesielt, sier representanten for Fremskrittspartiet. Jo, det er det. Boligmarkedet er spesielt, fordi boligmarkedet dreier seg om et helt grunnleggende behov hos folk. Vi snakker ikke om en bil, eller om en melkekartong eller et brød. Det er ikke det vi snakker om nå, vi snakker om det helt grunnleggende behovet som alle har: Muligheten til å bo.

Hvis vi da skal sørge for at alle har et sted å bo – at det ikke er den sterkeste rett som skal gjelde – er vi faktisk nødt til å ta et ansvar for det som politikere, og lage noen kjøreregler som ivaretar den svakeste part. Så er vi nok i tillegg nødt til å bidra med midler, fordi de som ikke har kjøpekraft i markedet, aldri vil kunne bli møtt av et tilbud fra private. Det ville jo i så fall også være urimelig.

Jeg lurer litt på om Fremskrittspartiets representant ikke har hørt på lederen i Husleienemnda i Oslo, Eivind Eckbo fra Fremskrittspartiet, som nettopp beskriver hvordan dette boligmarkedet fungerer, og som sier at det er folk som overhodet ikke har verken folkeskikk eller magemål, eller tar noen hensyn i forhold til dem de skal leie ut til. Dette frie markedet vil altså Fremskrittspartiet skal få mer makt.

Howdan mener egentlig Fremskrittspartiet at folk som har dårlig råd – og ikke noen større problemer enn dårlig råd – skal få løst sine boligproblemer?

Torbjørn Andersen (Frp): For å ta det siste først: Det er ikke slik at det norske utleiemarkedet består av bare bolighaier, slik en får inntrykk av når en hører representanten fra SV. Det er jo faktisk slik at det som særmerker det norske boligmarkedet, er at det er private som leier ut, kanskje i sin egen kjeller. At de skulle være den store stygge ulven, som trenger en slik dramatisk lov tredd nedover hodet på seg, det har jeg veldig vondt for å forstå.

Slik jeg oppfatter det, er fortsatt ikke representanten Andersen fra SV ferdig med St.meld. nr. 49 for 1997-1998 om de vanskeligstilte, men fortsetter denne debatten her.

Når det gjelder husleiereguleringsloven, har den lenge vært moden for å bli opphevet. Nå er det jo slik at SV faktisk ønsket å beholde husleiereguleringsloven, av en eller annen merkelig grunn. Men der står SV helt alene. Og det er, som jeg var inne på tidligere i dag, alltid slik at skal en gjøre en ting billig, billigere enn det markedet kan fastsette prisen til, må andre betale for det.

Vi hadde en replikkrunde tidligere i dag der jeg påpekte at dersom SV eventuelt skulle få rom for sin sosiale boligpolitikk, måtte det være i form av at en økte f.eks. boligskattene på ulike områder. Men jeg føler ikke at det er den debatten vi er inne i nå.

Spørsmålet var hvordan de skulle få råd, de som eventuelt ble rammet av høyere boligpriser. I Fremskrittspartiets merknader har vi sagt at det må vurderes nøye om de skal få støtte gjennom bostøtte eller andre sosiale virkemidler som skal komme dem til unnsetning som får problemer når husleiereguleringsloven oppheves.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Sverre J. Hoddevik (H): Dagens innstilling omhandler altså lovverket som regulerer husleige og husleigeavtalene mellom utleigar og leigetakar. Samtidig vil det få mykje å seie for tilgjenge til leilegheiter på leigemarknaden, og få mykje å seie for strukturen på dei kontraktane som blir inngått. Lat oss likevel tidleg slå fast at vi i dag avsluttar prosessen med å oppheve husleigereguleringslova. Den har gått føre seg gjennom heile 1990-talet – frå Regjeringa Syse i 1990 sette ned det førebunde utvalet som la fram si innstilling i 1993. Dagens behandling avsluttar no ein overmoden prosess, der vi likevel i hovudsak vil drøfte innhaldet i ei ny husleigelov. Husleigereguleringslova – den strenge reguleringa – blir avvikla eine og aleine mot SV sine stemmer.

Høgre er tilfreds med den nye lova si formulering om deponering av leige, som er omhandla i § 3-8. Vi er spesielt nøgde med gjennomslaget for at § 3-8 om deponering ikkje blir gjort gjeldande for lokaleleige.

Hovudregelen blir her at lova er fråvikeleg for slike leigeforhold, med unntak for heilt spesielle presiseringar. Like eins er vi fornøgde med den føringa lovteksten gir på handtering av depositum. Forfallen husleige vil kunne utgjere eit langt større og økonomisk avgjerande beløp enn eksempelvis reinhaldsutgifter. Utleigaren sin kontrollerte rett til forfallen husleige er det viktigaste poenget her gjennom depositum.

Når det gjeld framtidig leigefastsetting, vil vi halde fram at marknadsleige etter kvart bør akseptast som eit tenleg omgrep. Det konkurrerande omgrepet som fleirtallet no innfører, gjengs leige, er vi tilsvarande spørjande til. Dersom dette viser seg å vere noko særleg anna enn marknadsleige, som blir omhandla under § 3-1, vil det få innverknad på korleis marknaden vil oppføre seg, og også i forhold til partane sitt val av kontraktsformular.

Ut frå dette kan tidsbestemte kontraktar få eit oppsving. Det vil likevel vere slik at sterke leigetakarrettar knytte til leige, prosedyre eller oppseiingsvern kan ha innverknad på tilgjengeleg utleigevolum. Det som er spesielt med den norske marknaden, er at størsteparten av utleigevolumet blir stilt til disposisjon av uprofesjonelle privatpersonar. Skulle denne marknaden delvis tørke inn på grunn av vegring hos utleigarane, vil dette sjølvstgå ut over dei leigesøkjande som fleirtalet har omsut for. Derfor er det også at Høgre går inn for større fleksibilitet med omsyn til tidsavgrensa leigeavtale. Det er ikkje berre langsiktig tryggleik som er gjeldande argument i denne debatten.

Vi forlèt som sagt ein spesielt streng leigemarknad der leigetakaren slett ikkje er så einsarta som mange vil ha det til. Leigemarknaden elles er sjølvstgå minst like mykje prega av ulike kategoriar bustadsøkjande med ulike behov, også når det gjeld langsiktighet. Einslege, personar i kortvarige arbeidssituasjonar, 35 år gamle meklarar utan spesiell lang bustadhorisont har neppe bruk for fleirtalet sin omsut for langvarige løysingar og oppseiingsvern i tidsbestemte kontraktar. Innstillinga skildrar ein situasjon der kombinasjonen av tidsbestemte avtalar og offentlege vedtak om byfornyng påkallar ekspropriasjon som nøkkelen til å løyse problema. Dette meiner både Framstegspartiet og Høgre er unødig komplisert, og fremmer derfor følgjande forslag i innstillinga:

«Leieren kan ikke motsette seg rehabilitering etter regulering til fornyelse, utbedringsprogram eller utbedringsavtale med kommunen, forutsatt at husrommet etter rehabilitering fremdeles er tjenlig til leiers bruk. Slik rehabilitering gir grunnlag for at leier kan si opp leiekontrakten.»

Dette meiner vi er fullt på høgd med tilsvarande oppseiingsgrunn i tidsbestemte leigekontraktar.

Det er vidare grunn til å påpeike at fleirtalet i denne lovteksten senkar presisjonsnivået frå førre lovregel med omsyn til frist for å påpeike mindre manglar ved overtaking av bustad. Etter vår meining vil vidareføring av dagens 14-dagars frist vere klargjerande for kva vi meiner med rimeleg tid i tilknytning til mindre manglar. Vår oppfatning er i tillegg at større manglar derimot er bustad-eigaren sitt ansvar, uavhengig av frist.

Så litt om opninga i tilrådinga for forskrift med tanke på gjengs leige, leigestopp og maksimalsats for leige. Etter vårt syn er dette eit ikkje uvesentleg tilbakelegg i forhold til den prinsipielle råderetten vi i dag oppnår for privat eigedom. Skulle behovet for å gripe inn på noko tidspunkt melde seg, er det vårt syn at mellombels lov til vedtak i Stortinget snarare bør kome på tale enn å overlate spørsmålet til Regjeringa.

Til slutt nokre ord om dei prosessuelle føresegnene. Høgre er med i fleirtalet som opnar for forsøk med husleigetvistutval. Dette vil vere ei prøveordning over tre år som skal evaluerast. Her er det eit poeng at Regjeringa blir gitt fullmakt til å suspendere krava i loven om forlikradsbehandling i desse tilfella. Men Høgre vil gå monaleg lenger enn fleirtalet i å spare tid og ressursar ved å opne for generell forbigåing av forlikrådet i slike saker

det her er snakk om, dersom partane er einige om dette. Denne merknaden blir konkretisert i forslag nr. 4, som vi står saman med Framstegspartiet om.

Eg tar opp Høgre sitt forslag.

Presidenten: Sverre Hoddevik har teke opp det forslaget han viste til.

Morten Lund (Sp): Det er positivt at det nå vedtas en ny husleielov, og at det samtidig avklares hvordan den strenge husleiereguleringen av et antall førkrigsleiligheter i Oslo og Trondheim skal utvikles i løpet av 10 år. Etter Senterpartiets mening har man i dette lovarbeidet lyktes med en god balanse mellom hensynet til leietakernes botrygghet og hensynet til utleierens interesser, slik at interessen for å leie ut ikke reduseres.

Det er bred enighet om å oppheve den strenge husleiereguleringen, og at dette skal skje over ti år. Det er åpenbart at disse leilighetene har representert et godt tilbud for mange, og at mange av disse nå kan få økonomiske problemer når leiene skal opp på markedspris. For å redusere disse problemene foreslår departementet at beboerne gis rett til bostøtte. Komiteen har sluttet seg til det. Slik rett til bostøtte har de ikke i dag. I visse tilfeller viser beregninger at bostøtten fører til at de faktiske boutgifter de første år kan bli lågere enn de boutgiftene de har i dag. Komiteens flertall, alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, har vært bekymret for situasjonen for dem som i dag bor med de aller lågeste leiene. For å unngå for brå endringer for disse blir det nå vedtatt en største stigning på 20 pst. i husleie hvert av de ni første årene i denne tiårsperioden. I noen tilfeller kan prishoppet det tiende året bli større enn om økningen hadde vært slik departementet la opp til. Ut fra en del praktiske tilfeller jeg har blitt kjent med gjennom henvendelser den senere tid, er jeg glad for den begrensningen som nå er tatt inn i lovteksten.

Et annet tema i komiteens drøftinger har vært spørsmålet om å opprette et husleietvistutvalg. Innspill om dette er kommet fra Forbrukerrådet, NBBL, Leieboerforeringen og Huseiernes Landsforbund. I samråd med departementet har hele komiteen, med unntak av Fremskrittspartiet, bedt departementet sette i gang forsøk med et slikt tvisteorgan i Oslo og eventuelt også i flere kommuner. Det er en forutsetning at partene skal dekke kostnadene med behandlingen, og at saker som er behandlet i tvisteorganet, skal være unntatt fra behandling i Forlikrådet dersom en sak forlanges inn for det ordinære rettsapparatet i etterkant av behandling i et slikt tvisteorgan. Jeg håper at denne ordningen kan vise seg å gi raskere og billigere løsninger av husleiekonflikter og avlaste det ordinære rettsapparatet for en del mindre saker. Jeg regner med at vi kommer tilbake til dette med tanke på å gjøre dette til en landsomfattende ordning.

I forsøk på å finne en best mulig balanse mellom leietakers og utleiers interesser er departementets forslag om disposisjonsrett til depositum endret i utleiers favør. Hele komiteen, med unntak av SV, mener at utleieren skal kunne trekke ubetalt husleie fra depositum uten samtyk-

ke fra leietakeren. Utgifter til rengjøring, rydding og reparasjoner skal kunne dekkes, slik departementet foreslår på grunnlag av begge parterers underskrifter eller en rettsavgjørelse.

I sum mener jeg at den nye loven gir større botrygghet, og at det som folk leier med bakgrunn i den nye loven, har en større verdi enn slik som det har vært før. Det Høyre er litt bekymret for, er vel at bestemmelsene kan bli slik at noen boliger muligens ikke blir leid ut, og at noen kommer til å få det vanskeligere på boligmarkedet. Jeg tror situasjonen blir slik at det er de vanskeligstilte som får de største problemene, og som må stå bakerst i køen uansett. Jeg tror det er bra for dem at det blir strengere regler for utkastelse eller for oppsigelse, og at adgangen til de kortere leiekontraktene blir begrenset i forhold til slik det har vært.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Signe Øye (A): Departementet foreslår at i hus der utleieren har utleid fem eller flere boliger, skal det velges en tillitsvalgtrepresentant. Men departementet er ikke villig til å gi den tillitsvalgte reell innflytelse, han skal bare ha en rådgivende funksjon. Det blir bare en halv hjertet vilje til å gi leietakerne medinnflytelse.

Arbeiderpartiet har sammen med SV fremmet et forslag hvor vi ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre de tillitsvalgte beboerrepresentantene en lovbestemt rett til innflytelse. Senterpartiet vil ikke være med på en slik lovbestemt rett. Det er skuffende. Senterpartiet gir veldig ofte uttrykk for at de er opptatt av å ivareta de svakeste, og det er utvilsomt leietakeren i et forhold mellom leietaker og eier. Men her slår borgerligheten i Senterpartiet ut – det er viktigst å ivareta huseieren. Hva er det som gjør at Senterpartiet ikke vil være med på en slik lovendring, som ville kunne styrke leietakernes rettigheter, være med på å bedre samarbeidsklimaet og gi den tillitsvalgte reell innflytelse?

Morten Lund (Sp): Det er korrekt at vi har blitt invitert av Arbeiderpartiet til å være med på et vedtak om at dette skal strammes inn snarest mulig av departementet. Vi ønsker ikke å være med på det. Den reelle innflytelsen til den tillitsvalgte slik det nå blir, blir ikke diktret av Stortinget, men jeg går ut fra at dette er noe som kommer til å bli utviklet i det enkelte boforholdet. Jeg synes at det er viktig å prøve ut dette, ikke å si at uansett hvordan dette går, skal vi ta det opp til ny vurdering snarest mulig.

Det er rett at leieren er svakere enn eieren i et forhold som dette, på samme vis som det på en arbeidsplass er slik at arbeidsgiveren er sterkere enn arbeidstakeren. Da lager vi et lovverk som beskytter den svakeste, og det er det vi gjør ved dette lovverket. Jeg mener at vi på punkt etter punkt styrker botryggheten for leieren. Det gjøres ut fra de erfaringene vi har hatt gjennom mange år med det tidligere lovverket.

Om vi har gått for langt – det tviler jeg på. Jeg mener, som jeg sa i innlegget mitt, at vi har funnet en brukbar balanse. Hvis vi gikk mye lenger, som muligens Arbei-

derpartiet vil, tror jeg at det kunne gått slik Høyre frykter for at det går nå, at færre leiligheter og boliger blir tilgjengelig for leie, og det vil vi slett ikke være tjent med i den situasjonen som vi er i nå, hvor det iallfall noen steder i landet er betydelig mangel på leiligheter for utleie.

Torbjørn Andersen (Frp): Bare en kort replikk til Morten Lund fra Senterpartiet. Morten Lund sa han ville ha et sterkt oppsigelsesvern. Det høres tilforlatelig og greit ut. Men problemet med et sterkt oppsigelsesvern er at en utleier som får en forespørsel fra en som vil leie, vil være særdeles nøye med hvem han leier ut til når oppsigelsesvernet er så sterkt. De som blir vurdert til å ha problemer, vil bli silt ut før de i det hele tatt får leie. Et sterkt oppsigelsesvern vil derimot styrke dem som fra før av ikke har store problemer med å få seg en bolig. Hva har Senterpartiet å si til det? Dette er jo et paradoks. Men slik jeg oppfatter det, er det akkurat slik det kommer til å virke. De som har problemer, vil bli silt ut, og vil få store problemer med i det hele tatt å få leiekontrakt når oppsigelsesvernet er så sterkt som Senterpartiet vil ha det.

Morten Lund (Sp): Jeg er uenig i at oppsigelsesvernet er så sterkt. Det vil fortsatt være fristende ut fra økonomiske motiv, og for de fleste eierne tvingende nødvendig, å leie ut også til flere enn dem som er ideelle leietakere. Det systemet som vi etter hvert har fått med dereguleringer på boligmarkedet, gjør at husleiene blir så høye at eierne tjener akseptabelt. Markedsprisen vil sørge for det. Men da må seriøse utleiere som vil ha folk i leilighetene sine, innse at det er behov for botrygghet for dem som skal bo der, det er en del av produktet, og de må akseptere at folk er forskjellige. Det er både folk som røyker og folk som spiller musikk – og det kan være andre negative ting med folk som kanskje enkelte utleiere ikke ønsker. Men det blir altså noen som blir stående bakerst i køen hvis det er for få boliger til leie, og jeg mener at vi da må gjøre det vi kan for å stimulere til økt bygging, faktisk til bygging utover det som markedsprinsippet tilbyr, slik vi f.eks. ser det i Oslo nå, hvor det er for lite boliger. Det går så til de grader ut over de svakeste. Og de som har noe å leie ut, tjener etter min mening for mye, uten at det kreves det som burde ha vært krevd av dem.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til replikk.

Karin Andersen (SV): Jeg vil først få ta opp de forslag som SV har fremmet i innstillingen.

Denne saken henger svært nøye sammen med den saken vi behandlet før i dag, nemlig stortingsmeldingen om boliger for unge og vanskeligstilte. Det er en overvekt av unge og folk med dårlig råd blant dem som er på utleiemarkedet og som leier bolig. Derfor er det i reguleringen av dette veldig viktig å ta hensyn til at det er et ganske skeivt styrkeforhold på utleiemarkedet. Og det skeive styrkeforholdet forsterker seg fordi det er så altfor få billige utleieboliger, og det er veldig få utleieboliger gene-

relt. Det norske markedet skiller seg vesentlig ut fra boligmarkedet i nabolandene og andre land i Europa ved at det er annerledes på dette området. Det skiller seg også ut i pressområdene ved at det der er skyhøye priser. Og dette er vi nødt til å ta hensyn til når vi skal se på hvordan vi skal innrette loven, for en bolig er ikke det samme som en bil, et brød eller noe annet vi kjøper og trenger – slik jeg sa i en replikk i stad. Det er et helt grunnleggende gode, så grunnleggende at SV ønsker at det bør grunnlovfestes. Dette må det tas hensyn til i lovverket, fordi vi mener at alle skal bo trygt, enten de eier eller de leier.

Mange har ikke mulighet til å eie. Det å kunne etablere seg i et varig hjem i et leieforhold er viktig. Flere vil velge et slikt boforhold i framtida også, uten at de nødvendigvis er vanskeligstilte av den grunn. Økt utdanning, mobilitet og endret levemåte gjør det mer aktuelt. Og den valgfriheten mellom å eie og å leie mener SV bør økes.

SV har vært enig i de fleste endringene som er foreslått – jeg skal ikke bruke mye tid på det – men vi står alene om å mene at hvis det skal være mulig å ta ut fra depositumsummen i forhold til omtvistet leie, må det foreligge skriftlig samtykke eller en rettskraftig dom.

I spørsmålet om forlenget leieforhold dersom utleier fortsatt skal leie ut, står vi også alene. Jeg tror at representanten Odd Eriksen i stad misforstod det jeg snakket om, for dette har ingenting med opphevelsen av husleiereguleringsloven å gjøre. Dette er rett og slett en bestemmelse i den nye husleieloven, og SVs poeng er at den som leier, må ha rett til fortsatt leie hvis boligen skal leies ut på vanlig måte på det åpne marked. Det er nettopp botryggheten vi er ute etter å ivareta, og bestemmelsen hindrer ikke at utleier kan bringe leieforholdet til opphør hvis det foreligger en reell grunn for det, f.eks. at eieren skal bruke boligen sjøl, eller at noen innen husstanden skal bruke den, eller at leier ikke oppfyller pliktene sine etter leieavtalen.

Vi har også gått mot punktet om lån for leie. Vi har vært litt i tvil om det, men vi er bekymret for at det skal bli en køordner i køen av dem som trenger en tilrettelagt bolig og har varige problemer. Vi har hatt ønske om at man skulle vurdere en slik ordning i en breiere sammenheng, der man så på hvordan dette virker sammen med de ulike tilskuddsordningene f.eks., og hvordan man skal kunne hindre at dette skal bli en køordner, slik at de som har mulighet til å inngi et slikt lån, kommer foran i køen. Bortsett fra det ser vi også at vi etter hvert får ganske mange pensjonister som har store muligheter, og som faktisk bør bidra til å løse sine egne boligbehov i framtida.

Ellers er SV glad for at det har blitt flertall for opprettelsen av et husleietvistutvalg. Vi ser på det som en ordning som kan utvikle seg over tid til en landsomfattende ordning, noe vi ønsker. Vi ønsker at dette skal utvikle seg i retning av husleiekontorer som kan være med og disiplinere dette markedet og hindre urimelig leietaking, men også løse konflikter, fordi vi vet at konflikter på dette området lett trapper seg opp. Og hvis man da ikke har noen ordninger før man kommer i rettssalen, kan det fort

låse seg fast, og man bruker både masse tid og ressurser og penger, og blir sittende fast i en konflikt som kanskje kunne løses på en enklere og rimeligere måte for alle parter.

SV står alene om å være mot å oppheve husleiereguleringsloven, og det er fordi vi mener at vi burde ha fått opp og stå på beina en allmennyttig utleiesektor først, slik at folk hadde hatt en mulighet til å velge noe annet. Vi ønsker å stemme mot opphevelsen av den, fordi vi synes det er feil tidspunkt å gjøre det på. Man må stille spørsmål om hva det er som er viktigst på boligmarkedet nå. For SV er det viktigst å sikre at det er flere med dårlig råd som får en bolig de kan makte å betale. Det står først på dagsordenen for oss.

Hvis vi deregulerer nå, betyr det at flere får problemer med å betale husleia. Vi ser at det kan være noen rettferdighetsbetraktninger i forhold til hvem som bor i disse leilighetene, og hvem som ikke bor i dem. Det er et faktum at svært mange av dem som bor i dem er, pensjonister eller studenter. Gjennomsnittet av dem som bor der, har mindre inntekt enn andre. Det betyr ikke at alle er direkte nødstilte, men poenget er at det faktisk blir flere som får problemer på boligmarkedet hvis vi gjør dette nå. Derfor mener vi at det hadde vært riktig å vente, for ingen av disse boligene blir frigjort slik at de som har dårlig råd, kan få dem, selv om man deregulerer. Det er et feil virkemiddel i en situasjon der det er desperat mangel på billige boliger. Jeg viser til Regjeringens brev til komiteen, der det sies at vi i dag mangler 50 000 utleieboliger. Mange av dem bør være rimelige. Det vi nå snakker om, er ganske mange tusen – 12 000 billige boliger – som etter hvert vil forsvinne ut av markedet. Det tar jammen litt tid før vi klarer å få mange nok utleieboliger, med den takten som det ser ut til at Stortinget har tenkt å legge opp til i byggingen av utleieboliger. Det vi gjør i dag, bidrar faktisk til at situasjonen på boligmarkedet blir verre og ikke bedre, og det er svært bekymringsfullt.

Vi har også sett det slik at disse reguleringsbestemmelsene har vært veldig viktige for å hindre at det blir tatt ublue priser, og at bestemmelsene heller ikke har vært til hinder for nødvendig oppussing og påfølgende økning av husleia. Det som også har bekymret oss, er at det ikke har vært gjort noen beregninger for hvordan dette vil slå ut. Hvilke problemer vil den enkelte få når dette skjer, og hvilke problemer vil kommunene få?

Man har ikke tenkt noe særlig på hvordan dette skal løses, eller på hvem det er som skal betale når det f.eks. oppstår økonomiske problemer. Hvor mye vil dette slå ut i økt sosialhjelp, hvem vil ha krav på bostøtte og hvor mye? Slik regelverket nå er, er det faktisk mange blant dem som bor i disse leilighetene, som ikke vil ha krav på bostøtte.

Så til et problem jeg har tatt opp før. Folk som har bodd i slike leiligheter lenge, har ofte pusset opp for egen regning. Vil de nå måtte betale økt husleie av den verdistigningen som de sjøl har betalt? Hvordan skal de få rett til noen av de verdiene hvis de ikke har råd til å bli boende, men må flytte? Det er vanskelig å være trygg på at de, slik som representanten Gjødrem sa her i stad, kanskje

synes at dette er greit fordi de har bodd billig så lenge, og dette vil bli utlignet over tid. Det er ikke sikkert at det er slik i alle tilfeller. Det er faktisk et problem at man ikke har sikret ordnede rettsforhold rundt dette før man går til en deregulering.

SV har skjønt at denne strenge bestemmelsen i reguleringsloven er det umulig å kjempe imot. Derfor har vi fremmet et forslag om en mer avdempet prisøkning på disse boligene, med 10 pst. – altså indeksregulering pluss 10 pst. pr. år av grunnleien. Det er vesentlig at det er grunnleien vi her snakker om. SV fremmer dette forslaget, fordi vi mener at det ville gi en opptrapping av husleia som vi tror langt de fleste kunne klare å leve med, og som ville skape færre problemer, både for dem som bor der, og også for kommunen, som i så fall måtte stille med boligløsninger – som vi vet at kommunene i pressområdene overhodet ikke har.

Presidenten: Karin Andersen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg har lyst til å sette Karin Andersens tankegang i et litt større perspektiv.

Hun sier at bolig er et grunnleggende behov, at man skal sørge for at alle skal ha et sted å bo og sørge for lave priser – og hun fastslår at det er en overvekt av svakerer stilt på husleiemarkedet. Dette skal man altså oppnå ved hjelp av politiske reguleringer. Det begynner med en ekspropriasjon av vår kanskje beste landbruksjord til dårlig linoleumspris, deretter fortsetter det med husbanksubsidert boligbygging, og så skal man altså ha husleiregulering.

Hva betyr dette i et distriktpolitisk perspektiv? Det betyr at samfunnets ressurser settes inn for å gjøre det billigere å bo i byene, og mer fristende og mer konkurransedyktig vil byene bli når det gjelder konkurransen om befolkningen i Norge. Ser man ikke at denne politikken er det stikk motsatte av distriktpolitikk? Nå er man plutselig opptatt av at det ikke er nok folk i byene. Men forholdet er jo at det strømmer folk inn til byene, og det er derfor det er for få boliger. Så er man så veldig bekymret over at disse ikke får boliger, og derfor skal man forsøke å skaffe dem boliger, med det resultat at distriktene tømmes. Så må man bruke politiske reguleringer eller offentlige midler for å sørge for at folk bor i distriktene, til tross for at man fristes til å flytte til byen. Det er jo egentlig dilemmaet.

J ø r g e n H o l t e hadde her teke over presidentplassen.

Karin Andersen (SV): Det er kanskje ikke så originalt å tenke at det å gjøre det dyrt, dårlig og vanskelig å bo i byen skulle være en god distriktpolitikk. Det er mulig det går an å tenke slik, jeg tror ikke at det virker. Det er faktisk billigere å bo i distriktene nå, og i fraflyttingsområdene er det mulig å få en svært rimelig og god bolig.

Det er slik, og det er et virkemiddel som vi har sett ikke fungerer. Det er nok andre ting enn boligprisen som bestemmer hvor folk skal bo.

Men det er helt riktig som representanten Fridtjof Frank Gundersen sier, at SV ønsker større offentlig engasjement i boligsektoren enn det vi har i dag. Vi ønsker først og fremst å bruke pengene i en allmenntillegelig utleieboligsektor og til å bygge langt flere studentboliger. Det er det viktigste, for da vet vi hva vi får, og vi vet hvor mye penger vi bruker. Vi har dette strukturelementet i boligpolitikken som Norge mangler nesten totalt i dag i forhold til alle andre land, og som gjør at ubalansen i leiemarkedet blir så stor som den er, og som gjør at vi finner behov for å ha ganske strenge bestemmelser i forhold til husleiregulering, slik at den svakest part får den sterkeste beskyttelsen i dette lovverket. Vi ser at det er nødvendig fordi leier er i en vesentlig svakere stilling enn det utleier er.

Ivar Østberg (KrF): Representanten Andersen gav uttrykk for at SV var enig i de fleste ting som departementet hadde foreslått, og det er jo ikke så rart, for i lovens formål heter det at loven skal medvirke til at leiere av bolig kan ha en stor grad av botrygghet. Og det heter at leiere av bolig skal bl.a. være trygge for at de ikke blir sagt opp uten saklig grunn. Det heter videre at loven har som formål å medvirke til at det blir etablert et godt fungerende boligmarked. Ikke desto mindre hevder representanten Andersen i en debatt med representanten Aud Gaundal i Politisk kvarter i dag morges at det ikke var riktig at en del av lovverket var foreldet.

Husleielovutvalget leverte sin innstilling i 1993, NOU 1993: 4 Lov om husleieavtaler, og lovforslaget bygger da også på dette. Boforholdsundersøkelsen i 1995 slo fast at det var ca. 460 000 utleieboliger – unntatt borettslagsboliger og boligaksjeselskap. Undersøkelsen fra Norges Byggforskningsinstitutt i 1992 viser at den strenge reguleringen kun omfatter ca. 12 000 boliger her i Oslo og 1 800 boliger i Trondheim. Ser ikke representanten Andersen at det er veldig urimelig å opprettholde den strenge reguleringen, når man har unntak for stat, fylkeskommuner, kommuner, borettslag og eneboliger og tomannsboliger? Ser ikke Karin Andersen at det gamle lovverket nå er et foreldet lovverk?

Karin Andersen (SV): Det er riktig at dette lovverket er gammelt, og at det oppstod i en annen tid og under andre forhold enn det vi har på boligmarkedet i dag. Det er riktig at det går an å påvise urimeligheter i forhold til hvordan dette slår ut, det prøvde jeg å si litt om i innlegget mitt. Men poenget for SV er å forsøke å fokusere på det vi mener er det store problemet på boligmarkedet i dag, nemlig at svært mange mangler bolig, svært mange har dårlig råd og har problemer med å skaffe seg bolig, og mange klarer det ikke. Og da har vi prøvd å tenke slik: Hvordan fungerer dette hvis vi fjerner disse reguleringsbestemmelsene, når markedet er slik, og Stortinget ikke har kommet så langt at vi har fått til en skikkelig satsing på bygging av studentboliger eller allmenntillegelige utleie-

boliger? Vi har ikke klart å sette noe måltall på dette ennå, vi har bare noen intensjonserklæringer. Når vi ser at dette faktisk vil føre til at problemene på boligmarkedet blir verre for dem som har det vanskelig, har vi valgt å ta mest hensyn til det. Vi ser ikke bort fra at det kan pekes på noen urimeligheter her, men for oss har det aller viktigste i denne saken vært å forsøke å gjøre noe med det alvorligste problemet først. Når vi er kommet i gang med en slik allmenntilgjengelig utleieboligsektor – og vi kan sette måltall for både den og studentboligene – som gjør at vi kan føle oss trygge på at folk har et annet valg, og at det ikke kommer flere ut på boligmarkedet som får enda større problemer, er tida moden for å fjerne disse bestemmelsene.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Min påstand er at årsaken til boligmangelen og en vesentlig årsak til tilflytningen til byene er at de naturlige markeds mekanismer som ville ha bremsset denne innflyttingen, er satt ut av spill ved hjelp av politiske reguleringer som Karin Andersen som en ivrig distriktspolitisk talskvinne nettopp er tilhenger av.

Hun sier i et svar til meg at hun ikke tror at det er boligprisene som er avgjørende når folk flytter inn til Oslo. Men samtidig sier hun jo at boliger er et grunnleggende behov og derfor må reguleres mer enn alle andre områder. Når dette er et grunnleggende behov, skulle man også tro at det er av grunnleggende betydning for om folk vil flytte. Jeg tror ikke man kan komme bort fra at dette er et dilemma som må tas alvorlig, når man samtidig er bekymret for at distriktene tømmes for mennesker, og man gjør hva man kan for å bygge flere boliger og skaffe billigere boliger i byene med den følge at flere fristes til å flytte fra distriktene.

Det er altså et problem at det er få boliger, og årsaken til det er at det kommer så mange fra distriktene.

Dette er et typisk eksempel på mangel på helhetssyn, som sektorpolitikere som skal tilfredsstille forskjellige grupper i samfunnet, rett og slett mister av syne. Derfor hadde jeg lyst til å si det i denne debatten.

Karin Andersen (SV): Det overrasker vel ingen at jeg er uenig med representanten Gundersen. Han begrunner mitt og SVs standpunkt med at vi mangler helhetssyn. Nei, jeg tror ikke det, men vi ønsker faktisk å ha et system der man ikke bare bruker marked, men også styring. Og da er det ulike krefter som virker, både når det gjelder flytting og på andre områder.

Det er mange grunner til folks valg av bosted, og vi som driver med distriktspolitikk, har noen tanker rundt hva det er som virker og ikke virker i den forbindelse. Arbeid og skole er i hvert fall to veldig viktige argumenter. Skolene, og skoleplassene, er i stor grad sentralisert – det er svært mange studenter og skoleelever som reiser til Oslo. Derfor vil en storstilt satsing på studentboliger i hvert fall ikke ha noen større distriktspolitisk virkning enn situasjonen i dag, og er vel kanskje det segmentet i boligmarkedet som man kan satse på uten å forsterke flyttestrømmen.

Jeg ser at representanten Gundersen har et poeng når han sier at hvis man etablerer flere og billigere boliger i de store byene, kan det forsterke flyttestrømmen. Det blir et lokkeelement i tillegg til en del andre elementer som en stor by nå lokker med, og som tydeligvis drar. Problemet her er at man ønsker å veie mange syn opp mot hverandre. Vi mener altså at markedet kan fungere på en del områder, men at markedet må reguleres, spesielt på de områdene som omfatter de helt grunnleggende behovene i menneskers liv – og bolig er ett av dem.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg er glad for at arbeidet med ny lov om husleieavtaler har kommet så langt at innstillingen nå er til behandling i Odelstinget.

Kommunal- og regionaldepartementet la som kjent fram forslag til ny lov om husleieavtaler i Ot.prp. nr. 82 for 1997-98 den 18. juni i fjor. Loven bygger på Husleielovutvalgets innstilling, NOU 1993 nr. 4. Loven vil erstatte husleieloven fra 1939 og husleiereguleringsloven fra 1967. Den nye loven vil regulere husleieavtaler om både boliger og lokaler.

Ved utformingen av lovforslaget har Regjeringen hatt to hovedmål for øye. På den ene siden har vi vært opptatt av å verne om leierens bolig for å oppnå så stor grad av botrygghet som mulig. Trygghet og stabilitet omkring boforhold betyr mye for den enkeltes livskvalitet. Vi har derfor sett det som viktig å sikre leieren mot urimelige oppsigelser og leieøkninger. Leieren skal heller ikke kunne kastes ut uten saklig grunn, og det skal finnes nøytrale organer som kan avgjøre eventuelle tvister mellom partene. På den annen side har det også vært et mål å tilrettelegge for et godt fungerende leiemarked. Vernet av leieren må derfor ikke bli så sterkt at det tar bort utleierens motivasjon for å leie ut ledige boliger. Dette er særlig viktig i et utleiemarked som domineres av ikke-profesjonelle private utleiere, slik vi har det i Norge hvor denne gruppen utgjør hele 60 pst. av utleierne. Jeg mener at lovforslaget i proposisjonen tar hensyn og ivaretar interesser til både leier og utleier på en balansert måte. Jeg er svært glad for at det er flertall for de aller fleste forslagene i proposisjonen, slik at det Regjeringen har foreslått, blir vedtatt.

Jeg konstaterer at et stort flertall har sluttet seg til Regjeringens forslag om å avvikle den «strenge» husleiereguleringen i Oslo og Trondheim i løpet av en tiårsperiode. Selv om forslaget vil føre til høyere husleier for berørte beboere, mener jeg at forslaget er riktig, ikke minst fordi husleiereguleringsloven ikke fordeler de regulerte boligene til personer med spesielle behov eller etter sosiale kjennetegn. Loven innebærer derfor en helt tilfeldig økonomisk fordel til de leierne som oppnår å få tak i en slik leieregulert bolig. Det er mange eksempler på leieforhold hvor leierne ikke er spesielt vanskeligstilte, men likevel har lave boutgifter sett i forhold til og sammenlignet med andre samfunnsgrupper.

Jeg har merket meg at flertallet mener at husleien inklusiv endringene i konsumprisindeksen maksimalt skal

økes med 20 pst. pr. år de første ni årene, og at leien det tiende året skal settes opp til markedsleie. Jeg tar selvfølgelig flertallets ønske til etterretning, men jeg må få lov til å gi uttrykk for at jeg er noe skeptisk til denne ordningen med å binde husleieøkningen til bestemte prosentsatser. Med en svært lav husleie vil selv 20 pst. økning føre til små tillegg i kroner og øre. Resultatet kan derfor bli at leieren får en formidabel økning det tiende året. Etter min vurdering hadde det vært bedre, og mer forutsigbart, om vi hadde hatt en jevn leieøkning gjennom hele utviklingsperioden. Men som sagt, jeg tar flertallets ønske til etterretning.

Regjeringen har vært og er opptatt av å sikre vanskeligstilte beboere. La meg derfor minne om det forslaget vi la fram i statsbudsjettet for 1999, som sikrer beboerne tilbud om Husbankens bostøtteordning. Dette er viktig for å imøtekomme eventuelle økonomiske problemer hos beboerne. Forutsetningen er at de aktuelle beboerne oppfyller kravene til husholdstype og inntektsnivå på samme måte som andre husholdninger som får bostøtte.

Vi har foretatt en del beregninger for å finne ut hvordan dette vil kunne fungere og la meg vise til ett eksempel: En pensjonist som i dag bor i en slik bolig og betaler 3 000 kr, har ikke bostøtte. Ved 3 000 kr pluss 20 pst. økning får vi altså en husleie på 3 600 kr. Bostøtten vil i et slikt tilfelle utgjøre 1 852 kr, og den egenbetalingen for husleien som pensjonisten må ut med etter denne omleggingen, vil bli på 1 747 kr, altså nesten halvparten av det vedkommende betaler i dag.

Den nye loven vil gi bedre forutsigbarhet om utviklingen av leien. Ved inngåelsen av leieavtalen nedlegges det forbud mot å avtale urimelig høye leiepriser. Senere kan hver av partene årlig kreve justering av leien i samsvar med endringer i konsumprisindeksen. Hvert tredje år kan partene kreve en tilpassing av leien til gjennomsnittsleie i lignende leieforhold. Dette vil motvirke store forskjeller mellom lovlig leie og det alminnelige leienivået i andre, tilsvarende leieforhold.

Det har gjennom flere år utviklet seg en praksis med bruk av korte, tidsbestemte leieavtaler. Formålet med slike tidsavgrensninger har vært å sette leierens oppsigelsesvern til side. Med sikte på å redusere muligheten til slikt misbruk vil leieren ved bruk av tidsbestemte leieavtaler nå som hovedregel få rett til en minste leietid på tre år. Bor utleieren i samme hus og det er snakk om bl.a. utleie av sokkel- eller loftsbolig, er kravet om minstetid ett år. Utleieren kan også inngå kortere tidsbestemte leieavtaler dersom utleieren selv eller noen som tilhører husstanden, skal bruke boligen, eller dersom det er andre saklige grunner for tidsavgrensningen. Med disse og en del andre forslag mener jeg at begge parter interesser er ivaretatt på en god måte.

Jeg registrerer at flertallet ønsker forsøk med et alternativt tvisteløsningsorgan i Oslo kommune. Formålet skal være å redusere både kostnader og tidsbruk ved behandling av husleietvister. Intensjonen med forslaget er godt, men som det framgår både av proposisjonen og av brev fra Kommunal- og regionaldepartementet, er jeg noe skeptisk til forslaget. Problemer med lang saksbe-

handlingstid og høye kostnader knyttet til domstolsbehandling er jo en generell justispolitisk problemstilling. Etter mitt syn bør derfor slike problemer løses gjennom effektivisering av domstolsapparatet og regler om fri rettshjelp, ikke nødvendigvis gjennom særordninger på enkelte rettsområder, slik det legges opp til. Men jeg vil naturligvis følge opp flertallets ønske om å gjennomføre et slikt forsøk. Som jeg har påpekt i brevet til komiteen, forutsetter det et nytt regelverk før forsøket kan starte, og det vil derfor ta noe tid før forsøket kan iverksettes.

Det har tidligere i debatten her, bl.a. av representanten Karin Andersen, blitt pekt på det problemet som kan oppstå hvis en leietaker har kostet mye på leiligheten sin og nå eventuelt også skal begynne å betale mer i husleie. Jeg vil da gjøre representanten Andersen oppmerksom på § 4 – 3, tilpassing til gjengs leie, hvor det står spesielt at ved leiefastsettelse skal det gjøres fradrag for den del av leieverdien som skyldes leierens forbedringer og innsats, så jeg tror faktisk at den bekymringen ikke er relevant.

Til slutt vil jeg si meg glad for at et stort flertall har sluttet seg til forslaget om å gi leierne rett til å velge en tillitsvalgt i eiendommer hvor samme utleier leier ut flere boliger. Jeg tror at det kan virke positivt inn på forvaltningen av eiendommen og fremme trivsel i boligmiljøet. Jeg tror også at tillitsvalgte kan gi gode råd til utleieren i spørsmål som er av felles interesse for leierne, og også for utleierne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Eriksen (A): Statsråden har fått bred tilslutning til sitt forslag om ny husleielov, og det aner meg at det flertallet som loven nå hviler på, for statsråden er et behagelig flertall.

Arbeiderpartiet er enig i at loven gir nødvendig trygghet for både familier og enslige som leier bolig, enten det er for kortere eller lengre tid. Opphevingen av husleiereguleringen kan likevel bety en viss usikkerhetsfaktor for dem som berøres, og mange av de innspill som er kommet til komiteen, tyder på nettopp det. Spørsmålet til statsråden blir hvordan staten vil sikre at dette ikke vil få utilsiktede utslag i form av at noen utleiere vil øke leien utover det som flertallet forutsetter i innstillingen.

Flertallet i komiteen har ellers, i motsetning til Regjeringen, funnet å ville opprette et husleietvistutvalg, som også statsråden var inne på, og som fra komiteens side tar utgangspunkt i en prøveordning i en eller flere kommuner. Flertallet forutsetter at de sakførende partene i utgangspunktet selv dekker kostnadene ved ordningen. Jeg vil likevel fra flertallets side understreke viktigheten av at for å få realisert innføring av et husleietvistutvalg, må Regjeringen vurdere nødvendigheten av å stille opp med økonomiske midler. Nå sier også statsråden at det vil ta noe tid før et regelverk for husleietvistutvalget vil komme på plass. Spørsmålet blir da: Har statsråden noen formening om hvor lang tid det eventuelt vil ta å få en slik tvisteløsningsmekanisme, som skissert i innstillingen, på fote og til å fungere?

Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg forstod at det første spørsmålet gikk på en bekymring hos representanten om hvorvidt det var enkelte utleierye som nå ville øke husleien med mer enn 20 pst., som et flertall i Odelstinget går inn for. Men det er klart at det Odelstinget nå vedtar, er det som skal følges opp, så jeg tror ikke det er grunn til å ha noen bekymring der. Min bekymring går faktisk mer på hva som kan skje i det tiende året for en del, men det gav jeg uttrykk for i innlegget mitt.

Når det gjelder opprettelse av et husleietvistutvalg for Oslo, vil vi i departementet selvfølgelig jobbe så raskt som mulig med det regelverket, uten at det er mulig for meg nå å kunne si hvor mange uker eller måneder det vil ta. Men skal vi få dette gjort på en skikkelig og forsvarlig måte, slik at dette blir et forsøk som kan gi oss et reelt grunnlag for å se om vi bør gå videre med det når forsøksordningen er over, må vi gjøre et grundig forarbeid, slik at vi ikke setter i gang noe som viser seg å være mislykket. Derfor ber jeg om at vi må få tid til å gjøre dette på en ordentlig måte, slik at den prøveordningen vi nå setter i gang, er kvalitetssikret.

Når det gjelder det behagelige flertallet, må jeg få lov å si at jeg har vært glad for alt jeg har fått flertall for i Stortinget, jeg er glad for alt jeg får tilslutning til.

Torbjørn Andersen (Frp): Et sentralt tema her i dag har vært det med tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler. Det store flertall har vært veldig fornøyd med at man har fått inn i loven at det skal være umulig å inngå tidsbestemte leieavtaler for kortere tid enn tre eller ett år.

Men så er det slik at loven åpner for en rekke unntak fra disse bestemmelsene. Når det gjelder adgang til å inngå tidsbestemt leieavtale, kan det henvises til at husrommet skal brukes som bolig av utleier. Da kan en fravike regelen. Hvis utleier har «annen saklig grunn» for tidsavgrensning, kan en også fravike regelen om tidsbestemmelse.

Når det gjelder tidsubestemt leieavtale, særlig når det gjelder oppsigelse, kan en grunngi det med at husrommet skal brukes som bolig av utleieren eller av noen som hører til husstanden, at det er riving eller ombygging, at leieren har misligholdt leieavtalen eller at det foreligger annen saklig grunn til oppsigelse av leieavtalen.

Det som er poenget, er at det finnes en rekke muligheter for å tilpasse seg dette, som faktisk ser ut til å kunne bli gjort på en slik måte at man i realiteten kan omgå disse bestemmelsene, slik at de ikke har noen særlig reell betydning.

Mitt spørsmål er da: Hvis dette er mulig, hvorfor i all verden skal vi da ha disse rigide bestemmelsene?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: I begynnelsen trodde jeg at representanten Torbjørn Andersen hadde ombestemt seg i løpet av debatten og likevel ville gå inn for at vi skulle ha tidsbestemte leieavtaler. Men så forstod jeg at det var mulighetene til å gjøre unntak som han mener er for omfattende. Det er jeg litt overrasket over, for jeg forstod på konklusjonen at representanten allikevel ikke ville ha tidsbestemte leieavtaler.

Som jeg sa innledningsvis: Vi har hele veien forsøkt å balansere mellom hensyn til leietaker og hensyn til utleier. Og når 60 pst. av utleieboligene i Norge leies ut av private, ikke-profesjonelle utleierye, er det viktig at vi lager et system som gjør at vi faktisk får ut på markedet så mange utleieboliger som mulig. Det gjør at vi har satt ett år hvis du skal leie ut sokkelleiligheten din, eller du skal leie ut loftsleiligheten, hvis du har det. Det er også årsaken til at det er mulig å inngå en kortere leieavtale hvis en familie selv skulle trenge hele huset. Jeg tror at hvis vi hadde vært for rigide der, ville det ha ført til at vi hadde fått færre leiligheter ut på leiemarkedet. Og vi har vært opptatt av å få ut på leiemarkedet så mange leiligheter som mulig. Derfor har vi prøvd å ta hensyn til begge sider, og jeg mener selv at vi har klart å finne en gyllen middelvei mellom hensyn til to ulike parter.

Karin Andersen (SV): Fra leieboerhold har det vært uttrykt frykt i forhold til hvordan man har formulert bestemmelsen om minstetid for leieavtaler i lovforslaget, at det faller sammen med tidspunktet for regulering av leien etter § 4-3, og at det kan bety at utleier føler seg tjent med å bytte ut leieboerne hvert tredje år.

Derfor har SV fremmet et forslag som vi ikke har fått flertall for, men som går ut på at en leier ved avtaleperiodens utløp har rett til å få forlenget leieavtalen hvis boligen fortsatt skal leies ut på det åpne markedet og dette ikke legger noen begrensninger på utleiers mulighet til å avslutte husleieforholdet etter de reglene som ligger i de andre bestemmelsene, f.eks. ved at man har en leietaker som ikke oppfyller pliktene sine. Jeg kunne tenke meg å spørre statsråden om hun synes det ville være problematisk å ha en slik bestemmelse, om ikke det nettopp ville trygge botryggheten for dem som leier. Det er et viktig poeng – og det er understreket av flere, bl.a. ganske sterkt fra LO – at dette med botrygghet og forutsigbarhet for leieboere må veie veldig tungt når man skal innrette en slik lov. Ser statsråden muligheten av en slik rett for en leietaker til å kunne få forlenget husleiekontrakten sin hvis det fortsatt skal leies ut og det ikke foreligger noen andre problemer?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: I § 4-3, som jeg forstår representanten nå var opptatt av, altså det som går på tilpassing til gjengs leie, mener vi at vi har prøvd å foreta den avveiningen mellom ulike hensyn som er nødvendig.

Jeg har vel den tilnærming til det at det skulle være liten grunn for en utleier til å si opp en leietaker etter tre år hvis det er en leietaker som har oppfylt sine forpliktelser og som det ikke har vært noen problemer med, for å si det veldig enkelt. Men samtidig er det klart at hvis det er mislighold eller andre årsaker som tilsier det, så må også en utleier ha den muligheten at han kan be om å få en endring. Vi har vurdert fram og tilbake mange alternativer og muligheter, og det er dette vi til slutt har kommet fram til, og som jeg ser at det er flertall for. Jeg tror at dette er en avveining mellom to ulike interesser som er noenlunde balansert.

Skulle det vise seg nødvendig når vi får litt erfaring med hvordan denne loven virker, er det jo anledning til eventuelt å komme med forslag til endringer, men jeg vil gjerne at dette skal prøves i praksis. Jeg tror at det kommer til å fungere.

Torbjørn Andersen (Frp): Når det først er en ledig replikk til statsråden, benytter jeg meg gjerne av den.

Jeg vil gjerne sette i fokus en annen merkverdighet i denne loven som til nå ikke har vært fremme i debatten. Regelen om opptak i husstand sier at leier uten utleiers samtykke kan ta opp i sin husstand sin kone eller samboer, begges barn samt både egne og samboers slektninger i rett opp- og nedadstigende linje samt fosterbarn. Dette er ikke småtterier.

Fremskrittspartiet har foreslått at det skal begrenses til ektefelle eller samboer samt begges barn.

Hvorfor har ikke departementet sett behov for å presisere visse begrensninger her, da det kan føre til at en som i utgangspunktet leier ut til en eller to personer, til slutt kan ende opp med det mangedobbelte antall mennesker i sin bolig? Hvordan kan i det hele tatt utleier reservere seg mot dette? Jeg vil gjerne ha greie på hvordan departementets vurdering av dette forholdet har vært, for jeg ser klart at her kan det bli en praktisk konflikt i visse situasjoner.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Ja, vi har faktisk skissert en avgrensning på hvor mange familiedømmer en leier kan ta inn uten å gå til utleier og spørre om lov, og jeg synes det er rimelig at en som leier en leilighet, får anledning til å ta inn både kone og barn og eventuelt hennes barn eller hans barn. Som sagt, vi har begrenset det til det vi vanligvis definerer som «den nærmeste familie». Jeg ser ikke bort fra at representanten kan ha rett i at noen kan ha veldig stor nærmeste familie, men den sjansen har vi tatt, og det tror jeg også at de fleste utleiere vil kunne leve med. De fleste har ikke så forferdelig mange unger nå, så om det skulle komme både mine og dine barn inn i en slik leilighet, tror jeg de fleste utleiere vil akseptere det uten at det er gitt tillatelse til det på forhånd.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Etter en flyktig gjennomlesning av proposisjonen og innstillingen er det to momenter jeg har festet meg ved. Jeg går ut fra at flertallet på side 14 i innstillingen mener at det er høyeste lovlig leie som kan «økes med inntil 20 pst. pr. år de første ni årene.»

Så er det et annet spørsmål her, kanskje først og fremst til statsråden. La oss tenke oss at en bygård blir fullstendig renovert, slik at omkostningene for eieren blir svært høye. Eieren vil på ingen måte oppnå kompensasjon for fornyelsesutgiftene ved å legge på leien 20 pst.

Etter dagens lov vil eieren kunne påberope seg § 3 nr. 3, dvs. unntaket fra den særskilte husleiereguleringen, når denne «på grunn av særlige forhold ikke passer på leieforholdet.» Denne unntaksbestemmelsen foreslås nå opphevet med den følge at huseieren, så vidt jeg kan se, ikke under noen omstendighet kan øke husleien utover 20 pst.

Jeg skulle tro at opphevelsen av § 3 nr. 3 vil kunne forsinke byfornyelsen og føre til at utstrakt renovering av gamle leiligheter vil begrenses, siden huseieren ikke fullt ut kan få kompensert påkostningene i form av forhøyet husleie. Jeg vil gjerne vite om dette er en korrekt oppfatelse.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg er ikke jurist, i motsetning til Fridtjof Frank Gundersen, så jeg måtte konferere med en jurist. Men i det tilfellet som Fridtjof Frank Gundersen tok opp, er det slik at ved full renovering går hele den boligen ut av dette systemet, slik at det problemet som representanten Gundersen tar opp, faktisk ikke vil eksistere, etter det jeg har forstått.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 2. (Votering, sjå side 333)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover (klagenemnd for utlendingssaker m.v.) (Innst. O. nr. 42 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 17 (1998-99))

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten vert avgrensa til 1 time og 15 minutt, og at taletida vert fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 25 minutt, Framstegspartiet 10 minutt, Kristeleg Folkeparti 10 minutt, Høgre 10 minutt, Senterpartiet 5 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Venstre 5 minutt og Tverrpolitisk Folkevalde 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det vert gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarar frå kvar partigruppe og etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare vert det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt. – Dette vert sett som vedteke.

Ane Sofie Tømmerås (A) (ordfører for saken): Den proposisjonen vi skal behandle nå, er delt i to. Den første delen dreier seg om opprettelse av en utlendingsnemnd som skal behandle klager etter utlendingsloven. Den andre delen dreier seg om en rekke enkeltendringer i utlendingsloven, noen av teknisk karakter, noen dreier seg om en fleksibilitet og en oppmykning av regelverket som følge av utviklingen, mens noen dreier seg om direkte, klare innstramminger.

Denne nemnda har en lang historie. Et lignende forslag ble lagt fram i Ot.prp. nr. 38 for 1995-96 av daværende arbeiderpartiregjering. Den gangen gikk flertallet,

som var alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, inn for en form for nemnd, men bad om at Regjeringen nærmere utredet hvilke arbeidsområder nemnda skulle ha, og ikke minst erfaringene fra våre naboland.

I denne proposisjonen redegjør Regjeringen for to alternativer, nemlig en utlendingsnemnd som behandler alle saker, og en flyktningnemnd som har et mer begrenset arbeidsområde. Siden flertallet nå går inn for utlendingsnemnd og ingen går inn for flyktningnemnd, har vi heller ikke lagt noen vekt på å kommentere en flyktningnemnd nærmere. Vi har valgt utlendingsnemnd fordi vi tror det vil bli vanskelig å skulle avgrense sakene, slik man må gjøre med en flyktningnemnd. Det blir vanskelig å finne ut hvilke saker som er asylrelatert. De rene asylsakene er kanskje klare nok, men det blir vanskelig å sette en grense. Dessuten er det mange saker som er sammensatt, som både har asylspørsmål og andre spørsmål. I tillegg mener vi faktisk at det kan være behov for en slik ankeinstans også for andre saker.

Hovedgrunnen til å ha en slik nemnd er at vi ønsker å styrke rettssikkerheten for innvandrere. En ny og uavhengig vurdering av saken av et domstollignende organ tror vi nettopp vil gjøre det. Og ikke minst følelsesmessig vil sikkert mange av de som søker opphold i Norge, føle at de nå får en bedre rettssikkerhet. Det betyr selvfølgelig ikke at rettssikkerheten ikke er god i dag, men vi mener at den kan bli enda bedre. Og selvfølgelig vil man ha de samme mulighetene til å anke sakene videre inn for ordinære domstoler.

Dessuten har vi en reform på gang innenfor forvaltningen. Linjen går på at når det dreier seg om områder med et stort omfang av enkeltsaker, prøver man å få dem behandlet utenfor departementene. Og det er vel ikke mange områder som har det omfanget som disse sakene har. Det betyr at det ikke blir instruksjonsmyndighet i enkeltsaker. Unntakene dreier seg om saker som overvåkingstjenesten er involvert i, og dessuten saker der utenrikspolitiske hensyn må tas. Men her understreker flertallet at det må gjøres med varsomhet, og det skal være særlige og tungtveiende hensyn som ligger bak.

Erfaringene fra Danmark tilsier at en type nemnd med fem medlemmer kan være klokt, og at lederen bør ha dommererfaring. De fire andre skal som kjent oppnevnes fra Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, juridiske organisasjoner og humanitære organisasjoner. Når det gjelder den siste gruppen, har Arbeiderpartiet tidligere uttrykt skepsis fordi det kan være fare for at de medlemmene da vil bli oppfattet som gisler i forhold til enkeltvedtakene. Men når vi nå understreker at de er ikke representanter for de humanitære organisasjonene, men bare oppnevnt av dem, tror vi at de humanitære organisasjonene kan ha full dekning, med full integritet å kunne engasjere seg, og også komme med kritikk i enkeltsaksvedtak.

Det bør være adgang til personlig oppmøte i nemnda, men ikke en absolutt rett. Det bør være noe nemnda bestemmer. Nemnda må da ha med seg, sier flertallet, at den er av en domstollignende karakter, selv om den er et forvaltningsorgan. Desto viktigere saken er for et enkelt-

menneske, desto lettere bør det også få adgang til personlig oppmøte.

Når det gjelder sakene, vil de bli mange, og de som er av administrativ karakter, kan vi ikke se noe i veien for at nemndlederen må kunne delegerer til sekretariatet sitt. Nemndlederen må også alene kunne ha en viss myndighet i spørsmål hvor det ikke er vesentlige tvilsspørsmål. Når det dreier seg om å omgjøre negative vedtak til positive, og det er åpenbart at en slik omgjøring kan finne sted, må nemndlederen kunne gjøre det på egen hånd. Det samme må han kunne gjøre hvis en klage anses som helt grunnløs, men her ber flertallet i komiteen om at han må være spesielt varsom.

Flertallet i komiteen har endret lovteksten i forslaget fra Regjeringen noe når det gjelder det å ta hensyn til opplysninger som tidligere kunne vært framlagt. Her mener nå også regjeringspartiene at bare dersom det er åpenbart at de nye dokumentene ikke endrer vedtaket, kan nemndleder alene velge å avvise dem. Det er vi i Arbeiderpartiet glad for.

Av øvrige endringer er det mange, som jeg nevnte, som er av teknisk karakter. Jeg tror ikke jeg skal trøtte forsamlingen med å gå inn på dem. Det dreier seg om en del endringer det faktisk er full enighet i komiteen om – det er det om de tekniske.

Det er også enighet i komiteen om forslag som ikke er tekniske, nemlig det om å opprette et eget utlendingsinternat. Det er jo også slik i dag at man kan gå til forvaring av mennesker med ukjent identitet og utlendinger som skal sendes ut av landet. Komiteen mener det er uheldig at disse sitter i vanlig fengsel sammen med andre som er dømt i kriminalsaker, og synes det er bra at vi nå oppretter et eget internat for disse. Der kan vi da få inn flere grupper fagfolk til å ta seg av utlendingene mens de er der. Men det skal likevel være samme strenghet i vurderingen av om det er behov for å forvare dem.

Det er også enighet i komiteen i forhold til å endre hjemlen for å forvare utlendinger, nemlig at de som har fått endelig avslag og ikke vil skaffe seg reisedokumenter, må kunne forvares. Formålet med fengslingen er da å framstille dem for hjemlandets representasjon for at de skal kunne skaffe seg slik dokumentasjon.

Komiteen slutter seg til det nye forslaget om at også generelle erfaringer må kunne danne bakteppe for vurdering av om forvaring er nødvendig. Selvsagt vil det, før forvaringen skjer, like fullt være en individuell vurdering som ligger til grunn i det enkelte tilfellet, men i denne vurderingen kan man også vektlegge generelle erfaringer. Men komiteen understreker at man må være svært varsom med å la andre generelle erfaringer spille inn, og at man også må vurdere andre, mindre omfattende tiltak.

Når det gjelder identitet, er det også full enighet i komiteen om at det volder problemer i praksis, og ofte er det dessverre helt unødvendig at flyktninger ikke tør, ikke vil eller ikke kan oppgi sin rette identitet. Vi mener at det da er riktig å innføre en plikt til at man aktivt skal bidra til å finne fram til riktig identitet, men selvfølgelig bare i de tilfeller hvor riktig identitet ikke vil komme i konflikt med beskyttelsesbehovet. Fordi dette nå blir en

straffesanksjonert trussel, understreker komiteen at det er viktig at vi får utfyllende forskrifter for hva denne plikten innebærer.

Når det gjelder husundersøkelser, går en enstemmig komite imot det Regjeringen foreslår. Vi understreker at husundersøkelser er et alvorlig inngrep i den personlige integriteten, og derfor vil komiteen at det skal være en like konkret, kvalifisert mistanke som for andre typer husundersøkelser etter straffeprosessloven. Vi skal ikke akseptere at denne mistanken er noe svakere.

Dette var det vi er enige om.

Uenighetene går på mange punkter, f.eks. på hvor lenge tillatelsen til å ha opphold i landet skal vare. Her mener flertallet, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, at det er både upraktisk og byråkratisk å ha det slik som vi har det i dag. Det fører til lang og sen saksbehandling at det bare innvilges opphold for ett år av gangen. Vi ønsker å si at man kan få opphold for ett, to eller tre år av gangen, alt etter grunnlaget man har for å få opphold. Dersom det er saker hvor det er behov for kontroll, skal oppholdstillatelsen bare gis for ett år av gangen.

Vi mener også at melding om skifte av bolig, som i dag skal gjøres til politiet, er unødvendig. Det er Folkeregisteret som skal ha beskjeden likevel. Å melde til politiet fører bare til mer byråkrati. Men disse to forslagene, som ville lette byråkratiet og gjøre saksbehandlingen enklere, går Fremskrittspartiet imot.

Når det gjelder familiegjenforening, mener alle, fortsatt minus Høyre og Fremskrittspartiet, at det må være mulighet til familiegjenforening, også når man har opphold etter § 9. Det dreier seg om folk som har lovlig opphold i landet, og da er det helt naturlig at de også må kunne få familiegjenforening, slik som også dagens praksis er. Videre når det gjelder familiegjenforening, sier flertallet at vi er glad for at man nå likestiller samboere og ektefeller, og at man også likestiller homofile samboere. Vi er veldig glad for at det er Kristelig Folkeparti i regjering som gjennomfører den reformen, og vi i Arbeiderpartiet håper jo at det kanskje vil smitte over på andre områder også. Fremskrittspartiet og Høyre går ikke inn for den likestillingen.

Men noe som ikke er bra når det gjelder familiegjenforening, og som Arbeiderpartiet alene går imot, er at barn ikke skal få familiegjenforening med sine foreldre. De skal ikke engang få sjansen til å bli vurdert for familiegjenforening med sine foreldre dersom de er gift eller har en samboer i hjemlandet. Vi synes det er ganske horribelt at man blir avskåret fra den vurderingen når vi vet at det er kulturer hvor 14- og 15-åringer blir tvangsgiftet.

Når det gjelder bortvisning, går Fremskrittspartiet, som det eneste partiet, imot muligheten til å bortvise turister for kriminelle handlinger begått etter innreise. Men det som vi i Arbeiderpartiet ser på som alvorlig når det gjelder bortvisning, er det nye forslaget som støttes av alle i komiteen, unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, som går på å bortvise de psykisk syke. Nå foreslår altså Regjeringen – og får flertall sammen med Høyre og Fremskrittspartiet – at det å komme til grensen og være

åpenbart psykisk syk skal være selvstendig grunn til bortvisning. Vi i Arbeiderpartiet spør oss hvorfor i all verden det er slik. Vi har ikke bare spurt oss selv om det, vi har hatt drøftelser i komiteen om dette, vi har finlest proposisjonen, men vi har ikke fått en eneste begrunnelse for hvorfor i all verden det skal være en selvstendig grunn til bortvisning. I merknadene til Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i innstillingen, argumenterer de jo nettopp selv imot ved å henvise til at å stille en diagnose etter en kort vurdering, er vanskelig. Og nettopp at man har en sykdom, kan jo hindre et menneske i å få fram at man faktisk har et behov for beskyttelse, og man kan bli bortvist før man får det fram. Psykisk syke trenger hjelp. Det kan hende det er best for dem å returnere til hjemlandet, men da skal det skje fordi det er best for dem. Psykisk syke skal ikke ha noen særbehandling. Det skal ikke være et grunnlag for å få opphold i landet, men det skal heller ikke være et grunnlag for å bli bortvist.

I Arbeiderpartiet er vi også ganske forundret over at Regjeringen får flertall sammen med Høyre og Fremskrittspartiet for å fjerne 48-timers minstefristen, som vi i dag har fra vedtaket om bortvisning er fattet, til den iverksettes. Vi har ikke fått noen begrunnelse, og vi vet at det kan få alvorlige konsekvenser for enkelte mennesker hvis det er noe de ikke har rukket å områ seg med, og de kan faktisk ha et behov for beskyttelse som de ikke har klart å få fram tidligere. Nå får de ikke den lille ekstra fristen til å områ seg for å kunne komme fram med det. I tillegg kan vi heller ikke se hvorfor turister og andre skal være avskåret fra å få 48 timer på seg til eventuelt å forlenge en turistvisumsøknad.

Arbeiderpartiet og mange med oss, både høringsinstanser og andre, var ganske skuffet da Regjeringen kom med sitt første omfattende lovendringsforslag. Vi hadde et bakteppe av år med aggressiv kritikk av Arbeiderpartiets innvandringspolitikk. Så kommer de med en proposisjon som inneholder justeringer i pakt med utviklingen, og innstramminger som gir oss hakeslepp. Vi har fått en innrømmelse fra en i dag sykmeldt statsråd av at inntreden i regjeringskontoret lærte henne at dette området var vanskeligere enn hun hadde trodd. Jeg håper at vi nå kan erkjenne vår sosiale samvittighet, at vi aldri vil få følelsen av at vi klarer å få gjort nok for folk som trenger vår hjelp. Dette er et område som er vanskelig. La oss stå sammen om forbedringer, vi som vil ha det!

M o r t e n L u n d hadde her overtatt presidentplassen.

Jan Simonsen (Frp): Spørsmålet om en egen klagenemnd for utlendingsaker er blitt diskutert tidligere i Stortinget. Fremskrittspartiet og Høyre gikk den gang imot og gjør det fortsatt. Årsaken er bl. a. at vi vurderer dette som en form for ansvarsfraskrivelse fra departementets side. I tillegg er det en sammensetning av denne klagenemnden som mine kollegaer sikkert forstår at Fremskrittspartiet er meget skeptisk til.

Når det gjelder de andre forslagene, vil Fremskrittspartiet stemme mot de forslagene til endring av utlen-

dingsloven som går i mer liberal retning. Saksordføreren redegjorde veldig godt, synes jeg, for hvor disse forskjellene ligger. Fremskrittspartiets asyl- og flyktningpolitikk er så velkjent at jeg ikke skal ta en debatt om den nå. Jeg vil bare nøye meg med å ta opp de forslagene som ligger i innstillingen, der Fremskrittspartiet har et forslag alene og et forslag sammen med Høyre.

Presidenten: Jan Simonsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A): Jeg merket meg at representanten Simonsen selv presiserte at utgangspunktet for hans holdning i forhold til den loven vi diskuterer, var at han gikk mot det som kunne gi inntrykk av å være en liberalisering, og var for alt som kunne gi inntrykk av å være en innstramming.

Det er faktisk en god del innstramminger i forslaget fra Regjeringen. En del er innstramminger som vi fra Arbeiderpartiets side ikke kan være med på. Vi ønsker en kommentar fra Simonsen knyttet til en merknad i innstillingen som berører dette med tilbakevending. I innstillingen står det følgende:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det bør være et absolutt krav at flyktninger som kommer fra land der konfliktene de flyktet fra er bilagt, og som ikke lenger kan anses å være i fare i sine hjemland, må reise tilbake for å bidra til å bygge opp sine fedreland etter konflikten ...».

Spørsmålet mitt til representanten blir: Mener han at dette skal gjelde uansett hvor lang tid det tar før konflikten i det aktuelle hjemland er bilagt? Skal det legges inn en forutsetning når de får opphold i Norge, om at de da må reise tilbake, uavhengig av om det faktisk gjelder barn som kanskje har hatt mange år bak seg i norsk skole?

Jan Simonsen (Frp): Når en flyktning kommer til Norge som asylsøker eller kvoteflyktning og får opphold som flyktning i vårt land, skal vedkommende bli gjort kjent med reglene. Og reglene skal være at med mindre han i mellomtiden er blitt norsk statsborger, må han reise tilbake til sitt opprinnelsesland dersom de forhold som han flyktet fra, har endret seg, slik at han ikke lenger kommer i fare.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Kristelig Folkeparti er glad for at det i dag vil bli vedtatt å opprette en klagenemnd for utlendingssaker. Denne nemnda har mange ventet lenge på!

Nemnda er viktig av ulike grunner, først og fremst fordi den styrker rettssikkerheten for den enkelte søker. Søkeren får som hovedregel adgang til personlig fram møte, og selvfølgelig til også å ha med seg advokat. Det selv å være til stede når saken behandles, kan gjøre det lettere å godta den avgjørelsen som blir fattet.

Rettssikkerhet dreier seg ikke bare om at lover og regler faktisk blir fulgt, men også om tillit til at dette skjer. En uavhengig, domstollignende nemnd kan nok gi mange mennesker større tillit til de avgjørelser som treffes, enn dagens ordning, slik den fungerer.

Kristelig Folkeparti er tilfreds med at henholdsvis humanitære organisasjoner, Den Norske Advokatforening, Juristforbundet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet skal komme med forslag til hvem som kan oppnevnes som nemndsmedlemmer. Kristelig Folkeparti mener denne framgangsmåten/organiseringen er gunstig, fordi den vil sikre at nemndsmedlemmene vil ha kompetanse på saksområdet. Medlemmene skal ikke opptre på vegne av den instansen som foreslår dem, men ta avgjørelse på fritt og selvstendig grunnlag.

Det er blitt hevdet at å opprette en utlendingsnemnd er «politisk ansvarsfraskrivelse». Dette er vi ikke enig i. Det er viktig å understreke at departementet fortsatt skal ha ansvaret for forvaltningen av utlendingsloven. Når departementet frigjøres for behandling av enkeltsaker, kan det brukes mer tid på regelverksutvikling og overordnede vurderinger.

På noen punkter i innstillingen deler flertallet seg. Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om at 48-timersregelen ved bortvisning skal fjernes. Dette innebærer ikke at alle som oppholder seg i landet ulovlig, umiddelbart skal vises bort. Det betyr bare at man har mulighet til å gjøre det. Hvert tilfelle skal vurderes individuelt etter reglene i forvaltningsloven. Ifølge forvaltningsloven skal utlendingen gis mulighet til å klage, og vedkommende kan også be om at klagen gis oppsettende virkning, dvs. at klageren gis adgang til å oppholde seg i landet til klagen er behandlet. Dermed kan det bli 48 timer eller lengre tid, men det kan også bety at bortvisningen skjer nokså umiddelbart. Sakens karakter vil være avgjørende.

Når det gjelder regelen i § 27 om bortvisning av personer som åpenbart lider av alvorlige psykiske forstyrrelser, har Kristelig Folkeparti understreket i merknadene at det kan være situasjoner der det vil være best at en person blir tatt hånd om i det land vedkommende kommer fra. Språk, kultur og familieforhold utgjør noen av de faktorene som kan gjøre det riktig å vise vedkommende bort fra landet. Disse faktorene vil være viktige for å kunne hjelpe vedkommende som lider av alvorlige psykiske forstyrrelser. Det handler altså ikke om en brutal avvisning av syke mennesker, men om human behandling til beste for den syke. Til dette hører også at det knyttes kontakt med helsepersonell i hjemlandet før bortvisning trer i kraft. Kristelig Folkeparti vil understreke at myndighetene gjennom kompetent helsepersonell skal vurdere om en utlending trenger beskyttelse i Norge. Dette gjelder selv om vedkommende ikke uttrykkelig søker asyl. Dersom utlendingen kommer fra et land vi ikke returnerer asylsøkere til, vil det være et argument mot å bortvise vedkommende selv om han eller hun ikke søker asyl.

Endringen av § 17 tredje ledd innebærer at barn under 18 år som selv har stiftet familie, ikke har *rett* til gjen-

forening. Imidlertid *kan* barnet få det. I hvert enkelt tilfelle skal det foretas en individuell vurdering. Kristelig Folkeparti legger vekt på at enkeltsaker skal vurderes individuelt, og mener det i mange tilfeller fører til en større andel riktige vedtak enn dersom man har en standardregel. Det er av den grunn vi har skilt lag med Arbeiderpartiet på noen punkter i innstillingen, mens vi for øvrig utgjør flertall sammen med nevnte parti.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Petter Rasmussen (A): Jeg er glad for at regjeringspartiene nå er enig i forslaget om å opprette en utlendingsnemnd som skal behandle alle klagesakene vedrørende vedtak som er fattet etter utlendingsloven av UDI i første instans.

Argumentasjonen for å danne en utlendingsnemnd skal jeg ikke gjenta, det har både representanten Tømmerås og representanten Marthinsen overbevisende gjort. Det jeg imidlertid stiller meg undrende til, er hva som har forårsaket snuoperasjonen i forhold til sist gang dette temaet var oppe i Stortinget, der det lengste Kristelig Folkeparti kunne strekke seg til, var en egen asyl- eller flyktningnemnd. Altså: Hva er grunnen til at Kristelig Folkeparti har endret syn og innsett behovet for en utlendingsnemnd, med alle de oppgavene flertallet nå går inn for?

Det var jo interessant å høre representanten Marthinsens argumentasjon. Og det kan for så vidt også være interessant å trekke spørsmålet videre: Er det tiden i posisjon i regjeringskontorene som har forårsaket denne endringen? Så langt jeg har oppfattet det, har denne regjeringen ført noenlunde samme argumentasjon for nemnda som den forrige regjering, utgått av Arbeiderpartiet, gjorde.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg har ved flere anledninger i denne salen blitt spurt om hva som er årsaken til at Kristelig Folkeparti har endret standpunkt fra tidligere. Det er vanskelig for meg å gå inn i den argumentasjonen som har vært tidligere. Det jeg kan svare konkret på, er at når Kristelig Folkeparti nå går for det som legges fram fra Regjeringens side, er det selvfølgelig fordi vi synes at dette er gode forslag, dette er riktige forslag, dette er tidsmessige forslag, og dette er forslag som vi mener vil gjøre situasjonen bedre. Og om det tolkes slik at man har snudd, er det selvfølgelig fritt fram å gjøre det. Det betyr at vi inntar en holdning der det som står i sentrum, ikke er tidligere standpunkter, men hensynet til saken og innholdet i den saken vi behandler. Om det oppfattes negativt av noen, ja da må man få lov til det. Oppfattes det positivt, ja da synes jeg man skal si det. Og jeg tolker representanten slik at han synes dette var en positiv utvikling.

Jeg kan forsikre at i Kristelig Folkeparti er vi hele tiden opptatt av å ivareta hensynet til de personene som vi til enhver tid er satt til å ivareta, og derfor er det viktig for oss ikke å være bundet av fortiden, men å rette blikket framover. Det er et prinsipp som flere partier i denne sal bør følge.

Ane Sofie Tømmerås (A): Representanten Mathisen kom med interessante begrunnelser på to punkter:

Det ene gjaldt begrunnelsen for å bortvise psykisk syke. Han framstilte det som at det var fordi man ønsket å være humane og ville hjelpe dem hjem. Men hvis det er det som ligger bak, trenger man ikke et bortvisningsgrunnlag. Det kan man utmerket godt gjøre i dag, og det gjøres da også i dag. Og man skal ta kontakt med helsepersonell i hjemlandet før man sender dem bort. Ja vel, men da må vi huske på 48-timers minsteregelen etter at vedtaket om bortvisning før iverksetting er falt vekk. Jeg vet ikke hvor god tid man får på dette, og om man nå får tid til det, hvorfor i all verden vil man ha en bortvisning i lomma før man tar kontakt med hjemlandet? Den hjelpen kan utmerket godt ytes også i dag, men nå avskjærer man psykisk syke muligheten til å få områ seg og se om de har grunnlag for å søke om opphold her i landet.

Det andre punktet, som jeg synes får en like merkelig begrunnelse, gjelder familiejenforening for barn uten ektefelle og samboere. Det Mathisen sa, var en sammenhengende argumentasjon for Arbeiderpartiets forslag. Jeg må nesten spørre om han har lest lovteksten hvor det står at

«barn under 18 år uten ektefelle eller samboer har rett til asyl dersom ikke særlige grunner taler mot det.»

Vi i Arbeiderpartiet ønsker en individuell vurdering av alle, og vi sier da også i merknaden at det å ha en ektefelle eller samboer utmerket godt kan være en grunn til at barnet ikke hører naturlig hjemme i Norge med sine foreldre, men heller i hjemlandet med sin ektefelle eller samboer. Men vi vil gi dem sjansen til å bli vurdert, vi vil gi dem sjansen til å få den individuelle vurderingen. Men Kristelig Folkeparti går inn for et absolutt niks, man skal ikke engang bli gjenstand for vurdering dersom man har en ektefelle eller samboer. Men hvis nå det ikke medfører riktighet, vil jeg anbefale Kristelig Folkeparti å snu i tolvte time og bli med på vårt forslag.

Presidenten: Presidenten er i tvil om representanten Tømmerås fikk tid til å sette fram forslag i sitt forrige innlegg.

Ane Sofie Tømmerås (A): Det er nok riktig. I forundringen over hva regjeringspartiene blir med på sammen med Høyre og Fremskrittspartiet, glemte jeg å ta opp vårt forslag, og gjør det herved.

Presidenten: Representanten Ane Sofie Tømmerås har tatt opp det forslag hun refererte til.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er en kjent taktikk at man postulerer, og så argumenterer man mot postulater og sier at dette mener min motstander. Det er ikke riktig slik som representanten Tømmerås sier. I henhold til representanten Mathisen, som ikke heter Mathisen, men Marthinsen, sier vi altså at disse personene som er under 18 år, har full mulighet til å søke om familiejenforening på vanlig måte. Det er ingen tvil om det, men de skal ikke ha en automatisk rett til familiejenforening.

forening. Dette skal man vurdere, for når det gjelder disse personene og de sammenhengene vi her snakker om, handler det veldig ofte om 12-, 13- og 14-åringer som inngår ekteskap på annen måte enn det vi er vant med. Derfor synes ikke vi det er en helt nødvendig slutning at personer som anses å være modne for et ekteskap, umiddelbart skal gis retten til å følge sine foreldre, med den utvidede konsekvens det får med eventuelt en ektefelle. Den enkelte skal få søke, og bli vurdert på samme måte. Representanten sier at vi vil forhindre at man blir vurdert. Nei, langt ifra, men man skal ikke ha en automatisk rett til familiegjenforening. Man kan søke, og jeg tror at man vil behandle det på en human måte i forhold til reglene.

Ane Sofie Tømmerås (A): Det var igjen litt av en forklaring, for det representanten Marthinsen – det er ikke så greit når en alltid er på fornavn utenom denne talerstol – sier, er jo det Arbeiderpartiet mener! Vi sier også at barn under 18 år som har ektefelle eller samboer, skal ha rett til å få vurdert om de kan få familiegjenforening. Vi sier ikke at det skal være noen automatikk i at man skal få det, men vi sier at man skal ha rett til asyl «dersom ikke særlige grunner taler mot det», som det står i lovens paragraf i dag. Det Marthinsen og Regjeringen har foreslått, er den teksten som står i innstillingen på side 21 første spalte, at «barn under 18 år uten ektefelle eller samboer har rett til asyl dersom ikke særlige grunner taler mot det.» Hvis den formuleringen betyr noe annet enn det det er redegjort for i proposisjonen, og det som kommer fram av lovteksten, er ingenting bedre enn det. Hvis det i realiteten betyr at *til tross for* at man har en ektefelle eller samboer når man er under 18 år, kan man få rett til asyl gjennom familiegjenforening dersom særlige grunner ikke taler mot det, må man altså stemme for Arbeiderpartiets forslag nr. 1, som jeg tok opp i stad, som sier at «barn under 18 år har rett til asyl dersom ikke særlige grunner taler mot det.»

Vi vil selvfølgelig ha en individuell vurdering. Og selvfølgelig, som jeg sa i min forrige replikk, dersom det er slik at ekteskapet i hjemlandet er av en sånn art at barnet naturlig hører hjemme der, er det ikke naturlig med familiegjenforening. Men man sier altså «barn under 18 år uten ektefelle eller samboer», og jeg kan ikke forstå noe annet, verken av redegjørelsen i proposisjonen eller av lovteksten, enn at det betyr at har man ektefelle eller samboer, har man heller ikke rett på asyl automatisk. Hvis det ligger noe annet i det, håper jeg at både statsråden og representanten kan bekrefte det, for dette var jo en ganske spennende vending i saken.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er ikke noen vending i saken, det kommer an på hvordan man leser, og gjennom hva slags briller man ser, og hva slags holdning man inntar i forhold til dette. For når man fremhever det slik Arbeiderpartiet gjør, gir man uttrykk for en automatikk, og det er denne automatikken vi ikke uten videre vil godta. Vi sier derfor at disse personene, som er kommet i et annet forhold til sine foreldre gjennom et

ekteskap eller samboerforhold som er dokumentert, med den varighet som står nevnt, står i et noe annerledes forhold enn om de hadde hatt foreldrene som sine nærmeste. Det er derfor de skal søke om familiegjenforening på eget grunnlag. Det er det som ligger i dette.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Bjørn Hernæs (H): Innledningsvis: Det har vært interessant å få en definisjon av hva sentrumsalternativet innebærer. Så vidt jeg forstår, er det å føre en politikk i opposisjon og en stikk motsatt i posisjon.

Ellers vil jeg nevne at jeg nettopp kommer fra en radiodebatt med representanter fra Antirasistisk Senter. Det har vært en trist forestilling. Disse representantene kaller den loven vi nå behandler, for en utkastingslov, og kommer ellers med groteske beskyldninger bl.a. mot Stortinget, til tross for at vi jo vet at dagens lov er en liberalisering av en praksis som mange nordmenn allerede i dag føler er for liberal. De få innstramningene i loven tar sikte på å sikre en rettferdig praktisering for dem som søker opphold i landet, samt å sile ut dem som dessverre forsøker å utnytte systemet. Det er trist, og det er etter min oppfatning en bjørnetjeneste mot innvandrerne selv å late som om Norge lager lover på tvers av Grunnloven og Menneskerettighetskonvensjonen. Særlig forbitret føler jeg det overfor de norske rådgiverne som innvandrerne har skaffet seg, de har fra første dag i Norge lært at det er uklokt å søke dårlige kamerater.

Når det gjelder de forslag vi ellers diskuterer, skal jeg ta meg av den biten som gjelder egen klagenemnd for utlendingssaker, og det reiser både praktiske og prinsipielle spørsmål. Dessverre velger flertallet å legge så stor vekt på enkelte praktiske sider ved behandlingen av utlendingssaker at viktige prinsipielle sider blir tilsidesatt.

Sist denne saken var til behandling i Stortinget, gikk vi fra Høyres side mot både forslaget om utlendingsnemnd og flyktningnemnd. Det materialet som nå er fremlagt, endrer ikke dette synet, slik at vi fortsatt går mot begge forslagene.

Flertallet er opptatt av at det er snakk om mange saker, men slike praktiske hensyn bør etter vår mening ikke sette til side viktige prinsipper om statsrådets ansvar for avgjørelsene og forkludre Regjeringens politiske ansvar overfor Stortinget. Utlendingsloven er en utpreget fullmaktslov som gir departementet betydelig rom for skjønn. Dette skjønn bør utøves under et klart definert politisk ansvar for statsråden. Det er ikke minst viktig fordi avgjørelsen i en enkeltsak kan få betydning for mange tilsvarende saker. Den ansvarlige statsråden bør ikke kunne fraskrive seg dette ansvaret ved å overlate sakene til en nemnd.

Men uklarhetene stanser ikke med statsrådets og Regjeringens forhold til Stortinget. Utlendingsnemnden skal ifølge flertallet være et «domstolslignende organ». Her skaper man altså et forvaltningsorgan som også skal være en slags spesialdomstol. Det skaper økt uklarhet og uklare ansvarsforhold og er etter vår oppfatning et dårlig bidrag både til rettssikkerheten og god forvaltning. At

dette nye organet i tillegg koster i størrelsesorden 50 mill. kr, gjør ikke saken bedre, dette er penger som etter Høyres oppfatning med stor fordel kunne vært anvendt til å styrke det ordinære domstolsapparatet og de ordinære behandlingsinstitusjonene vi har.

Forslaget om en utlendingsnemnd bør derfor avvises, og vi bør videreføre dagens ordning, som fungerer godt, og gir klare ansvarsforhold og den nødvendige politiske styringen.

Når det gjelder andre sider av den loven vi debatterer i dag, vil jeg henvise til et senere innlegg fra en av mine kolleger.

Tor Nymo (Sp): Vi har de siste årene opplevd en generell humanisering av den norske utlendingslovgivningen, samt økt fokusering på utlendingers rettigheter i rettsstaten Norge. Det har vært en reell endring på systemnivå, og de foreliggende forslagene er en videreføring av denne tendensen. Det viktige forslaget om en uavhengig ankeinstans i utlendingssaker – Utlendingsnemnda – er et avgjørende tiltak for å trygge utenlandske statsborgeres rettssikkerhet, samt å øke effektiviteten ved behandling av slike saker.

Vedtak etter utlendingsloven er vedtak som har svært omfattende personlige konsekvenser for enkeltindividet. Selv om asylsaker står i en særstilling, er saker vedrørende familiegjening, utvisning osv. av grunnleggende personlig viktighet for det enkelte mennesket. Senterpartiet ønsker derfor velkommen forslaget om å opprette en uavhengig ankeinstans for *alle* vedtak etter utlendingsloven.

Den reelle rettssikkerheten vil styrkes ved at instansen er domstollignende, nøytral og uavhengig av departementets instruksjonsmyndighet. Dessuten vil nemnda være viktig for den generelle rettsoppfatningen til de personene det gjelder, og dette er nesten like viktig. Man kan forestille seg at enkeltindivider med mistillit til rettsystemet etter erfaringer fra sine respektive hjemland, vil oppleve det nye systemet med uavhengig ankeinstans som mer tillitvekkende enn dagens system.

Sammensetningen av nemnda, med medlemmer fra henholdsvis Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, juridiske organisasjoner og humanitære organisasjoner, samt en leder med dommererfaring, vil sikre den forutsatte nøytraliteten. Medlemmene sitter på åremål, på deltidsbasis. Den enkelte anker skal i all hovedsak gis anledning til personlig oppmøte i nemnda. I sum vil dette gjøre mye for å sikre en balansert og skjønnsmessig riktig behandling.

Vi gjenkjenner Høyres og Fremskrittspartiets tradisjonelt restriktive linje i utlendingspolitikken også i justiskomiteens innstilling til denne saken. Under arbeidet med forslag til endring i utlendingsloven opplevde vi at disse to partiene utgjorde en restriktiv mindretallsfløy. Jeg lar meg likevel overraske over Høyres og Fremskrittspartiets motstand mot forslaget om ny utlendingsnemnd. Deres argumentasjon om at nemnda skaper uoversiktlige ansvarslinjer i forhold til departementet og politisk ledelse, er forholdsvis generelle betraktninger

som også vil ramme en rekke andre organer i tilknytning til forvaltningen, og som ikke overskygger det faktum at utlendingers rettssikkerhet vil bedres betydelig.

Nemnda gjør det lettere å sikre likebehandling. Man skulle anta at også Høyre og Fremskrittspartiet oppfattet dette som den fremste målsetting i ethvert vedtak etter norsk lov. Videre vil nemnda bidra til økt effektivitet i ankesaker i forhold til dagens ordning gjennom sin utforming og retningslinjer. Presset mot domstolene vil minke gjennom at færre saker vil bli reist for disse, i og med at nemnda blir et domstollignende organ. Økt effektivitet burde man også anta ville være et tiltalende argument for disse to partiene.

Paragraf 27 som innebærer utvidelse av hjemler for bortvisning, har vært gjenstand for omfattende drøftinger i komiteen. Første ledd bokstav g skal åpne for bortvisning av utlendinger med alvorlig psykiske lidelser. Jeg registrerer problematiseringen omkring forslaget, men velger likevel å stemme for det på grunnlag av følgende argumenter:

For det første fordi det innebærer en naturlig harmonisering med den allerede eksisterende, likelydende § 57 i samme lov, som hjemler bortvisning av EØS-borgere på samme grunnlag.

For det andre skal forslaget ikke omfatte personer som søker om asyl. Følgelig synes det naturlig å likestille utlendinger fra EØS-området med andre utlendinger på dette punktet.

For øvrig må det presiseres at forutsetningen for denne hjemmelen må være at det gjennom forskrift opprettes rutiner for hvordan kompetent helsepersonell vurderer tilfellene, og at disse rutinene ivaretar menneskeverd samt behov for behandling. Før en eventuell bortvisning finner sted, må det etableres kontakt med helsepersonell i vedkommendes hjemland. Med lovfestet rett til advokat og helsepersonell forutsettes at disse personenes sikkerhet ivaretas.

Videre foreslår Regjeringen å endre § 39 annet ledd vedrørende minimumstidsfrist på 48 timer for iverksettning av vedtak om utvisning. Det har min kollega fra Kristelig Folkeparti redegjort for, så jeg bruker ikke tid på det.

De foreliggende endringsforslagene innebærer i sum en sikring av utlendingers rettssikkerhet i Norge, samt en åpning for utøvelse av skjønn som forutsettes nødvendig innenfor rammen av utlendingsloven.

Ågot Valle (SV): Det har vært mye om paragrafer her, så jeg har først lyst til å være litt prinsipiell. Når vi i SV er med på diskusjoner rundt politikken på asyl- og flyktingområdet, har vi et viktig bakteppe: Så lenge det finnes undertrykking, urett, fattigdom og nød, vil mennesker flykte og søke beskyttelse. Aldri har så mange mennesker vært på flukt som i dag, og de fleste er på flukt i nærområdene sine. Norge tar ikke på alvor sine internasjonale forpliktelser når det gjelder å ta imot flyktinger og asylsøkere. Nåløyet for å komme inn i Norge er syltynt, og døra der mennesker som søker beskyttelse, blir lempet ut, er vidåpen. Så representanten Hernæs had-

de litt rett i sine betraktninger rundt dette ved sitt referat fra debatten han hadde vært med i.

SV stod tidligere sammen med sentrumspartiene i kravet om en mer human asyl- og flyktningpolitikk. Og sentrumsregjeringa gikk kraftig ut på banen og bebudet oppmyking av asyl- og flyktningpolitikken. Regjeringa fikk varm støtte fra SV, men både SV og organisasjoner som jobber med asyl- og flyktningpolitikken, er dypt skuffet, spesielt i dag, når Regjeringa har foreslått og sentrumspartiene sluttet seg til en rekke innstramminger. Er det et forarbeid til tilslutning til Festning Europa med behandling av Schengen II neste? Vi bare spør.

Endringene i utlendingsloven har to formål: å avlaste departementet i enkeltsaker og å bedre rettssikkerheten til asylsøkere. Det blir mye av det første. Men endringene fører etter det vi mener, ikke til bedring av rettssikkerheten. Til det er innstramminger for mange og for omfattende. Jo visst finnes her oppmyking av regler, men totalbildet er innstramming. Vi er ikke alene om å mene det. Det samme gir en rekke organisasjoner med god kjennskap til området, uttrykk for. SV vil stemme for oppmykingene og mot innstramminger og i to av paragrafene stemmer vi sammen med Arbeiderpartiet.

Den sentrale saka er oppretting av en klagenemnd. SV går inn for oppretting av en flyktningenemnd, som vi gjorde i forrige runde. Vi ønsker en flyktningenemnd som ivaretar og bedrer rettssikkerheten til asylsøkere, et organ med god kompetanse, og som legger stor vekt på menneskerettsaspektene. Vern og beskyttelse mot forfølgelse i hjemlandet skal ikke styres ut fra innvandringspolitiske hensyn. Styring må skje ut fra vern og i tråd med de internasjonale konvensjonene Norge har sluttet seg til. En utlendingsnemnd, som flertallet vil ha, vil lett drukne i forvaltningsmessige saker og ikke få den nødvendige tid til behandlingen av de tyngre asyl- og flyktningssakene. De mindre sakene mener vi departementet må ta seg av.

I den foreslåtte § 37 om identifisering foretar flertallet, etter SVs mening, innstramminger som er svært alvorlige. En åpner for at politiet skal kunne få rett til å arrestere, foreta husransaker eller gjennomføre andre tvangstiltak mot asylsøkere på grunnlag av generelle erfaringer politiet har hatt med asylsøkere av samme nasjonalitet. Den individuelle retten til behandling fratras den enkelte, og man dømmes ut fra gruppetilhørighet. SV vil stemme mot at asylsøkere pålegges en straffesanksjonert plikt til å avsløre at man tidligere har oppgitt gal identitet. Amnesty peker på at det nokså åpenbart vil stri mot selvinkrimineringsforbudet i straffeprosesslovgivinga og Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Vi foreslår oppretting av et kompetansesenter på tortur, slik Danmark har. Det ville være et virkelig tiltak for å bedre rettssikkerheten til asylsøkere. Kunnskap om tortur er viktig å ha med seg både i avhør og i senere saksbehandling. Torturopplevelser kan bli vekket til live ved det første, tøffe møtet med Norge eller effektivt fortrengt, fordi torturopplevelsene er beheftet med mye skyld og skam, og de kan komme opp igjen i senere stressede situasjoner. Vi mener at det ikke er nok kompetanse

på tortur her i Norge, og at den kompetansen vi har, heller ikke blir brukt godt nok. Jeg vil utfordre fungerende justisminister på hva han mener om denne ideen.

På vegne av SV fremmer jeg de forslagene som er omdelt på representantenes bord, og jeg vil her også bebude at vi vil stemme sammen med Arbeiderpartiet på deres forslag nr. 1.

Presidenten: Ågot Valle har tatt opp de forslag hun refererte til.

Thorbjørn Merkesdal (V): Venstre ser positivt på de fleste av endringene i utlendingsloven og de andre lovene som behandles i dag. Her dreier det seg om flere endringer som går i liberal retning og lovfester en liberal praksis. Venstre er imidlertid i likhet med flertallet i komiteen kritisk til flere foreslåtte endringer som går i restriktiv retning.

De fleste endringene er i all hovedsak av positiv art. Ved å opprette en utlendingsnemnd vil vi få en uavhengig vurdering. Dette er et positivt tiltak, men Venstre vil understreke at denne opprettelsen ikke må føre til en politisk ansvarsfraskrivelse.

Forslaget om at arbeids- og oppholdstillatelse nå kan gis for to og tre år framfor tidligere bare for ett år av gangen, er en klar forbedring og vil gjøre det enklere for mange.

Det er gledelig at bosettingstillatelse ikke lenger faller automatisk bort ved mer enn to års sammenhengende opphold i utlandet, samt at det nå blir tilstrekkelig å melde flytting til Folkeregisteret og ikke lenger til Politiet i tillegg.

På samme måte er det positivt at samboer får samme rett til asyl som ektefelle, og at det nå kan gis arbeidstillatelse uten særskilt søknad, videre at det åpnes for bruk av bortvisning framfor utvisning, og at innreiseforbud kan fastsettes til kortere enn to år.

Selv om Venstre med glede slutter seg til de fleste av departementets endringer, er det også riktig, som komiteen gjør, å ta forbehold på noen punkter.

Venstre slutter seg til komiteens kritiske merknader når det gjelder å åpne for husundersøkelser for å avdekke en utlendings identitet. Det må stilles like strenge krav til ransakelse med hjemmel i utlendingsloven som i straffeloven.

Venstre er også kritisk til forslaget om at generelle erfaringer i forbindelse med utsendelser skal kunne tillegges vekt ved vurdering av unndragelsesfaren. Etter Venstres oppfatning må dette ikke gå på bekostning av en individuell vurdering. I likhet med komiteen mener Venstre at man må være spesielt vaksom i vurderingen av om slik forvaring vil være et uforholdsmessig sterkt inngrep.

Venstre understreker at man må legge spesiell vekt på humanitære hensyn når det gjelder hvorvidt mennesker som lider av alvorlige psykiske forstyrrelser, kan bortvises.

Venstre er også opptatt av at den sikkerheten 48-timers regelen har gitt, vil bli videreført gjennom praktiseringen av forvaltningsloven. Venstre forutsetter at Regjeringen legger opp til en liberal tolkning av regelverket, slik at rettssikkerheten ivaretas.

Astrid Marie Nistad (A): For Arbeidarpartiet er det ei glede å sjå at regjeringa Bondevik kjem attende med forslaget om ei utlendingsnemnd, i samsvar med det forslaget som regjeringa Harlem Brundtland la fram i Ot. prp. nr. 38 for 1995-96.

For Arbeidarpartiet har det heile tida vore viktig å ta vare på rettsvernet til den enkelte flyktning eller asylsøkar. Det var bakgrunnen for forslaget i 1996, og vi har det same prinsipielle synet også i dag. At vi med ei slik ordning lettar arbeidspresset i departementet i handsaminga av enkeltsaker, har også mykje å seie, men er ikkje det prioriterte i forhold til saka.

Eg er glad for den utviklinga som har vore i partia som no er representerte i Regjeringa. At Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet har forlate sitt bombastiske forslag og sin argumentasjon for ei flyktningnemnd når dei sit i regjeringslokala, er teikn på at dei er vortne ansvarlege og ikkje lenger driv populistisk opposisjonspolitik. Det er innhaldet i saka som betyr noko, sa representanten frå Kristeleg Folkeparti tidlegare i debatten. Kvifor var ikkje innhaldet i saka viktig då dei var i opposisjon, er mitt spørsmål. For oss i Arbeidarpartiet som då fremma forslaget, var det viktig å ha innhald i saka på det tidspunktet òg. Med andre ord: Den avgrensinga fleirtalet den gongen gjorde, ville ha ført til eit uklårt skilje i høve til om saker skulle handsamast av flyktningnemnda eller av Justisdepartementet som klageinstans, og med dette forslaget ville ein ha utelate utvisingssakene, familiesameiningssakene og skilsmisssakene og ikkje gitt dei den same handsaminga og lik saksbehandling. Det ville ha opna for at nokre saker ville ha fått politisk avgjerd, mens andre ville ha vorte handsama av nemnda.

Dette synet har no desse partia tydelegvis forlate til fordel for ei utlendingsnemnd som tek opp alle kategoriane. Eg konstaterer at også i denne saka har regjeringsansvaret vege tyngre enn å vere i opposisjon mot ei sittande regjering. Eg vil understreke at det ikkje er slik ansvarlege parti bør arbeide med vanskelege saker, saker som så sterkt rører ved enkeltmennesket. Enkeltmennesket som er kome til eit framandt land med nye skikkar, nytt språk og ulik kultur, treng å få ei handsaming som sikrar rettstryggleiken til det enkelte mennesket, der ingen treng å dra avgjerdene i tvil. Ei klagenemnd for alle utlendingsaker vil sikre den enkelte tryggleik, og likskapsprinsippet vert følgt.

Arbeidarpartiet ser det som eit mål at alle vedtaka i utlendingsnemnda skal vere like uomtvistelege som avgjerder tekne i ein domstol, og difor er det Arbeidarpartiet sitt syn at ei nøytral og uavhengig nemnd best kan ta vare på rettstryggleiken i slike saker. Eit nøytralt, uavhengig, domstolliknande organ som klageinstans vil sannsynlegvis i større grad ha moglegheit til å kunne forvalte ei rettferdig og lik handsaming i tråd med regelverket enn det dagens ordning har. Eg trur også at færre saker vil verte reiste for domstolane når vi har fått eit domstolliknande organ som ankeinstans.

Eg er glad for at Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har teke innover seg at det ville vere vanskeleg å skilje mellom asylsaker og andre saker etter utlendingslova, eit

slikt skilje ville ha komplisert forholdet mellom nemnda og departementet. Med dagens forslag vil ein ikkje få slik grenseoppgang, og det vil alle partar tene på, både den enkelte som søker om opphald, og ikkje minst styresmaktene, som kan syne til lik handsaming. Dette er viktig i eit rettsamfunn.

Steinar Bastesen (TF): Jeg satt nede på kontoret og hørte på debatten. Jeg hadde ikke tenkt å engasjere meg, men jeg må si at da jeg hørte representanten Tømmerås la ut om hva slags lovgivning som skulle til for at politiet skulle få gå inn i husene til folk, rant debatten om våpenloven meg i hu. Når politiet uten forvarsel skal kunne gå inn i husene og se etter om man har sitt lovlige våpen innelåst i et skap, skulle det ikke i det minste være samme kravet her, at politiet skal kunne gå inn i hus og se etter om det der er forbrytere som er kommet inn i landet? Skam deg, Tømmerås – om jeg så skal si det så sterkt! Unnskyld, president – det skulle ha gått til deg.

Når jeg først er her, må jeg fortelle en liten historie om hvordan opprettelse av asylmottak foregår i dette landet. Jeg tror ikke alle er klar over det.

Det er Kommunaldepartementet som står ansvarlig for opprettelse av asylmottak. Det administreres av UDI, som ansetter driftsoperatører som opererer som om de er utsendinger fra UDI. Det er de nemlig ikke. De er entreprenører som får betalt etter stykkprisprinsippet ved å selge plasser til UDI. Så kommer de til kommunene og sier: Vi er UDIs forlengede arm. Hvis dere protesterer, blir det medieeksponering! President, er dere klar over at kommunene ikke engang har krav på informasjon? De har ikke engang krav på å behandle etablering av et asylmottak i en utkantkommune. Det burde ha vært med i denne loven. Når det i en utkantkommune, i et lite tettsted eller i en liten bygd, skal etableres et asylmottak, burde en i det minste kunne få lov til å behandle dette i kommunestyret – men nei.

Jeg vil betrakte dette som moderne slavehandel. Det er store, store penger involvert. Det som foregår, skaper rasisme. Det er sånt som ødelegger for flyktningene og asylsøkerne i dette landet. Og det som er mer interessant, er at NOAS er helt enig med meg i dette. Derfor har jeg allerede skrevet et privat forslag som skal fremmes – det er nær forestående – om at kommunestyrene må ha krav på å få behandle etablering av asylmottak i kommunene, og at de skal ha krav på informasjon om hva som foregår. I dag benyttes den frie adgangen til å etablere seg i en kommune. Vi har alle lov til å flytte fra den ene kommunen til den andre, og det benyttes i dette tilfellet. Jeg må gjenta at det skaper rasisme, og det er NOAS enig med meg i. Det er klinkende klart at når ikke engang politiet eller lensmann blir orientert i lokalsamfunnene eller i småbyene, da er det noe som er aldeles hakkende gærent, president!

Dette handler også om informasjon. Det er ikke tvil om at å etablere et asylmottak med kanskje et par hundre stykker i et tettsted hvor det bor et par tusen mennesker, er en stor belastning på både sosialvesen, helsevesen, skole og selvfølgelig også politi. Det skjer altså uten at det er infor-

masjonsplikt, uten at de folkevalgte i kommunen skal bli orientert, og uten at folket på tettstedet skal få vite hva som foregår. Det burde ha vært tenkt på fra komiteens side og tatt med i loven. Men selvfølgelig, Kommunaldepartementet har anledning til å lage forskrifter så kommunene kan få lov til å bli orientert om hva som foregår.

Presidenten: Presidenten vil bekrefte at også refs og kjeftbruk skal rettes til presidenten – men det bør begrenses!

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det er med tilfredshet jeg konstaterer at flertallet går inn for at det opprettes en klagenemnd i utlendingssaker, og for at valget har falt på en nemnd som skal behandle *alle* klager over vedtak etter utlendingsloven som er truffet av Utlendingsdirektoratet i første instans.

Den viktigste grunnen til at Utlendingsnemnda er et bedre alternativ enn en nemnd til bare å behandle asylsaker og saker som har tilknytning til dem, er at de samme hensynene som taler for at asylsakene tas ut av departementet for å bli behandlet i en uavhengig nemnd, også gjør seg gjeldende for de andre klagesakene. Jeg legger vekt på at nemnda vil bli et domstollignende organ og dermed den type organ som anses best skikket til å ivareta rettssikkerheten i enkeltsaker. Når departementet blir avlastet for enkeltsakene, vil det kunne konsentrere seg mer om å sørge for et til enhver tid oppdatert og hensiktsmessig lov- og forskriftsverk. Med andre ord vil departementet kunne sette større krefter inn på det arbeidet som er departementets egentlige oppgave, nemlig å utforme politikken på området.

Jeg kan ikke være enig i påstanden om at denne reformen bidrar til uklarhet i ansvarsforhold. Jeg vil snarere si tvert om.

Departementet vil sette i gang et omfattende arbeid med å få etablert nemnda, herunder utarbeide instruks og forslag til en rekke forskriftsbestemmelser i tilknytning til de nye bestemmelsene. Det må i denne forbindelse tas stilling til hvilke humanitære organisasjoner som skal foreslå nemndmedlemmer, og hvor mange den enkelte organisasjon skal foreslå. Jeg har i denne sammenheng merket meg komiteens uttalelse om at det i hovedsak bør dreie seg om organisasjoner som arbeider med saker relatert til flyktning- og asylområdet.

Jeg er også glad for at det er flertall for de øvrige forslagene i proposisjonen. Endringene innebærer at vi får et bedre og klarere regelverk enn det vi har i dag.

Jeg vil særlig understreke at utlendingers rettssikkerhet ikke bare styrkes gjennom opprettelsen av en nemnd, men også gjennom flere av de andre endringene. I denne sammenheng viser jeg til de nye reglene om kompetanse og fremgangsmåte som må følges i tilknytning til bestemmelsene i § 37, om identifisering.

Tidsrammen gjør at jeg skal begrense meg til å kommentere en av paragrafene som ikke gjelder nemnd, nemlig § 37. Gjennom de nye bestemmelsene har vi her fått et atskillig bedre verktøy enn vi har i dag når det gjelder å få identifisert utlendinger som ønsker opphold i vårt

land. Selv om utlendinger kan ha aktverdige grunner for å komme hit uten dokumenter som viser hvem de er, finnes det ikke beskyttelsesverdige grunner til at de skal kunne holde sin identitet skjult for norske myndigheter etter at de er kommet til landet og befinner seg i trygghet her. De nye bestemmelsene om plikt til å medvirke til å avklare sin identitet øker muligheten for at den enkelte utlending blir registrert med korrekt identitet. Dersom det senere skulle oppstå grunn til å anta at den registrerte identiteten likevel ikke er den riktige, oppstår det igjen plikt til å medvirke til en avklaring.

Også i dag kan det foretas nærmere bestemte undersøkelser dersom utlendingen ikke medvirker til å avklare sin identitet. De nye bestemmelsene gjør det imidlertid klart at dette også gjelder undersøkelse av utlendingens bolig. Justiskomiteen skriver i sin innstilling at den «i motsetning til Regjeringen» mener

«at kravet til mistanke om at feil identitet er oppgitt må være en konkret, kvalifisert mistanke like sterk som det som kreves etter straffeprosessloven for andre typer husundersøkelser».

At Regjeringen skulle ha en annen oppfatning, må bero på en misforståelse. Departementet skriver i proposisjonen at bestemmelsen i Grunnloven § 102 om at husundersøkelser ikke må foretas «uden i kriminelle Tilfælde»,

«krever antagelig ikke like sterk mistanke som lovgiver har valgt som vilkår for bl.a. ransaking etter straffeprosessloven.»

Det fremgår imidlertid av lovforslaget at departementet nettopp har valgt å stille krav om like sterk mistanke for husundersøkelse etter § 37 som for ransaking etter straffeprosessloven, idet det kreves «skjellig grunn til mistanke» i § 37 tredje ledd. Jeg viser her til straffeprosessloven § 192.

Etter min mening vil dagens vedtak bety en stor forbedring av saksbehandlingen i utlendingssaker, ikke minst sett fra et rettssikkerhetssynspunkt.

La meg så kort kommentere spørsmålet om barns status, som var gjenstand for en viss replikkveksling tidligere i debatten her. At barn under 18 år som har stiftet egen familie, ikke har rett til familiegjening etter Regjeringens forslag, betyr ikke at de ikke kan få det. Forskjellen er at de vurderes på individuelt grunnlag. Som det fremgår av det representanten Marthinsen sa, er det nettopp slik Arbeiderpartiet ønsker at det skal være, det blir etter Regjeringens forslag. Det blir ingen automatisk rett til verken familiegjening eller avledet flyktningstatus, men en individuell vurdering av søknader fra disse barna.

La meg også si til slutt at forslaget om mulighet for å avvise psykisk syke er et uttrykk for en bestemmelse som skal ivareta mennesker som ikke er i stand til å ivareta seg selv. Det er det som er formålet med bestemmelsen, og det er slik den skal praktiseres.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Petter Rasmussen (A): Det er flere ting statsråden var inne på som jeg kunne tenkt meg å utfordre ham

videre på, men jeg skal begrense meg til det siste han var inne på, det med mennesker med psykiske lidelser.

Som saksordføreren tidligere var inne på, stiller Arbeiderpartiet seg meget undrende til at en regjering der Kristelig Folkeparti er det største partiet, og i tillegg har justisstatsråden, kan foreslå å bortvise utlendinger med grunnlag i at de har psykiske lidelser. Ofte vil dette dreie seg om spesielt svake mennesker. Et slikt syn som forslaget forfekter, går på menneskeverdet løs. Det kan også stride mot Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

De fleste som har uttalt seg om forslaget, er kritiske, og flere av høringsinstansene har uttalt seg skarpt mot forslaget. Blant annet har kontaktutvalget mellom innvandrere og norske myndigheter, det såkalte KIM, uttalt seg meget skarpt. Videre har Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd uttalt seg meget skeptisk, og sier bl.a.:

«Det forslaget som er fremmet forstår rådene i retning av et menneskesyn som graderer mennesket ut i fra dets evner og anlegg».

Departementet gir heller ingen dokumentasjon av behovet for et forslag som dette. Og da må spørsmålet til statsråden bli: Har ikke statsråden betenkeligheter med å stille seg bak forslaget? Og videre: Hvilket menneskesyn bygger Regjeringen et slikt forslag på?

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg synes at deler av denne debatten har hatt en tendens til å overdimensjonere de motsetninger som finnes. Det å beskyldte denne Regjeringen for ikke å ivareta psykisk syke mennesker, faller på sin egen urimelighet. Det å karakterisere dette forslaget som en gradering av mennesker ut fra evner og anlegg, vil jeg karakterisere på samme måte.

Det det her er tale om, er en bestemmelse som gir myndighetene mulighet til å ta vare på mennesker som ikke kan ta vare på seg selv, ut fra en faglig kompetent vurdering. Dette er ikke en bestemmelse som skal brukes til generelt å bortvise mennesker som har psykiske lidelser. Siktemålet er nettopp at det skal være i de tilfeller hvor det er til beste for den som måtte bli bortvist etter denne bestemmelsen, at vedkommende snarest mulig vender tilbake til hjemlandet. Det er slik den skal forstås, og det er slik den skal praktiseres.

Ågot Valle (SV): Også vi har vært veldig skeptiske, og kommer til å stemme mot dette forslaget som statsråden nå omtalte. Jeg kan love at vi skal følge praktiseringa med argusøyne.

Jeg oppfordret justisministeren til å kommentere det forslaget vi har om kompetansesenter på virkninger av tortur. Nå gjorde han ikke det, og jeg gir ham en ny sjanse. Vi ser på dette som et viktig ledd i å bedre rettssikkerheten. En human asyl- og flyktningpolitikk krever etter vår mening at det er god nok kompetanse på tortur – det gjelder både fysisk, psykisk og seksuell tortur – og at den brukes, og brukes systematisk.

Vi har etter det vi kjenner til, få sakkyndige med den nødvendige kompetansen. En av dem heter Jørgen Cohn.

Han bor i Tromsø og er professor. Han kan fortelle at han gang på gang opplever at hans sakkyndigrapport blir satt til side. Han forteller ganske sterkt, synes jeg, at når han går igjennom disse undersøkelsene og hører på hva asylsøkerne har å fortelle, så blir han kvalm. Så sterkt er det. Så legger han det til side, tar det fram igjen, skriver rapporten og blir kvalm da også – og opplever altså at han ikke blir trodd. Det er ganske sterkt. Resultatet er, som vi har sett i flere tilfeller, at familier eller enkeltpersoner blir sendt ut, kanskje til ny tortur.

Vi mener, som jeg også sa i innlegget vårt, at kunnskap om tortur er viktig å ha med seg både i avhør og i senere saksbehandling, for den kan manifestere seg forskjellig fra person til person i avhørssituasjoner og også senere, når de utsatte får sterke opplevelser.

Jeg vil gjerne høre hva justisministeren mener om et slikt forslag.

Statsråd Dagfinn Høybråten: La meg si meg enig med representanten Ågot Valle i at det er viktig at vi i det norske samfunnet har kompetanse på virkninger av tortur og andre påkjenninger som flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge, har vært utsatt for, ikke minst gjennom krig og krigslignende tilstander. Det er viktig å ha en slik kompetanse, og det er viktig å utvikle den kompetansen, både i behandlingsapparatet og i de tjenester og tilbud som både kommunene og andre instanser er satt til å yte.

Når det er sagt, må jeg innrømme at det er første gang jeg møter det konkrete forslag om et slikt kompetansesenter, som representanten Ågot Valle nå nevner. Jeg finner det ikke riktig å ta standpunkt til det her og nå, men jeg ser det slik at en vurdering av det heller kan foregå i en annen sammenheng enn i tilknytning til denne spesielle lovbehandlingen. Om jeg må være så fri, ville det kanskje være tjenlig at det forslaget ble oversendt.

Jan Petter Rasmussen (A): Det var tydelig at statsråden var provosert av den replikken jeg hadde i stad, med hensyn til mennesker med psykiske lidelser, og at en dro denne regjeringens behandling av dem i tvil. Det kunne sikkert også danne grunnlaget for en debatt. Men det som slår meg etter svaret, er at det må for all del ikke bli forskjell på om den personen som har psykiske lidelser, er norsk statsborger, eller om han står ved inngangen til Norge. Dette er ofte mennesker som er i en slik tilstand og en slik forfatning at de har vansker med å få fram budskapet om at det dreier seg om et legitimt beskyttelsesbehov.

Så kommer et annet aspekt – vi sender folk så raskt tilbake igjen. Hvordan kan vi være sikker på hva vi sender dem tilbake til? Da er vi igjen inne på det med menneskeverd, det behovet og den retten folk har til å bli behandlet for den type lidelser.

Jeg vil også helt til slutt minne om de sterke uttalelsene som jeg refererte, både fra Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd. Det er noe som burde telle for en regjering der Kristelig Folkeparti er det dominerende parti.

Statsråd Dagfinn Høybråten: La meg si at myndighetene skal vurdere om en utlending trenger beskyttelse i Norge selv om vedkommende ikke uttrykkelig søker asyl. Jeg viser til § 27 tredje ledd, der det står at det er tilstrekkelig at utlendingen gir opplysninger «som tyder på at beskyttelsesreglene i § 15 første ledd vil komme til anvendelse».

Det er videre slik at den bestemmelsen som det her vises til, er knyttet til en vurdering av kompetent helsepersonell. Det vil si at det skal ligge en konkret faglig vurdering til grunn, og at formålet med bestemmelsen er å ivareta det mennesket det gjelder, fordi vedkommende på grunn av sin situasjon ikke er i stand til å ivareta seg selv. Med disse føringer mener jeg at dette er en bestemmelse som ikke bare er forsvarlig, men faktisk også tjenlig. Men jeg tillater meg å legge til grunn at det vil være i ytterst få tilfeller det vil være aktuelt å bruke denne bestemmelsen. Den skal som sagt brukes med det klare formål som jeg her har gitt uttrykk for, nemlig å ivareta den enkelte.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed slutt.

Ole Kristian Kjøholdt (H): Flertallets forslag om en utlendingsnemnd løser få problemer, samtidig som det skaper ny og uheldig klarhet på flere punkter.

Nemndbehandlingen skaper klarhet om Regjeringens og statsrådets ansvar overfor Stortinget. Samtidig sier flertallet at utlendingsnemnden skal være et «domstolslignende organ». Bare begrepet i seg selv burde få varselklokkene til å ringe og vise hvilken gråsonen man her bevisst går inn i.

En god tommelfingerregel bør være at forvaltningsaker bør behandles av forvaltningsorganer med normal saksbehandling og normale ansvarsforhold, mens saker som skal inn for rettsvesenet, bør behandles av de ordinære domstolene. Spesialdomstoler på stadig flere fagfelt er uheldig og ikke noe godt bidrag til helhet og sammenheng i vår rettspleie, og bør derfor etter Høyres mening unngås. Det blir ikke noe bedre at vi her snakker om et domstolslignende organ som skal fungere som en slags spesialdomstol.

Forslaget til endringer i utlendingsloven innebærer ellers flere nyttige presiseringer og klargjøringer som Høyre støtter. Dette gjelder bl.a. muligheten til å bruke bortvisning overfor personer på kortvarig besøk i Norge. I slike tilfeller vil det være mer naturlig å bruke bortvisning enn utvisning. Høyre støtter også muligheten til å utvise personer som er idømt sikring i andre land. Det viktige bør være at det er ilagt sikring, og ikke hvor det har skjedd.

Regjeringen foreslår en egen anstalt for personer som fengsles på grunn av at det er tvil om deres identitet. Denne anstalten skal ivareta oppgaver som på viktige punkter skiller seg fra det fengslene ellers skal ivareta, og Høyre støtter derfor også dette forslaget. Det samme gjelder lovfesting av en plikt for utlendinger til å medvirke til å avklare sin egen identitet.

Vi ser i flere sammenhenger at personer som har fått endelig avslag på sin søknad om opphold, ikke medvirker til å forlate landet, men tvert om bruker den 48-timers fristen som i dag gjelder, til å unndra seg vedtaket. Det kan ikke være rimelig at det skal opprettholdes en slik frist for personer som oppholder seg ulovlig i landet. Denne fristen bør derfor fjernes, og det bør også være mulig å fengsle personer for å sikre seg at de fremstilles for hjemlandets representasjon for å få nødvendige reisedokumenter der dette er forsvarlig.

Høyre støtter derimot ikke forslagene om oppmykning i kriteriene for familiejenforening. Det er en dårlig begrunnelse for å endre regelverket at det ikke har vært praktisert slik det skulle. Høyre står også fast ved sitt standpunkt, slik vi bl.a. fremmet forslag om i forbindelse med integreringsmeldingen, at det bør være et absolutt krav til underhold ved familiejenforening, og vi går derfor mot forslaget om oppmykning i disse bestemmelsene.

J o r u n n R i n g s t a d hadde her teke over presidentplassen.

Vidar Bjørnstad (A): Jeg skal komme med noen kommentarer til en sak som ikke direkte er berørt i komiteinnstillingen, men som er relatert til praktiseringen av lov og regelverk. Jeg tenker på behandlingstiden for asylsøknader. Det fremgår av media i dag at det er 4 500 asylsøkere og deres familiemedlemmer som venter på behandling av sin asylsøknad. Størsteparten av dem venter på førsteinstansbehandling. Sentrumpartiene var i opposisjon sterkt kritisk til den lange saksbehandlingstiden og medførende venteperiode i asylmottak. Under den nåværende regjeringen har situasjonen blitt forverret. Har Regjeringen forberedt seg dårlig på en økning i antall asylsøkere og i endringer av regelverket som ville ha dette som resultat?

Langt opphold i asylmottak har en kostnadsside som er viktig nok, dvs. det er ressurser som kunne blitt brukt på andre områder. Men jeg vil i tillegg peke på den menneskelige dimensjonen. Lang saksbehandlingstid er en ekstra belastning for dem som oppholder seg i asylmottak. Det er begrenset hva man der kan legge til rette for av aktivitet. I særlig grad er jeg opptatt av situasjoner der det er familier og barn med i bildet. Hele asylsøkerprosessen fram til eventuell bosetting i en kommune kan ikke tilskrives bare ett departements ansvar, men mye ligger under Justisdepartementets ansvarsområde. Det framgår imidlertid at f.eks. førsteinstansbehandlingen i Utlendingsdirektoratet er økt med to måneder siden 1997. Mesteparten av tiden, slik det beskrives, ligger saken og venter på en ledig saksbehandler uten at noe skjer med søknaden. Det kunne vært interessant å utfordre fungerende justisminister og spørre om det medfører riktighet at Regjeringen og UDI vurderer å legge om hele asylsøknadsbehandlingen og hva det eventuelt skulle bestå i. Dagens saksbehandlingstid er ikke tilfredsstillende, og Arbeiderpartiet mener at forbedringer må påskyndes.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg kan bekrefte at vi fra Regjeringens side ser alvorlig på den økte saksbehandlingstid som representanten Bjørnstad refererer til, og som i hovedsak skyldes den økte tilstrømmingen av flyktninger og asylsøkere. Justisdepartementet og Kommunaldepartementet vurderer tiltak som kan effektivisere rutine og bidra til en raskere behandling, hvor en ser på flaskehals, hvor en ser på hvordan en kan redusere den uproduktive tid som representanten Bjørnstad refererte til.

Det er også i denne sammenheng spørsmål om å nå det siktemålet vi har om at politiet skal fritas for oppgaven med avhør, som også utgjør en stor del av den samlede saksbehandlingstiden. Vi vil komme nærmere tilbake til konkrete tiltak når dette er skikkelig vurdert, men jeg kan altså bekrefte at dette er spørsmål som vi i høyeste grad ser alvorlig på, og som vi ønsker å gjøre noe med.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 3. (Votering, sjå side 349)

Etter at det var ringt til votering i fem minutt, sa **presidenten:** Presidenten vil gjere merksam på at den tida som reglementet føreset, snart er omme. Presidenten vil likevel foreslå at møtet held fram til dagens kart er ferdighandsama – og det vert rekna som vedteke.

Odelstinget skal votere i sakene nr. 1-3.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde rådd Odelstinget til å gjere slikt vedtak til

L o v

om endringer i lov av 31. mai 1974 nr 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven)

I.

I lov av 31. mai 1974 nr 19 om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2 annet og tredje ledd bytter plass.

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Kongens myndighet etter første ledd *og myndigheten til å nytte statens forkjøpsrett etter annet ledd*, kan overlates til kommunen.

§ 13 annet ledd skal lyde:

Vedtak om å nytte statens forkjøpsrett må være gjort innen tre måneder etter at dokumentene er mottatt av fylkesmannen etter at saken er ferdig behandlet i kommunen. Der myndigheten til å nytte statens forkjøpsrett er lagt til kommunen, må kommunens vedtak om bruk av forkjøpsrett være fattet innen tre måneder etter at den mottok konsesjonssøknaden. Ved klage over kommunens vedtak om ikke å nytte forkjøpsrett gjelder regelen i første punktum.

II.

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Lovvedtaket vil verte sendt til Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det sett fram ni forslag. Det er:

- forslag nr. 1, frå Odd Eriksen på vegner av Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslaga nr. 2-4, frå Torbjørn Andersen på vegner av Framstegspartiet og Høgre
 - forslag nr. 5, frå Torbjørn Andersen på vegner av Framstegspartiet
 - forslag nr. 6, frå Sverre J. Hoddevik på vegner av Høgre
 - forslaga nr. 7 og 8, frå Karin Andersen på vegner av Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 9, frå Olaf Gjødrem på vegner av kommunalkomiteen
- Forslaga nr. 1-8 er tekne inn i innstillinga, mens forslag nr. 9 er omdelt i salen.

Presidenten tek fyrst opp forslaga nr. 1 og 7.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som kan sikre de tillitsvalgte beboerrepresentanter lovbestemt rett til innflytelse.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utforme en overgangsordning for husleieøkningen til personer som ved lovendringen bebor boliger omfattet av Husleiereguleringslovens kapittel II («den strenge reguleringen»), slik at grunnleien i tillegg til konsumprisindeksen maksimalt skal kunne økes med 10 pst. årlig.»

Forslaga nr. 1 og 7 vert i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende til Stortinget.

Presidenten vil foreslå at det fyrst vert votert over dei attståande mindretalsforslaga, dei minste fraksjonane fyrst, og deretter over innstillinga. Men forslag nr. 9 vil verte teke opp saman med innstillinga. – Ingen innvendingar er komne, og slik vil det verte gått fram.

Det vert fyrst votert over forslag nr. 8, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

§ 3-5 fjerde ledd skal lyde:

«Hver av partene kan kreve utbetaling av det deponerte beløpet i samsvar med den annen parts skriftlige samtykke, rettskraftig dom eller annen avgjørelse som har virkning som rettskraftig dom. Krever leieren utbetaling av depositum ut over opptjente renter, skal banken varsle utleieren skriftlig om kravet og opplyse om at beløpet vil bli utbetalt til leieren hvis utleieren ikke innen en måned etter at varselet ble mottatt, dokumenterer å ha reist søksmål. Mottar ikke banken slik dokumentasjon innen fristen, og leieren ikke har trukket kravet tilbake, skal banken utbetale beløpet til leieren med frigjørende virkning for banken.

§ 9-2 nytt andre og tredje punktum skal lyde:

Leier skal allikevel ha rett til forlengelse av leieavtalen i samsvar med reglene i 9-3, dersom utleier fortsatt skal leie ut leiligheten til andre enn sin ektefelle eller samboer, egne- ektefellens- eller samboers slektninger i rett opp- eller nedadstigende linje, til fosterbarn eller andre han har felles husstand med. Husstandsfellesskapet må ha vart i minst 6 måneder og ikke være avsluttet før leieforholdets begynnelse.»

Presidenten vil gjere merksam på at § 9-2 i forslaget gjeld fyrste ledd nytt andre og tredje punktum.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti – med den nemnde presiseringa – vart mot 4 røyster ikkje vedteke.

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 6, frå Høgre.

Forslaget lyder:

«§ 4-3 skal lyde:

Har leieforhold vart i minst 2 år og 6 månader utan annan endring av leien enn den som kan kreves etter § 4-2, kan begge parter utan oppsigelse sette fram krav om at leien blir satt til det som vanligvis oppnås på avtaletidspunktet med ny utleie av lignende husrom på lignende avtalevilkår. Ved leiefastsettelse etter fyrste punktum skal det gjøres fradrag for den del av leieverdien som skyldes leierens forbedringer og innsats.

Tilpassing av leien etter fyrste ledd kan tidligst settes i verk 6 månader etter at det er fremsatt skriftlig krav om det og tidligst ett år etter at tidligere endring av leien blir satt i verk.

Blir partene ikke enig om leiens størrelse kan hver av dem kreve at den blir fastsatt etter bestemmelsene i § 12-2.

§ 12-2 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Kommer ikke partene til enighet om hva som er markedsleie etter §§ 3-1 eller 4-3, kan hver av partene kreve tvisten avgjort av en takstnemnd.

§ 13-3

3. Lov av 7. juli 1967 nr. 13 om husleieregulering m.v. for boliger

§ 4 a tredje punktum skal lyde:

Markedsleie etter husleieloven § 4-3 kan fyrste gang avtales eller kreves fastsatt selv om det er kortere

tid enn to år og seks måneder siden leieavtalen ble inngått eller leien endret.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre vart med 65 mot 9 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.01.47)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 5, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«§ 3-1 andre ledd skal lyde:

Leiens størrelse fastsettes som det beløp partene selv blir enige om skal gjelde.

Lovforslagets § 3-1 andre ledd blir tredje ledd.

§ 7-1 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Leieren har rett til å ta opp i sin husstand sin ektefelle eller samboer, sine egne eller ektefelles eller samboers barn.

§ 13-3

3. Lov av 7. juli 1967 nr. 13 om husleieregulering m.v. for boliger:

Ny § 29 a skal lyde:

§ 29 a Lovens varighet

Denne loven opphører å gjelde fem år etter ikraft-tredelsen av lov om husleieavtaler.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 62 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.02.10)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2, 3 og 4, frå Framstegspartiet og Høgre.

Forslag nr. 2 lyder:

«§ 2-8 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Leieren taper sin rett til å gjøre mindre mangler gjeldende dersom det ikke er gitt melding til utleier om at mangel påberopes innen 14 dager.

§ 5-4 fyrste ledd tredje punktum skal lyde:

Leieren kan ikke motsette seg rehabilitering etter regulering til fornyelse, utbedringsprogram eller utbedringsavtale med kommunen, forutsatt at husrommet etter rehabilitering fremdeles er tjenlig til leiers bruk. Slik rehabilitering gir grunnlag for at leier kan si opp leiekontrakten.»

Forslag nr. 3 lyder:

«§ 1-2 annet ledd skal lyde:

Ved leie av lokale kan loven fravikes i avtale, med unntak av §§ 1-1 til 1-4, 4-1, 4-4, 4-6, 9-6, 9-7, 9-9, 12-3, 12-4 og kapittel 13.

§ 5-6 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Før arbeider som nevnt i § 5-4 påbegynnes, skal leieren ha melding med frist som nevnt i § 9-5 fyrste ledd.

§ 7-5 fyrste ledd skal lyde:

Blir godkjenning nektet uten at framleierens forhold gir saklig grunn til det, kan leieren si opp med varsel som nevnt i § 9-5.

§ 7-7 første ledd skal lyde:

Sier utleieren opp hovedleieavtalen, har hovedleieren overfor framleieren plikt til å protestere etter § 9-7. Hovedleieren har likevel ikke plikt til å protestere dersom hovedleieren underretter framleieren om oppsigelsen senest 15 dager før fristen for å protestere etter reglene i § 9-7 løper ut.

§ 7-7 annet ledd første punktum skal lyde:

Framleieren har en selvstendig rett til å protestere mot oppsigelsen etter § 9-7, innen den fristen som gjelder for hovedleieren.

§ 8-2 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Sender den berettigede slik melding, regnes det som en protest mot oppsigelsen etter bestemmelsene i § 9-7. § 9-2 annet ledd skal lyde:

Det kan avtales at en tidsbestemt leieavtale skal kunne sies opp i leietiden i samsvar med bestemmelse i §§ 9-3 til 9-7.

§§ 9-4 til 9-10 blir §§ 9-3 til 9-9.

Ny § 9-6 (Formkrav til utleierens oppsigelse) annet ledd tredje punktum skal lyde:

Oppsigelsen skal dessuten opplyse om at dersom leieren ikke protesterer innen fristen, taper leieren sin rett til å påberope seg at oppsigelsen er i strid med loven, jf. § 9-7 første ledd annet punktum, og at utleieren i så fall kan begjære tvangsfravikelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c.

Ny § 9-7 (Tilsidesettelse av oppsigelse) annet ledd tredje punktum skal lyde:

Retten kan likevel ikke sette oppsigelsen til side dersom den kommer til at oppsigelsen skyldes vesentlig mislighold fra leierens side, jf. § 9-8 første ledd annet punktum.

Ny § 9-9 (Leierens død) første ledd skal lyde:

Dør leieren før leieforholdet er slutt, har både utleieren og dødsboet rett til å si opp leieavtalen med varsel som nevnt i § 9-5, selv om avtalen er inngått for lengre tid eller med lengre oppsigelsesfrist.

§ 10-5 annet ledd annet punktum skal lyde:

Vederlaget fastsettes likevel av retten når utleieren har gått til sak mot leieren etter reglene i § 9-7, og oppsigelsen ikke settes til side.

§ 10-6 første ledd første punktum skal lyde:

Er leieren av lokale oppsagt, og oppsigelsen ikke settes til side etter reglene i § 9-7, kan leieren kreve vederlag for den fordel utleieren oppnår som følge av den kundekrets leieren har opparbeidet.

§ 11-2 tredje ledd skal lyde:

Uten hinder av bestemmelsene i kapittel 9 om opphør kan det avtales at leieavtalen skal falle bort uten oppsigelse ved endt utdannelse, endt behandling, tilbud om annen passende bolig eller liknende omstendighet som skal være bestemt angitt i leieavtalen. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-5.

§ 11-3 annet ledd annet punktum skal lyde:

Før begjæring om fraflytting kan settes fram, har husstandsmedlem krav på varsel med frist som nevnt i § 9-5.

§ 11-3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Skal leieren tre ut av arbeidsforholdet eller bli forflyttet, kan oppsigelse av leieforholdet bare settes til side av retten etter § 9-7 når særlige grunner gjør det rimelig.

§ 11-4 tredje ledd skal lyde:

Av bestemmelsene i kapittel 9 skal bare § 9-9 om leierens død gjelde. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-5.

§ 12-4 første punktum skal lyde:

Når det er avsagt dom i sak som nevnt i § 9-7 og oppsigelsen ikke er satt til side, kan retten etter begjæring fra utleieren, mot eller uten sikkerhetsstillelse, i særlige tilfelle ved kjennelse gi samtykke til at fravikning gjennomføres før dommen er rettskraftig.

§ 13-3

2. Lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag

§ 34 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Kapittel 9, med unntak av §§ 9-6, 9-7 og 9-8 får ikke anvendelse.

§ 37 annet ledd annet punktum skal lyde:

Er leieavtalen sagt opp, må dessuten fristen for å protestere mot oppsigelsen etter husleieloven § 9-7 være utløpt uten at leieren har protestert, eller oppsigelsen må være stadfestet ved forlik eller rettskraftig dom.

7. Lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrding om midlertidig sikring

§ 1-32 tredje ledd bokstav c skal lyde:

c) Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-6 og leieren ikke har protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen etter § 9-7 innen fristen på én måned, eller når utleiere har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.»

Forslag nr. 4 lyder:

«1. Lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål § 274 første ledd nr. 9 skal lyde:

i saker om godkjenning av framleier, husstandsmedlemmer eller ny leier etter reglene i husleieloven kapitlene 7, 8 og 11, oppsigelsessaker etter husleielovens kapittel 9 og saker etter husleielovens § 12-2.»

Før det vert votert over disse forslaga, vil presidenten gjere merksam på ei retting: I forslag nr. 3 skal fylgjande ordlyd inn: «§ 9-3 utgår».

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet og Høgre – med den nemnde rettinga – vart med 53 mot 22 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 22.02.52.)

Komiteen hadde rådd Odelstinget til å gjere slikt vedtak til

l o v

om husleieavtaler (husleieloven).

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde m.v.

Loven gjelder avtaler om bruksrett til husrom mot vederlag.

Loven gjelder selv om bruksrett til bolig har grunnlag i en arbeidsavtale. For øvrig gjelder loven ikke hvor annet enn bruksrett til husrom er det vesentlige i avtaleforholdet.

Loven gjelder selv om vederlaget helt eller delvis er fastsatt til annet enn penger.

Loven gjelder ikke avtaler mellom hoteller, pensjonater og liknende overnattingssteder og deres gjester. Loven gjelder heller ikke avtaler om leie av husrom til ferie- og fritidsbruk.

Med bolig menes i denne loven husrom som fullt ut eller for en ikke helt ubetydelig del skal brukes til beboelse. Med lokale menes i denne loven annet husrom enn bolig.

§ 1-2. Ufravikelighet

Det kan ikke avtales eller gjøres gjeldende vilkår som er mindre gunstige for leieren enn det som følger av bestemmelsene i loven her.

Ved leie av lokale kan loven fravikes i avtale, med unntak av §§ 1-1 til 1-4, 4-1, 4-4, 4-6, 9-7, 9-8, 9-10, 12-3 og 12-4 og kapittel 13.

§ 1-3. Standardvilkår

Er leieavtalen inngått på grunnlag av eller med henvisning til standardvilkår som er utarbeidet etter forhandlinger mellom organisasjoner for leierne og utleierne, skal det senest ved inngåelsen av avtalen opplyses skriftlig om eventuelle avvik fra standardvilkårene. Er dette ikke gjort, gjelder standardvilkårene.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at leier av bolig påberoper seg avtale som stiller leieren gunstigere enn det som følger av standardvilkårene.

§ 1-4. Avtaleform

Avtale om leie av husrom kan gjøres skriftlig eller muntlig. Er avtalen muntlig, skal den settes opp skriftlig dersom en av partene krever det.

§ 1-5. Risikoen for sending av meldinger

Dersom en part gir melding i samsvar med loven og sender den på en måte som etter forholdene er forsvarlig, og ikke annet framgår, kan avsenderen gjøre gjeldende at meldingen er gitt i tide selv om den blir forsinket eller ikke kommer riktig fram.

§ 1-6. Beregning av frister

Ved beregning av frister etter denne loven gjelder reglene i domstolsloven §§ 146, 148 og 149 tilsvarende.

§ 1-7. Erstatningsansvar for skade på person m.v.

Tap som følge av skade på person faller utenfor bestemmelsene om erstatningsansvar i loven her. For slikt tap og for tap som ikke er følge av mislighold, gjelder de alminnelige erstatningsregler.

Kapittel 2. Overlevering og krav til husrommet

§ 2-1. Tidspunkt for overlevering

Utleieren skal stille husrommet med tilbehør til leierens disposisjon til avtalt tid.

Er ikke annet avtalt, regnes overlevering for skjedd når leieren har fått nøkler og ellers uhindret atkomst til husrommet. Leieren kan nekte å overta husrommet dersom det er i vesentlig dårligere stand enn leieren kan kreve etter avtalen og bestemmelsene i dette kapittel, og overlevering skal i så fall ikke regnes for skjedd.

Er overleveringstidspunktet ikke fastsatt i avtalen, kan leieren kreve å overta bruken av husrommet ved tredje månedsskifte etter at avtalen ble bindende.

§ 2-2. Generelle krav til tilstand

Husrommet skal ved overleveringen være i samsvar med de krav som følger av leieavtalen. Er ikke annet avtalt, skal husrommet med tilbehør ved overleveringen være ryddet, rengjort og i vanlig god stand.

Er ikke annet avtalt, har husrommet dessuten en mangel dersom det ikke

- passer til de formål tilsvarende husrom vanligvis blir brukt til, eller
- passer til de særlige formål som leieren etter avtalen skulle bruke husrommet til, med mindre forholdene viser at leieren for så vidt ikke bygde på utleierens sakkunnskap eller vurdering eller ikke hadde rimelig grunn til å gjøre det.

§ 2-3. Uriktige opplysninger om husrommet

Det foreligger en mangel dersom husrommet ikke er i samsvar med opplysninger som er gitt av utleieren eller på utleierens vegne. Dette gjelder likevel bare dersom det kan antas at opplysningene har virket inn på avtalen, og de ikke i tide er rettet på en tydelig måte.

§ 2-4. Manglende opplysninger om husrommet

Det foreligger en mangel dersom leieren ikke har fått opplysning om forhold ved husrommet som utleieren kjente eller måtte kjenne til, og som leieren hadde grunn til å regne med å få. Dette gjelder likevel bare når det kan antas at unnlåtelsen har virket inn på avtalen.

§ 2-5. Husrom leid «som det er» e.l.

Selv om husrommet er leid «som det er» eller med liknende alminnelig forbehold, har det mangel dersom utleieren eller noen utleieren svarer for, har tilsidesatt sine plikter etter §§ 2-3 eller 2-4. Husrommet har også mangel dersom det er i vesentlig dårligere stand enn leieren hadde grunn til å regne med etter leiens størrelse og forholdene ellers.

§ 2-6. Forundersøkelse m.v.

Det som leieren kjente eller måtte kjenne til ved avtaleinngåelsen, kan ikke gjøres gjeldende som mangel.

Har leieren før avtaleinngåelsen undersøkt husrommet eller uten rimelig grunn unnlatt å etterkomme utleierens oppfordring om å undersøke det, kan leieren ikke gjøre gjeldende som mangel noe som burde ha vært oppdaget

ved undersøkelsen. Dette gjelder likevel ikke dersom utleieren har handlet grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjør ingen innskrenking i § 2-4 om manglende opplysninger om husrommet.

§ 2-7. Tiden for mangelsbedømmelsen

Om husrommet har en mangel, skal bedømmes ut fra forholdene på tidspunktet for overleveringen, jf. § 2-1.

Skjer overleveringen senere enn avtalt, og dette beror på forhold på leierens side, skal bedømmelsen skje ut fra forholdene på det tidspunkt leieren kunne ha fått overtatt bruken av husrommet.

§ 2-8. Reklamasjon

Leieren taper sin rett til å gjøre en mangel gjeldende dersom det ikke er gitt melding til utleieren om at mangelen påberopes, innen rimelig tid etter at leieren burde oppdaget den. Dette gjelder likevel ikke dersom utleieren har opptrådt grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

§ 2-9. Leierens rett til å fastholde avtalen ved forsinkelse

Stilles ikke husrommet til leierens disposisjon til riktig tid, kan leieren fastholde avtalen og kreve oppfyllelse dersom dette kan skje uten å volde utleieren urimelig kostnad eller ulempe. Leieren taper sin rett til å kreve oppfyllelse dersom leieren venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 2-10. Krav på retting av mangel

Leieren kan kreve at utleieren for egen regning retter en mangel ved husrommet eller tilbehøret dersom dette kan skje uten en urimelig kostnad eller ulempe for utleieren.

Vil leieren gjøre en mangel gjeldende, har utleieren krav på å få rette mangelen dersom retting kan skje uten vesentlig ulempe for leieren, og leieren heller ikke ellers har særlig grunn til å motsette seg retting.

Retting skal skje innen rimelig tid etter at det er framsett krav om det.

Oppfyller ikke utleieren sin plikt til å rette mangelen, kan leieren kreve erstattet sine forsvarlige utgifter ved å få mangelen rettet. Medfører rettingen arbeid, kan leieren kreve en rimelig godtgjørelse for det.

§ 2-11. Avslag i leie

Stilles ikke husrommet til leierens disposisjon til riktig tid, er ikke leieren forpliktet til å betale leie for den tid forsinkelsen varer. Gjelder forsinkelsen bare en del av husrommet, kan leieren kreve et leieavslag for den tiden forsinkelsen varer som svarer til forholdet mellom leieverdien av husrommet og av den forsinkede delen.

I den tid husrommet lider av en mangel, kan leieren kreve avslag i leien slik at forholdet mellom nedsatt og avtalt leie svarer til forholdet mellom husrommets leieverdi i mangelfull og kontraktsmessig stand. Dette gjel-

der likevel ikke i tiden etter at leieren har avslått et tilbud om retting som leieren pliktet å motta.

§ 2-12. Heving av leieavtalen

Leieren kan heve leieavtalen dersom forsinkelsen eller mangelen medfører vesentlig mislighold.

Er det klart at det vil inntre mislighold som gir leieren hevingsrett, kan leieren heve allerede før tidspunktet for overlevering. Hevingen kan avverges dersom utleieren straks stiller betryggende sikkerhet for at avtalen vil bli oppfylt.

Leieren kan ikke heve leieavtalen på grunn av forsinkelse etter at husrommet er overtatt, eller på grunn av mangler når disse er rettet etter bestemmelsene i § 2-10.

§ 2-13. Erstatning

Leieren kan kreve erstatning for tap som følge av forsinkelse eller mangel. Dette gjelder likevel ikke så langt utleieren godtgjør at forsinkelsen eller mangelen skyldes en hindring utenfor utleierens kontroll som utleieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes forsinkelsen eller mangelen en tredjeperson som utleieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle leieavtalen, er utleieren fri for ansvar bare om også tredjepersonen ville være fritatt etter regelen i første ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom utleieren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Reglene i første til tredje ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 2-14 annet ledd.

Leieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom

- a) forsinkelsen, mangelen eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra utleierens side, eller
- b) husrommet alt på avtaletiden avvek fra det som er tilsikret fra utleieren.

§ 2-14. Erstatningsansvarets omfang

Erstatningen skal svare til det økonomiske tap leieren har lidt som følge av forsinkelsen eller mangelen. Dette gjelder likevel bare tap som utleieren med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av misligholdet.

Som indirekte tap regnes:

- a) tap som følge av minsket eller bortfalt produksjon eller omsetning (driftsavbrudd),
- b) tapt fortjeneste som følge av at en kontrakt med tredjemann faller bort for så vidt leieren uten rimelig grunn lar være å leie annet husrom eller treffe andre tiltak for å unngå eller minske tapet, og
- c) tap som følge av tingskade.

Reglene i annet ledd gjelder ikke kostnader ved vanlige tiltak som kompenserer at husrommet overtas forsinket eller har mangler, og tiltak som begrenser annet tap enn det som annet ledd omfatter.

Forsømmer leieren å begrense tapet gjennom rimelige tiltak, må leieren bære den tilsvarende del av tapet.

Ansvar kan settes ned dersom det vil virke urimelig for utleieren ut fra størrelsen på tapet i forhold til det tap

som vanligvis oppstår i liknende tilfelle, og ut fra forholdene ellers.

Det kan avtales at det ikke skal betales erstatning for indirekte tap som går inn under annet ledd.

§ 2-15. *Rett til å holde leie tilbake*

Leieren kan holde tilbake så mye av leien at det sikrer de kravene leieren har mot utleieren som følge av mangel eller forsinkelse.

§ 2-16. *Rettsmangler*

Bestemmelsene om mangler gjelder tilsvarende dersom tredjemanns rett i husrommet er til hinder for den avtalte bruk.

Leieren kan alltid kreve erstatning for tap som følge av rettsmangel som forelå ved avtaleinngåelsen, og som leieren ikke kjente eller burde ha kjent til.

Gjør tredjemann krav på å ha en rett i husrommet som er til hinder for den avtalte bruk, og dette bestrides, gjelder reglene i første og annet ledd tilsvarende når kravet ikke er klart ugrunnet. Heving kan avverges dersom utleieren straks stiller betryggende sikkerhet for at avtalen vil bli oppfylt.

§ 2-17. *Offentligrettslige rådhetsinnskrenkinger*

Bestemmelsene om mangler gjelder tilsvarende dersom den avtalte bruk hindres av bestemmelser i lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov.

Kapittel 3. Leie og andre ytelser

§ 3-1. *Leien*

Leien skal fastsettes til et bestemt beløp. Det kan likevel avtales at utleierens utgifter ved forbruk av elektrisitet og brensel skal fordeles forholdsmessig mellom brukerne av eiendommen, jf. § 3-4.

Er leiens størrelse ikke avtalt, kan utleieren kreve en leie som svarer til det som vanligvis oppnås på avtaltidspunktet ved ny utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår. Blir partene ikke enige om leiens størrelse, kan hver av dem kreve at den blir fastsatt etter bestemmelsene i § 12-2.

§ 3-2. *Forfallstid*

Er ikke annet avtalt, kan utleieren kreve at leien betales forskuddsvis for hver måned eller annen avtalt betalingsstermin. Det kan ikke avtales forskuddsbetaling for lengre tid enn én måned.

Forfaller leien på en lørdag eller søndag, en helligdag, eller den 1. eller 17. mai, utskytes forfallsdagen til den nærmest påfølgende virkedag.

Forfallsdagen utskytes også så lenge betalingen hindres av stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annet forhold utenfor leierens kontroll og som leieren ikke kan overvinne.

§ 3-3. *Oppgjørsmåte*

Utleieren kan gi anvisning om overføringsmåten av leien dersom dette ikke medfører merutgifter eller ve-

sentlig ulempe for leieren. Leieren har likevel alltid rett til å betale leie gjennom bank. Leieren plikter ikke å overføre leie til utlandet.

Betaler leieren gjennom bank, skal betaling i forhold til forfallsreglene anses for skjedd når

- a) beløpet er avgitt til bank i Norge, eller
- b) et betalingsoppdrag er avgitt til bank i Norge, forutsatt at det er dekning for oppdraget.

§ 3-4. *Betaling for elektrisitet og brensel*

Er det avtalt at leieren skal bidra særskilt til utleierens utgifter ved forbruk av elektrisitet eller brensel i eiendommen, kan leieren kreve at utleieren hvert år legger fram regnskap som viser størrelsen på kostnadene og fordelingen av disse på eiendommens husrom.

I eiendom med felles anlegg for levering av varme eller varmt vann kan et flertall på to tredjedeler av leierne kreve at det blir installert apparat for måling av den enkelte forbruk. Utleieren kan i så fall over et tidsrom på ett år utlikne omkostningene ved dette på samtlige leiere i eiendommen.

I forhold til reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 regnes krav som nevnt i første og annet ledd som leie.

§ 3-5. *Depositum*

Det kan avtales at leieren til sikkerhet for skyldig leie, skader på husrommet, utgifter ved fraviking og for andre krav som reiser seg av leieavtalen, skal deponere et beløp oppad begrenset til summen av seks måneders leie. Det kan avtales at depositumet skal endres i takt med endringer i leien.

Det deponerte beløp skal settes på særskilt konto med vanlige rentevilkår i finansinstitusjon som har rett til å tilby slik tjeneste i Norge.

Så lenge leieforholdet varer, kan ingen av partene disponere over beløpet på egen hånd. Leieren kan likevel kreve opptjente renter utbetalt fra finansinstitusjonen.

Etter leieforholdets opphør kan finansinstitusjonen med frigjørende virkning utbetale skyldig leie fra kontoen dersom:

- a) partene skriftlig har avtalt at leien skal godskrives annen konto i den samme finansinstitusjonen og
- b) utleieren har dokumentert tidspunktet for når betalingsplikten inntrådte og opphørte.

Hver av partene kan kreve utbetaling av det deponerte beløpet i samsvar med den annen parts skriftlige samtykke, rettskraftig dom eller annen avgjørelse som har virkning som rettskraftig dom. Krever leieren utbetaling av depositum ut over opptjente renter, skal banken varsle utleieren skriftlig om kravet og opplyse om at beløpet vil bli utbetalt til leieren hvis utleieren ikke innen én måned etter at varselet ble mottatt, fremmer krav etter bestemmelsene i fjerde ledd eller dokumenterer å ha reist søksmål. Mottar ikke banken slikt krav eller dokumentasjon innen fristen, og leieren ikke har trukket kravet tilbake, skal banken utbetale beløpet til leieren med frigjørende virkning for banken.

§ 3-6. *Garanti*

Det kan avtales at leieren til sikkerhet for krav på skyldig leie, skader på husrommet, utgifter ved fraviking og for andre krav som reiser seg av leieavtalen, skal stille garanti. Garantibeløpet kan sammen med depositum etter § 3-5 ikke overstige summen av seks måneders leie. Det kan ikke avtales med virkning for leierens regressansvar at garantisten skal ha rett til å utbetale garantien uten hensyn til leierens innsigelser mot utleierens krav.

§ 3-7. *Forbud mot andre ytelser ved leie av bolig*

Det kan ikke avtales at leier av bolig skal betale andre eller større pengebeløp enn angitt i §§ 3-1 og 3-4 til 3-6.

Den som har betalt beløp i strid med første ledd, kan alltid kreve beløpet tilbakebetalt eller erstattet av utleieren. Avtalen for øvrig er bindende selv om tilbakebetaling eller erstatning blir krevd.

Kravet etter annet ledd forrentes etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 fra den dag beløpet ble betalt, med mindre betaleren må anses i vesentlig grad medansvarlig for overtredelsen.

§ 3-8. *Deponering av omtvistet leie*

Er partene uenige om hvilken leie som skal betales, kan avtalen ikke sies opp eller heves på grunn av manglende leiebetaling hvis leieren deponerer den omtvistede delen av leien i samsvar med annet ledd. Det samme gjelder hvis leieren vil motregne med krav som reiser seg av leieavtalen, og utleieren ikke godtar motregningen. Leieren skal så snart som mulig gi utleieren melding om deponeringen og begrunnelsen for den.

Deponering etter første ledd skjer ved at beløpet settes inn på konto i finansinstitusjon som har rett til å tilby slik tjeneste i Norge. Beløpet, herunder renter, skal bare kunne disponeres av leieren og utleieren i fellesskap. Finansinstitusjonen skal likevel kunne utbetale beløpet i samsvar med rettskraftig dom eller annen avgjørelse som har virkning som rettskraftig dom.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

Kapittel 4. Leieprisvern

§ 4-1. *Det alminnelige leieprisvern*

Det kan ikke avtales en leie som er urimelig i forhold til det som vanligvis oppnås på avtaletidspunktet ved ny utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår.

§ 4-2. *Indeksregulering*

Hver av partene kan kreve leien endret uten oppsigelse av leieforholdet med følgende begrensninger:

- endringen må ikke tilsvare mer enn endringen i konsumprisindeksen i tiden etter siste leiefastsetting,
- endringen kan tidligst settes i verk ett år etter at siste leiefastsetting ble satt i verk, og

- den annen part må gis skriftlig varsel med minst én måneds frist før endringen kan settes i verk.

§ 4-3. *Tilpassing til gjengs leie*

Har leieforholdet vart i minst to år og seks måneder uten annen endring av leien enn den som kan kreves etter § 4-2, kan begge parter uten oppsigelse sette fram krav om at leien blir satt til gjengs leie på iverksettingstidspunktet ved utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår. Ved leiefastsetting etter første punktum skal det gjøres fradrag for den del av leieverdien som skyldes leierens forbedringer og innsats.

Tilpassing av leien etter første ledd kan tidligst settes i verk seks måneder etter at det er framsatt skriftlig krav om det, og tidligst ett år etter at tidligere endring av leien ble satt i verk.

Blir partene ikke enige om hva som er gjengs leie, kan hver av dem kreve at den blir fastsatt etter bestemmelse i § 12-2.

§ 4-4. *Tilbakebetaling av ulovlig leie*

Den som har betalt høyere leie enn lovlig, kan kreve tilbakebetalt forskjellen mellom det som er betalt og lovlig vederlag, med mindre betaleren i vesentlig grad må anses medansvarlig for overtredelsen. Avtalen for øvrig er bindende selv om tilbakebetaling blir krevd.

Kravet etter første ledd forrentes etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 fra den dag beløpet ble betalt.

§ 4-5. *Unntak fra leieprisvernet*

Bestemmelsen i § 4-2 gjelder ikke for særskilt betaling av en forholdsmessig andel av utgiftene ved forbruk av elektrisitet eller brensel i eiendommen, jf. § 3-4. Dette vederlaget kan reguleres slik at utleieren får dekket de nødvendige omkostningene med ytelsene.

Bestemmelsene i §§ 4-2 og 4-3 gjelder ikke for den del av leien som er avtalt i et bestemt forhold til omsetningen i eller resultatet av leierens virksomhet.

Presidenten: Framstegspartiet har varslet at dei vil røyste imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 64 mot 11 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.03.34)

Vidare var tilrådd:

§ 4-6. *Forskrifter*

Dersom forholdene gjør det nødvendig, kan Kongen for bestemte perioder, bestemte områder eller bestemte leieforhold fastsette leiestopp og maksimalsatser for leie. Kongen kan også gi forskrifter om hva som skal regnes som gjengs leie.

Presidenten: Her har Framstegspartiet og Høgre vars-
la at dei går i mot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 54 mot 21
røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.04.00)

Vidare var tilrådd:

Kapittel 5. Partenes plikter i leietiden

§ 5-1. Leierens bruk m.v.

Utleieren plikter i leietiden å stille husrommet til leie-
rens disposisjon i samsvar med avtalen.

Leieren plikter å behandle husrommet med tilbørlig
aktsomhet og for øvrig i samsvar med leieavtalen.

Leieren kan ikke bruke husrommet til annet formål
enn avtalt. Leier av lokale kan likevel drive annen be-
slektet virksomhet, forutsatt at dette ikke er til vesentlig
ulempe for utleieren eller de øvrige brukerne av eien-
dommen.

Leier av lokale for butikk eller serveringssted plikter å
holde virksomheten åpen og i vanlig daglig drift unntatt
når midlertidig stenging er nødvendig.

§ 5-2. Ro og orden

Er ikke annet avtalt, plikter utleieren i leietiden å opp-
rettholde vanlig ro og orden i eiendommen.

Leieren plikter å følge vanlige ordensregler og rimeli-
ge påbud som utleieren har fastsatt til sikring av god hus-
orden. Selv om utleieren har fastsatt forbud mot dyrehold
i eiendommen, kan leieren holde dyr dersom gode grun-
ner taler for det, og dyreholdet ikke er til ulempe for ut-
leieren eller de øvrige brukerne av eiendommen.

§ 5-3. Vedlikehold

Er ikke annet avtalt, plikter utleieren i leietiden å hol-
de utleid husrom og eiendommen for øvrig i den stand
som leieren har krav på etter reglene i lovens kapittel 2.

Er ikke annet avtalt, plikter leieren å vedlikeholde
dørlåser, kraner, vannklosetter, elektriske kontakter og
brytere, varmtvannsbeholdere og inventar og utstyr i hus-
rommet som ikke er en del av den faste eiendommen. Må
gjenstander som tilhører utleieren skiftes ut, påhviler det-
te utleieren hvis annet ikke er avtalt.

Utbedring av tilfeldig skade regnes ikke som vedlike-
hold etter annet ledd.

§ 5-4. Forandringer i husrommet og på eiendommen for øvrig

Leieren må finne seg i forandringer av husrommet
dersom arbeidet kan utføres uten nevneverdig ulempe for
leieren, og forandringen ikke reduserer husrommets ver-
di for leieren. Andre forandringer kan bare utføres med
leierens samtykke.

Leieren kan ikke uten utleierens samtykke foreta for-
andringer i husrommet eller på eiendommen for øvrig.

Leier av bolig kan med utleierens godkjenning gjen-
nomføre tiltak på eiendommen som er nødvendige på
grunn av leierens eller husstandsmedlemmers funksjons-
hemming. Leier av lokale kan med utleierens godkjen-
ning sette opp vanlige skilter, markiser o.l. Godkjenning
etter første og annet punktum kan ikke nektes uten saklig
grunn.

Om leierens plikt til å sette husrommet tilbake i opp-
rinnelig stand gjelder § 10-2.

§ 5-5. Skade på husrommet

Oppdager leieren skade på husrommet som må utbed-
res uten opphold, plikter leieren straks å sende melding
om det til utleieren. Andre skader på husrommet som
oppdages, plikter leieren å sende melding om innen rime-
lig tid.

Leieren plikter å gjøre det som med rimelighet kan
kreves for å avverge økonomisk tap for utleieren som
følge av skade som nevnt i første ledd første punktum. Er
leieren ikke ansvarlig for skaden, kan leieren kreve er-
stattet sine forsvarlige utgifter ved tiltaket og en rimelig
godtgjørelse for utført arbeid.

§ 5-6. Utleierens adgang til husrommet

Leieren plikter i nødvendig utstrekning å gi utleieren
eller utleierens representant adgang til husrommet for til-
syn.

Leieren plikter å gi utleieren eller andre adgang til
husrommet i den utstrekning det trengs for å gjennomføre
pliktig vedlikehold, lovlige forandringer eller andre ar-
beider som må utføres for å hindre skade på husrommet
eller eiendommen for øvrig. Medfører arbeidene ulempe
for leieren, kan leieren kreve avslag i leien etter § 2-11
annet ledd forutsatt at ulempen ikke er ubetydelig. Be-
stemmelsen i forrige punktum gjelder ikke dersom man-
gelen beror på forhold på leierens side.

Leieren skal ha melding i rimelig tid før det foretas til-
syn eller vedlikeholdsarbeider. Før arbeider som nevnt i
§ 5-4 påbegynnes, skal leieren ha melding med frist som
nevnt i § 9-6 første ledd. Bestemmelsene i første punk-
tum gjelder ikke hvis det er nødvendig med tiltak for å
hindre skade på husrommet eller eiendommen for øvrig,
og det ikke er mulig å varsle leieren.

§ 5-7. Leierens krav på grunn av mangler som oppstår i leietiden

Oppfyller ikke utleieren sine plikter etter §§ 5-1 til 5-6
og mangelen ikke beror på forhold på leierens side, kan
leieren kreve retting etter § 2-10, avslag i leien etter § 2-
11 annet ledd forutsatt at mangelen ikke er ubetydelig,
heve leieavtalen etter § 2-12, kreve erstatning etter §§ 2-
13 og 2-14, og holde tilbake leie etter § 2-15.

Selv om mangelen beror på forhold på leierens side,
plikter utleieren å rette mangelen etter § 2-10. Er leieren
ansvarlig for økonomisk tap som følge av skaden, jf. § 5-
8, kan utleieren stille som vilkår for retting at leieren er-
statter tapet først.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende der-
som tredjemanns rett i husrommet eller bestemmelser i

lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov er til hinder for den avtalte bruk.

Om hovedleierens ansvar overfor framleieren ved bortfall av hovedleieavtalen, gjelder bestemmelsene i § 7-7.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 5-8. Leierens erstatningsansvar

Utleieren kan kreve erstatning for tap som følge av at leieren ikke oppfyller sine plikter etter §§ 5-1 til 5-6. Dette gjelder likevel ikke så langt leieren godtgjør at misligholdet skyldes en hindring utenfor leierens kontroll som leieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes misligholdet en tredjemann, som leieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle leieavtalen, er leieren fri for ansvar bare om også tredjemann ville være fritatt etter regelen i første ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom leieren da plikter å oppfylle men ikke gjør dette.

Reglene i første ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 2-14 annet ledd, likevel slik at tap som følge av skade på husrommet med tilbehør regnes som direkte tap.

Utleieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom misligholdet eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra leierens side. For utmålingen av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, femte og sjette ledd tilsvarende.

Presidenten: Til femte ledd annet punktum ligg det føre eit forslag, nr. 9, frå komiteen – sett fram av Olaf Gjedrem.

Forslaget lyder:

«§ 5-8 femte ledd annet punktum skal lyde:

For utmålingen av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, fjerde, femte og sjette ledd tilsvarende.»

Presidenten vil foreslå at dette forslaget vert teke opp til handsaming sjølv om det ikkje er innlevert til den tida som er fastsett i reglementet, då forslaget berre gjeld ei teknisk korrigerings. – Det er vedteke.

Det vert votert over fyrste til fjerde ledd og femte ledd fyrste punktum.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert så votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen femte ledd annet punktum og forslaget frå komiteen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå komiteen vart forslaget frå komiteen samrøystes vedteke.

Vidare var tilrådd:

Kapittel 6. Beboerrepresentasjon i visse boligleieforhold

§ 6-1. Felles representasjon

I hus der utleieren har utleid flere enn fire boliger, kan boligleierne i møte med vanlig flertall av de avgitte stemmer velge en tillitsvalgt til å representere dem overfor utleieren. Den tillitsvalgte skal straks sende melding til utleieren om den vedtatte ordning og hvem som er valgt.

Den tillitsvalgte velges for ett år om gangen. Vervet som tillitsvalgt opphører først når ny tillitsvalgt er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt.

Når særlige grunner foreligger, har den tillitsvalgte rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute.

Den tillitsvalgte kan i møte besluttes fjernet med vanlig flertall av de avgitte stemmer. Ordningen med felles representasjon kan oppheves på samme måte.

§ 6-2. Den tillitsvalgtes plikter

Den tillitsvalgte skal ivareta boligleierens interesser overfor utleieren, og kan kreve å få drøfte med utleieren alle spørsmål av betydning for boligleierne i huset.

Den tillitsvalgte skal minst én gang årlig innkalle alle boligleierne, herunder framleiere, til møte på hensiktsmessig måte.

Den tillitsvalgte er bundet av beslutninger som er truffet i møte med vanlig flertall av de avgitte stemmer. Ved avstemninger har hvert boligleieforhold en stemme. Framleiere har ikke stemmerett.

§ 6-3. Informasjon til tillitsvalgt m.v.

Utleieren plikter å underrette den tillitsvalgte om større vedlikeholdsarbeider og andre tiltak som i vesentlig grad berører boligleierne. Tiltak som nevnt i første punktum kan tidligst settes i verk én måned etter at utleieren har sendt underretning til den tillitsvalgte. Bestemmelsen i annet punktum gjelder likevel ikke dersom tiltaket ikke kan vente uten å utsette eiendommen for vesentlig skade.

Utleieren skal straks sende underretning til den tillitsvalgte dersom eiendommen overdras.

Presidenten: Her har Framstegspartiet varsla at dei går imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 64 mot 11 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.05.23)

Vidare var tilrådd:

Kapittel 7. Opptak i husstand og framleie

§ 7-1. *Opptak i husstand*

Leieren har rett til å ta opp i sin husstand sin ektefelle eller samboer, sine egne eller ektefellens eller samboerens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og fosterbarn. Opptak av andre personer i husstanden krever godkjenning fra utleieren. Godkjenning kan bare nektes dersom vedkommende persons forhold gir saklig grunn til det.

§ 7-2. *Den alminnelige regelen om framleie*

Leieren har ikke adgang til å framleie eller på annen måte overlate sin bruksrett til andre uten samtykke fra utleieren, med mindre annet følger av avtale eller lovbestemmelse.

§ 7-3. *Framleie av del av bolig*

Leier av bolig som selv skal bo i boligen, kan framleie en del av boligen med godkjenning fra utleieren. Godkjenning kan bare nektes dersom framleierens forhold gir saklig grunn til det.

§ 7-4. *Framleie av bolig ved midlertidig fravær*

Leier av bolig kan framleie med godkjenning fra utleieren i inntil to år ved midlertidig fravær på grunn av arbeid, utdanning, militærtjeneste, sykdom eller andre tungtveiende grunner. Godkjenning kan bare nektes dersom framleierens forhold gir saklig grunn til det.

§ 7-5. *Framleie ved tidsbestemte leieavtaler*

Er leieavtalen inngått for en bestemt tid, kan leieren framleie for resten av leietiden med godkjenning fra utleieren. Blir godkjenning nektet uten at framleierens forhold gir saklig grunn til det, kan leieren si opp med varsel som nevnt i § 9-6.

§ 7-6. *Godkjenning ved passivitet*

Svarer ikke utleieren på en skriftlig søknad om godkjenning etter bestemmelsene i §§ 7-1 til 7-5 innen én måned etter at søknaden er mottatt, skal dette regnes som godkjenning.

§ 7-7. *Framleierens stilling ved oppsigelse av hovedleieavtalen*

Sier utleieren opp hovedleieavtalen, har hovedleieren overfor framleieren plikt til å protestere etter § 9-8. Hovedleieren har likevel ikke plikt til å protestere dersom hovedleieren underretter framleieren om oppsigelsen senest 15 dager før fristen for å protestere etter reglene i § 9-8 løper ut.

Framleieren har en selvstendig rett til å protestere mot oppsigelsen etter § 9-8, innen den fristen som gjelder for hovedleieren. Har utleieren godkjent framleieren, skal utleieren samtidig sende gjenpart av oppsigelsen til framleieren. Oppsigelsen skal opplyse om at framleieren kan protestere mot oppsigelsen innen én måned etter at hovedleieren har mottatt den. Har framleieren protestert innen fristen, skal eventuelt søksmål rettes også mot

hovedleieren. Er reglene i annet og tredje punktum ikke fulgt, er oppsigelsen ugyldig.

Framleieren kan kreve erstatning av hovedleieren for det økonomiske tapet som er en følge av bortfallet av hovedleieavtalen. Dette gjelder likevel ikke så langt hovedleieren godtgjør at bortfallet eller tapet skyldes forhold utenfor hovedleierens kontroll, som hovedleieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning da framleieavtalen ble inngått, eller unngå eller overvinne følgene av. Bestemmelsene i §§ 2-13 annet til femte ledd og 2-14 gjelder tilsvarende.

Kapittel 8. Personskifte

§ 8-1. *Den alminnelige regelen om overføring*

Leieren har ikke adgang til å overføre sine rettigheter eller plikter etter leieavtalen til andre uten samtykke fra utleieren, med mindre annet følger av avtale eller lovbestemmelse.

§ 8-2. *Leierens død*

Dør leieren av bolig, har følgende personer rett til å tre inn i leieavtalen:

- ektefelle som bor i boligen,
- leierens slektninger i rett nedstigende linje som hadde felles husstand med leieren i de siste seks måneder før dødsfallet, og
- andre som ved dødsfallet hadde felles husstand med leieren, forutsatt at de fyller vilkårene i lov av 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører § 1.

Gjenlevende ektefelle har fortrinnsrett til å tre inn i avtalen. De øvrige berettigede har innbyrdes lik rett til å tre inn.

Sier utleieren opp leieavtalen etter dødsfallet, må de som ønsker å nytte sin rett etter første ledd, sende skriftlig melding om det til utleieren innen én måned regnet fra den dagen de har mottatt skriftlig melding om oppsigelsen, med opplysning om fristen for å gjøre rettigheten gjeldende og om at melding om inntreden skal være skriftlig. Sender den berettigede slik melding, regnes det som en protest mot oppsigelsen etter bestemmelsene i § 9-8. Utleieren plikter ikke å sende melding til husstandsmedlemmer som nevnt i første ledd bokstav c med mindre utleieren har godkjent dem etter reglene i § 7-1.

Sier dødsboet opp leieavtalen, må de som ønsker å nytte sin rett etter første ledd, sende melding om det til utleieren innen én måned regnet fra den dagen utleieren mottok dødsboets oppsigelse.

§ 8-3. *Samlivsbrudd, separasjon, skilsmisse og opphør av husstandsfellesskap*

Forlater leieren ektefellenes felles bolig, har den andre ektefellen rett til å tre inn i leieavtalen.

Den ordning av bruksretten til ektefellenes felles bolig som blir fastsatt eller avtalt ved separasjon eller skilsmisse, er bindende for utleieren.

Husstandsmedlem har rett til å tre inn i leieavtalen dersom vilkårene i § 3 første ledd nr. 1, jf. § 1 i lov av

4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, er oppfylt. Ektefellenes slektninger i rett nedstigende linje har tilsvarende rett til å tre inn leieavtalen som et husstandsmedlem, dersom begge ektefellene forlater den felles boligen.

§ 8-4. *Overføring av leierett til lokale*

Leier av lokale kan med utleierens godkjenning overføre sin leierett i forbindelse med en overføring av den virksomhet som drives i lokalet.

Var en avdød leier deltaker i et ansvarlig selskap, har de gjenværende deltakerne i selskapet med utleierens godkjenning rett til å tre inn i leieretten til de lokaler der selskapets virksomhet drives.

Godkjenning etter første og annet ledd kan bare nektes dersom den nye leierens forhold gir saklig grunn til det. Svarer ikke utleieren på en søknad om godkjenning etter første og annet ledd innen én måned etter at søknaden er mottatt, skal dette regnes som godkjenning til overføring.

§ 8-5. *Gjennomføring av leierskifte*

Krever leierskiftet godkjenning fra utleieren, overføres leieretten i forhold til utleieren fra det tidspunkt melding om godkjenning kommer fram til leieren, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i søknaden. Er leierskiftet godkjent ved utleierens passivitet, overføres leieretten i forhold til utleieren ved utløpet av svarfristen etter § 8-4 tredje ledd annet punktum, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i søknaden. Kan leierskiftet gjennomføres uten utleierens godkjenning, overføres bruksretten i forhold til utleieren fra det tidspunkt melding om leierskiftet kom fram til utleieren, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i meldingen.

For krav som forfaller etter det tidspunkt som er angitt i første ledd, hefter bare den nye leieren. Krever overføringen godkjenning fra utleieren, kan utleieren stille som vilkår for godkjenning at den nye leieren påtar seg personlig ansvar for krav som er forfalt de siste seks månedene, regnet fra det tidspunkt som er angitt i første ledd. Kravets størrelse skal angis.

Det at den tidligere leieren har misligholdt sine plikter etter lov eller avtale, gir ikke utleieren rett til å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende mot den nye leieren. Etter at søknad om godkjenning av overføring er kommet fram til utleieren, kan heving på grunn av at leieavtalen er misligholdt før dette tidspunktet, bare skje hvis godkjenning av overføringen kan nektes.

§ 8-6. *Eierskifte*

Ved eierskifte kan utleieren overføre til erververen rettigheter og forpliktelser etter leieavtalen.

Gir erververens forhold saklig grunn til det, kan leieren kreve at avhenderen er ansvarlig sammen med erververen for riktig oppfyllelse av forpliktelsene etter avtalen, med mindre det stilles betryggende sikkerhet. Leierens krav om at avhenderen skal hefte for oppfyllelsen, må settes fram overfor avhenderen innen seks måneder

etter at leieren fikk eller burde ha fått kjennskap til eierskiftet.

Kapittel 9. Leieforholdets varighet – opphør

§ 9-1. *Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler*

En husleieavtale kan inngås for bestemt eller ubestemt tid. Er ikke opphørstidspunktet fastsatt i leieavtalen, er den tidsubestemt.

§ 9-2. *Tidsbestemte leieavtaler*

En leieavtale som er inngått for bestemt tid, opphører uten oppsigelse ved utløpet av den avtalte leietid.

Det kan avtales at en tidsbestemt leieavtale skal kunne sies opp i leietiden i samsvar med bestemmelsene i §§ 9-4 til 9-8.

Fortsetter leieforholdet i mer enn tre måneder etter utløpet av den avtalte leietid uten at utleieren skriftlig har oppfordret leieren til å flytte, er leieavtalen gått over til å være tidsubestemt.

§ 9-3. *Adgangen til å inngå tidsbestemt leieavtale for bolig*

Det er ikke adgang til å inngå tidsbestemt leieavtale for bolig for kortere tid enn tre år. Minstetiden kan likevel settes til ett år hvis avtalen gjelder lofts- eller sokkelbolig i enebolig eller bolig i tomannsbolig, og utleieren bor i samme hus. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder ikke dersom:

- husrommet skal brukes som bolig av utleieren selv eller noen som hører til husstanden, eller
- utleieren har en annen saklig grunn for tidsavgrensningen.

Utleieren kan bare påberope seg unntakene i første ledd bokstav a og b dersom leieren senest ved inngåelsen av avtalen skriftlig ble gjort kjent med grunnen for tidsavgrensningen, og husrommet ved utløpet av den avtalte leietid skal brukes i samsvar med den oppgitte grunnen. Utsettes tidspunktet for når husrommet skal brukes i samsvar med den oppgitte grunnen, kan leieavtalen forlenges fram til dette tidspunktet dersom utsettelsen skyldes en uforutsett omstendighet som har inntrådt etter at avtalen ble inngått.

Er tidsbestemt leieavtale for bolig inngått i strid med bestemmelsene i denne paragrafen, skal avtalen anses som tidsubestemt.

§ 9-4. *Leierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale*

Er ikke annet avtalt, kan tidsubestemt leieavtale sies opp av leieren.

§ 9-5. *Utleierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale*

Er ikke annet avtalt eller annet følger av loven her, kan tidsubestemt leieavtale sies opp av utleieren.

En tidsubestemt leieavtale om bolig kan bare sies opp av utleieren dersom:

- husrommet skal brukes som bolig av utleieren selv eller noen som hører til husstanden,
- riving eller ombygging av eiendommen gjør at husrommet må fravikes,

- c) leieren har misligholdt leieavtalen, eller
d) det foreligger en annen saklig grunn til å si opp leieavtalen.

Tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig, kan sies opp av utleieren uten hinder av bestemmelsene i annet ledd.

§ 9-6. Oppsigelsesfrist

Oppsigelsesfristen skal være tre måneder til opphør ved utløpet av en kalendermåned.

For leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter avtalen har adgang til en annens bolig, skal oppsigelsesfristen være én måned. Det samme gjelder for selvstendig leie av garasje eller bod.

For leieavtale om lokale der leien er avtalt pr. dag, skal oppsigelsesfristen være én dag.

Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes i avtale.

§ 9-7. Formkrav til utleierens oppsigelse

Oppsigelse fra utleier skal være skriftlig.

Oppsigelsen skal begrunnes. Oppsigelsen skal også opplyse om at leieren kan protestere skriftlig til utleieren innen én måned etter at oppsigelsen er mottatt. Oppsigelsen skal dessuten opplyse om at dersom leieren ikke protesterer innen fristen, taper leieren sin rett til å påberope seg at oppsigelsen er i strid med loven, jf. § 9-8 første ledd annet punktum, og at utleieren i så fall kan begjære tvangsfravikelse etter tvangsfullbyrdsloven § 13-2 tredje ledd bokstav c.

En oppsigelse som ikke fyller kravene i første og annet ledd, er ugyldig. Har leieren flyttet i henhold til oppsigelsen, anses den som godtatt.

Bestemmelsene i annet og tredje ledd gjelder ikke for oppsigelse av tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig. Det samme gjelder for leie av lokale der leien er avtalt pr. dag og for selvstendig leie av garasje eller bod.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 9-8. Tilsidesettelse av oppsigelse

Leieren kan innen én måned etter at oppsigelsen er mottatt, protestere skriftlig til utleieren mot oppsigelsen. Har leieren ikke protestert mot oppsigelsen i samsvar med første punktum, kan leieren ikke påberope seg at oppsigelsen er i strid med loven her. Har leieren protestert i samsvar med første punktum, faller oppsigelsen bort om ikke utleieren har reist søksmål mot leieren innen tre måneder etter at leierens frist løp ut.

Retten skal prøve om oppsigelsen er lovlig, og om den eventuelt skal settes til side. Oppsigelsen skal settes til side dersom retten ut fra en vurdering av begge parters forhold finner at den vil virke urimelig. Retten kan like-

vel ikke sette oppsigelsen til side dersom den kommer til at oppsigelsen skyldes vesentlig mislighold fra leierens side, jf. § 9-9 første ledd annet punktum.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke for oppsigelse av tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig. Det samme gjelder for leie av lokale der leien er avtalt pr. dag, og selvstendig leie av garasje eller bod.

Presidenten: Her har Framstegspartiet varsla at dei vil røyste mot fyrste ledd tredje punktum.

Det vert fyrst votert over dette punktum.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 64 mot 11 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.06. 06)

Presidenten: Det vert så votert over resten av ledda og punktuma i § 9-8.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare vart tilrådd:

§ 9-9. Utleierens hevingsrett

Utleieren kan heve leieavtalen på grunn av vesentlig mislighold fra leierens side. Vesentlig mislighold foreligger dersom:

- leieren vesentlig misligholder sin plikt til å betale leie eller oppfylle andre krav som reiser seg av leieavtalen,
- leieren tross skriftlig advarsel fra utleieren i vesentlig grad forsømmer sin vedlikeholdsplikt eller fortsetter å opptre på en måte som er til alvorlig skade eller sjenanse for utleieren, eiendommen eller øvrige brukere,
- leieren uten å ha rett til det helt eller delvis overlater bruken av husrommet til andre og tross skriftlig advarsel fra utleieren ikke bringer forholdet til opphør,
- leieren uten å ha rett til det bruker husrommet på annen måte eller til andre formål enn avtalt og tross skriftlig advarsel fra utleieren ikke bringer forholdet til opphør, eller
- leieren for øvrig misligholder sine plikter på en måte som gjør det nødvendig å bringe leieavtalen til opphør.

En erklæring om at utleieren hever leieavtalen, skal være skriftlig. Den kan pålegge leieren straks å flytte og levere husrommet tilbake. I erklæringen skal grunnen til å heve leieavtalen oppgis.

Blir leieavtalen hevet, er leieren ansvarlig for utlegg, tapt leie o.l. etter bestemmelsene i § 5-8.

§ 9-10. Leierens død

Dør leieren før leieforholdet er slutt, har både utleieren og dødsboet rett til å si opp leieavtalen med varsel som nevnt i § 9-6, selv om avtalen er inngått for lengre tid eller med lengre oppsigelsesfrist.

Har leieren rett til å overføre bruksretten, har utleieren ikke rett til å si opp leieavtalen etter første ledd. Vil dødsboet i dette tilfelle si opp etter første ledd, må oppsigelse gis innen tre måneder regnet fra dødsfallet.

Oppsigelse etter første ledd skal være skriftlig. For øvrig gjelder ikke bestemmelsene i §§ 9-5 til 9-9 for oppsigelsen.

Kapittel 10. Tilbakelevering av husrommet ved leieforholdets opphør

§ 10-1. *Visning før flytting*

I tiden før fraflytting plikter leieren i rimelig utstrekning å gi leiesøkende adgang for å se på husrommet.

§ 10-2. *Tilbakelevering*

Den dagen leieforholdet opphører, skal leieren stille husrommet med tilbehør til utleierens disposisjon. Er ikke annet avtalt, regnes tilbakelevering for skjedd når utleieren har fått nøkler og ellers uhindret atkomst til husrommet. Forlater leieren husrommet på en slik måte at leieforholdet klart må anses oppgitt, kan utleieren igjen straks disponere over det.

Er ikke annet avtalt, skal husrommet med tilbehør være ryddet, rengjort og i samme stand som ved overtakelsen, bortsett fra den forringelse som skyldes alminnelig slit og elde, og de mangler som utleieren selv plikter å utbedre.

Utleieren kan ikke uten særlig avtale kreve at leieren setter husrommet tilbake til opprinnelig stand så langt det gjelder endringer som leieren hadde rett til å utføre. Utleieren kan ikke i noe tilfelle kreve husrommet satt tilbake til opprinnelig stand dersom dette ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller urimelig verditap, men utleieren kan kreve erstattet den verdireduksjon endringene har medført, hvis det gjelder endringer leieren ikke hadde rett til å utføre.

Fast inventar som leieren har brakt inn i husrommet, tilfaller utleieren hvis utskilling ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller urimelig verditap.

Har leieren plikt til å vedlikeholde husrommet eller tilbehøret, skal vedlikeholdet være forsvarlig utført, men utleieren kan ikke uten særlig avtale kreve at husrommet eller tilbehøret er i bedre stand enn det var ved overleveringen.

Om leierens krav på vederlag gjelder § 10-5.

§ 10-3. *Erstatning for forsinkelse og mangel*

Stilles ikke husrommet til utleierens disposisjon den dagen leieforholdet er opphørt, kan utleieren kreve vederlag tilsvarende avtalt leie inntil leierens bruk opphører.

Er husrommet i dårligere stand enn hva som er avtalt eller fastsatt i § 10-2, kan utleieren kreve dekket nødvendige utgifter til utbedring. Kravet må være framsatt innen rimelig tid etter at utleieren burde ha oppdaget mangelen. Regelen i annet punktum gjelder ikke dersom leieren har opptrådt grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

Utleieren kan kreve erstatning for annet tap som følge av leierens mislighold. Dette gjelder likevel ikke så langt

leieren godtgjør at misligholdet skyldes en hindring utenfor leierens kontroll, som leieren ikke med rimelighet kunne forventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes misligholdet en tredjeperson som leieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å sette husrommet i stand, er leieren fri for ansvar bare om også tredjemann ville være fritatt etter reglene i tredje ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom leieren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Reglene i tredje, fjerde og femte ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som er nevnt i § 5-8 fjerde ledd.

Utleieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom misligholdet eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra leierens side. For utmålingen av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, femte og sjette ledd tilsvarende.

§ 10-4. *Etterlatt løsøre*

Finnes det i husrommet etterlatt løsøre som må antas å tilhøre leieren eller noen i leierens husstand, skal utleieren for leierens regning ta hånd om dette. Rent skrot kan likevel kastes umiddelbart. Medfører omsorgsplikten arbeid, kan utleieren kreve en rimelig godtgjørelse for dette.

Utleieren skal så vidt mulig skriftlig oppfordre leieren til å hente løsøret. Utleieren kan holde løsøret tilbake inntil kostnadene med oppbevaringen dekkes eller betryggende sikkerhet stilles.

Utleieren kan selge løsøret for leierens regning dersom kostnadene eller ulempene med oppbevaringen blir urimelige, eller dersom leieren venter urimelig lenge med å betale kostnadene eller med å overta løsøret. Er det grunn til å tro at salgssummen ikke vil dekke salgskostnadene, kan utleieren i stedet rå over tingen på annen hensiktsmessig måte.

§ 10-5. *Vederlag for forbedringer*

Har leieren med utleierens samtykke gjort vesentlige forbedringer i husrommet, kan leieren kreve vederlag for den fordel utleieren oppnår som følge av forbedringene, med mindre annet ble avtalt da samtykket ble gitt.

Blir partene ikke enige om vederlaget etter første ledd, kan begge parter kreve tvisten avgjort etter bestemmelsen i § 12-2. Vederlaget fastsettes likevel av retten når utleieren har gått til sak mot leieren etter reglene i § 9-8, og oppsigelsen ikke settes til side.

§ 10-6. *Vederlag for kundekrets*

Er leieren av lokale oppsagt, og oppsigelsen ikke settes til side etter reglene i § 9-8, kan leieren kreve vederlag for den fordel utleieren oppnår som følge av den kundekrets leieren har opparbeidet. Når vederlag tilkjennes, skal retten som regel fastsette at utleieren kan kreve hele eller en bestemt del av vederlaget tilbake, dersom leieren innen en fastsatt frist på inntil tre år på ny starter tilsvarende virksomhet innenfor et område som fastsettes av retten.

Vederlag kan ikke tilkjennes dersom leieren har gjort seg skyldig i vesentlig mislighold.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

Kapittel 11. Særregler for visse boligleieforhold

§ 11-1. *Boliger for personer med spesielle boligbehov av varig karakter*

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av bolig som etter vedtak av organ for stat, fylkeskommune eller kommune skal brukes av personer med spesielle boligbehov av varig karakter. Bestemmelsen gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlemmer som nevnt i § 7-1, og framleie av del av bolig som nevnt i § 7-3, bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom forhold med tilknytning til boligens formål eller vedkommende person tilsier det. Framleie etter § 7-4 ved midlertidig fravær kan nektes dersom utleier tilbyr seg å disponere boligen under leierens fravær, og leieren gis rett til å ta boligen i bruk igjen etter fraværet.

Uten hinder av bestemmelsene i § 3-7, kan det avtales at leier av bolig som nevnt i første ledd skal yte et lån til utleieren, dersom stat, fylkeskommune eller kommune er utleier.

Presidenten: Her har Sosialistisk Venstreparti varslet at dei vil gå imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken mot 4 røyster.

Vidare var tilrådd:

§ 11-2. *Boliger for personer med spesielle boligbehov av midlertidig karakter*

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av bolig som etter vedtak av organ for stat, fylkeskommune eller kommune skal brukes av personer med spesielle boligbehov av midlertidig karakter. Bestemmelsen gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlemmer som nevnt i § 7-1 og framleie av del av bolig som nevnt i § 7-3, bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom forhold med tilknytning til boligens formål eller vedkommende person tilsier det. Framleie etter § 7-4 ved midlertidig fravær kan nektes dersom utleier tilbyr seg å disponere boligen

under leierens fravær, og leieren gis rett til å ta boligen i bruk igjen etter fraværet.

Uten hinder av bestemmelsene i kapittel 9 om opphør kan det avtales at leieavtalen skal falle bort uten oppsigelse ved endt utdanning, endt behandling, tilbud om annen passende bolig eller liknende omstendighet som skal være bestemt angitt i leieavtalen. Uten hinder av § 9-3 kan partene også inngå en tidsbestemt avtale for kortere tid enn tre år. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Ved utleie av elev- og studentboliger kan det uten hinder av § 3-5 tredje ledd avtales at rentene av konto for depositum skal godskrives utleieren.

§ 11-3. *Tjenestebolig*

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ved utleie av bolig som leieren har leid i egenskap av arbeidstaker, når leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Retten til å tre inn i leieavtalen etter § 8-2 gjelder ikke når leieren, eller noen som har fortsatt leieforholdet, dør. Før begjæring om fraflytting kan settes fram, har husstandsmedlem krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Skal leieren tre ut av arbeidsforholdet eller bli forflyttet, kan oppsigelse av leieforholdet bare settes til side av retten etter § 9-8 når særlige grunner gjør det rimelig. Retten skal påse at oppsigelsen ikke blir brukt som kampmiddel i arbeidstvist. Dette gjelder også når leieren eller husstandsmedlem etter arbeidsforholdets opphør har fortsatt leieforholdet eller i stedet leid annen bolig av arbeidsgiveren.

Retten til å heve leieavtalen ved forsinkelse etter § 2-12 og bestemmelsene i §§ 7-4 og 8-3 gjelder ikke for bolig som leieren har plikt til å bebo, og boplikten er nødvendig for utføringen av arbeidet. For slik bolig faller leieavtalen bort uten hinder av bestemmelsene i kapittel 9 når leieren trer ut av arbeidsforholdet, eller blir forflyttet.

Bestemmelsene i fjerde ledd gjelder tilsvarende for:

- a) bolig som staten har stilt til disposisjon for medlemmer og varamedlemmer til Stortinget eller for departementenes politiske ledelse,
- b) bolig som kommune, Opplysningsvesenets fond eller lovbestemt kirkelig organ har stilt til disposisjon for embets- eller tjenestemann i Den norske kirke, og
- c) bolig som forsvaret har stilt til disposisjon for eget personell.

For boliger som nevnt i femte ledd gjelder ikke §§ 4-2 og 4-3.

§ 11-4. *Utleie av egen bolig*

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av bolig som utleieren selv har brukt som egen bolig, og som blir leid ut ved midlertidig fravær på inntil fem år. Bestemmelsene gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Bestemmelsen i § 7-3 om framleie av del av bolig og § 7-4 om framleie ved midlertidig fravær gjelder ikke.

Av bestemmelsene i kapittel 9 skal bare § 9-10 om leierens død gjelde. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Har utleieren ikke sagt opp leieavtalen eller oppfordret leieren til å flytte før utleierens fravær har vart i fem år, gjelder lovens bestemmelser fullt ut for leieavtalen.

Kapittel 12. Prosessuelle bestemmelser

§ 12-1. Voldgift

Avtale om at tvister mellom utleier og leier som gjelder leie av bolig skal avgjøres ved voldgift, er bare bindende dersom avtalen om voldgiftsavgjørelse er inngått etter at tvisten oppstod.

§ 12-2. Takstnemnd

Kommer ikke partene til enighet om hva som er markedsleie etter § 3-1 eller gjengs leie etter § 4-3, kan hver av partene kreve tvisten avgjort av en takstnemnd. Det samme gjelder dersom partene ikke kommer til enighet om vederlag for forbedringer etter § 10-5.

Takstnemnda skal bestå av tre medlemmer og oppnevnes av herreds- eller byretten i den rettskrets hvor eendommen ligger. For takstnemnda gjelder bestemmelsene i domstolsloven §§ 106 og 108 så langt de passer.

Hver av partene kan bringe saken inn for herreds- eller byretten ved stevning. Stevningen må være inngått til retten innen to måneder etter at takstnemndas skriftlige og begrunnede avgjørelse er mottatt. På samme måte kan saken bringes inn for herreds- eller byretten dersom takstnemndas avgjørelse ikke foreligger to måneder etter oppnevningen. En avgjørelse som ikke er brakt inn for retten innen fristen nevnt i første punktum, har virkning som en rettskraftig dom. Retten kan gi oppreisning for oversittelse av frist som nevnt i annet punktum.

Retten skal fastsette godtgjørelsen for medlemmene av takstnemnda. Retten kan bestemme at den som har krevd takst skal betale inn et beløp til sikkerhet for godtgjørelsen. Utleieren skal bære kostnadene dersom takstnemnda fastsetter et lavere beløp enn det utleieren har krevd i leie, eller høyere vederlag enn det utleieren har vært villig til å betale for påkostningene. Ellers skal leieren betale kostnadene. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse og skal begrunnes. Partene kan påkjære kjennelsen innen fjorten dager.

Blir saken brakt inn for retten etter tredje ledd, kan retten avgjøre spørsmålet om ansvar for kostnadene med takstnemnd etter tvistemålsloven kapittel 13.

§ 12-3. Midlertidig bruksrett

Når søksmål om godkjenning etter reglene i kapitlene 7, 8 eller 11 er reist, kan retten ved kjennelse etter begjæring fra saksøkeren, mot eller uten sikkerhetsstillelse, beslutte at den som kreves godkjent som framleier, husstandsmedlem eller ny leier, skal ha bruksrett til husrommet inntil saken er rettskraftig avgjort. Saksbehandlings-

reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 15 gjelder tilsvarende.

§ 12-4. Foregrepet tvangskraft

Når det er avsagt dom i sak som nevnt i § 9-8 og oppsigelsen ikke er satt til side, kan retten etter begjæring fra utleieren, mot eller uten sikkerhetsstillelse, i særlige tilfelle ved kjennelse gi samtykke til at fraviking gjennomføres før dommen er rettskraftig. Er dommen påanket, kan samtykke gis av ankedomstolen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 12-5. Husleietvistutvalg

Departementet kan som forsøk i en eller flere kommuner opprette et partssammensatt utvalg til behandling av tvister etter loven her (Husleietvistutvalg). Departementet kan fastsette regler om saklig myndighetsområde, oppnevning, sammensetning, organisering, saksbehandling, vedtak, tvangskraft, sakskostnader, gebyr, gjenopp-tagelse, forholdet til voldgiftsklausuler, bransjenemnder og de alminnelige domstolene og andre forhold av betydning for tvisteløsningen, Departementet kan også bestemme at reglene i § 12-2 ikke skal gjelde i områder hvor Husleietvistutvalget gjelder.

Presidenten: Her har Framstegspartiet varsla at dei vil gå imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 64 mot 11 røyster.

(Voteringuskrift kl. 22.07.23)

Vidare var tilrådd:

Kapittel 13. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 13-2. Overgangsbestemmelser

Loven gjelder fullt ut for leieavtale som er inngått etter lovens ikrafttredelse.

For tidsbestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse gjelder loven fra utløpet av den lengste oppsigelsesfristen, regnet fra lovens ikrafttredelse, med følgende unntak eller endringer:

- Bestemmelsene i § 3-1 første ledd om leien skal gjelde fra det tidspunkt leien etter lov eller avtale skal fastsettes på ny. Bestemmelsen i § 3-6 annet punktum om garantibeløp skal ikke gjelde garantiavtale inngått før lovens ikrafttredelse. Det samme skal gjelde ved forny-

- else av slik avtale, dersom leieren etter leieavtalen som gjaldt ved lovens ikrafttredelse var forpliktet til dette.
- b) Bestemmelsene i kapittel 9 om oppsigelse skal gjelde for oppsigelse som gis etter lovens ikrafttredelse.
 - c) Bestemmelsene i § 10-5 om vederlag for forbedringer skal gjelde dersom utleierens samtykke er gitt etter lovens ikrafttredelse.
 - d) Bestemmelsene i kapittel 11 skal ikke gjelde for avtale som er inngått før lovens ikrafttredelse.
 - e) Bestemmelsene i § 12-1 om voldgift skal gjelde for voldgiftsavtale som er inngått etter lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i § 12-3 om midlertidig bruksrett skal gjelde dersom søksmål er reist etter lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i § 12-4 om foregriper tvangskraft skal gjelde dersom dommen er avsagt etter lovens ikrafttredelse. For dommer forkynt etter lovens ikrafttredelse, er ankefristen to måneder, jf. tvistemålsloven § 360.

Som tidsbestemt etter bestemmelsen her regnes også leieavtale mellom borettslag eller boligaksjeselskap og selskapsmedlem med bruksrett.

Bestemmelsene i lovens kapittel 1 til 11 skal ikke gjelde for tidsbestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i annet ledd bokstav e skal likevel gjelde tilsvarende for tidsbestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse. Leieavtale som bare kan sies opp av en av partene, og leieavtale som bare kan sies opp dersom det foreligger vesentlig mislighold, regnes som tidsbestemt i forhold til reglene her, jf. likevel tredje ledd.

Reglene om bortleie av bolig mot lån i kapittel 9 i lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie fortsetter å gjelde for avtaler som er inngått før loven her har trådt i kraft.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 13-3. Opphevelse og endringer av andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, oppheves lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål

§ 23 første ledd nr. 5 skal lyde:

søksmål som er reist av utleier eller leier etter reglene i husleieloven.

§ 273 nytt nr. 8 skal lyde:

i saker som er meglet eller avgjort ved vedtak i Husleietvistutvalg.

§ 274 første ledd nr. 9 skal lyde:

i saker om godkjenning av framleier, husstandsmedlem eller ny leier etter reglene i husleieloven kapitlene 7, 8 og 11, og saker etter husleieloven § 12-2.

2. Lov av 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag

§ 34 skal lyde:

Bestemmelsene i *husleieloven* og lovgivningens øvrige bestemmelser om leie av husrom får så langt de passer, og så fremt ikke annet følger av bestemmelsene i denne lov, anvendelse på leieforholdet mellom laget og den enkelte andelseier vedkommende den bolig som er knyttet til andelen.

Følgende bestemmelser i husleieloven får likevel ikke anvendelse: §§ 3-1 og 3-7, kapittel 4, § 5-4 første ledd annet punktum, kapittel 6, §§ 7-4, 7-5, 8-1, 8-2, 8-3 første ledd og 8-4 til 8-6. Reglene i § 8-3 annet og tredje ledd får likevel anvendelse, og overføres leieretten i medhold av disse bestemmelsene, gjelder § 8-5 for den overføringen. Kapittel 9, med unntak av §§ 9-7, 9-8 og 9-9 får ikke anvendelse. Det samme gjelder §§ 10-2 første ledd tredje punktum, 10-5 og 10-6, og kapittel 11.

Utleie til ny andelseier etter overføring av andel regnes ikke som inngåelse av ny leieavtale i forhold til bestemmelsene i kapitlene 2 og 10 i husleieloven.

Blir boligen ødelagt ved brann eller annen hendelig begivenhet i leietiden, har vedkommende andelseier krav på å leie boligen dersom skaden blir utbedret eller boligen gjenoppbygget.

§ 37 annet ledd annet punktum skal lyde:

Er leieavtalen sagt opp, må dessuten *fristen for å protestere mot oppsigelsen etter husleieloven § 9-8* være utløpt uten at *leieren har protestert*, eller oppsigelsen må være stadfestet ved forlik eller rettskraftig dom.

Presidenten: Når det gjeld § 13-3 andre ledd nr. 1, går Framstegspartiet imot § 273 nytt nr. 8.

V o t e r i n g :

1. Tilrådinga frå komiteen til § 13-3 fyrste ledd vart samrøystes vedteken.
2. Tilrådinga frå komiteen til § 13-3 andre ledd nr. 1 § 273 nytt nr. 8 vart vedteken med 64 mot 11 røyster. (Voteringsutskrift kl. 22.08.11)
3. Tilrådinga frå komiteen til resten av paragrafane i nr. 1 samt til nr. 2 vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

3. Lov av 7. juli 1967 nr. 13 om husleieregulering m.v. for boliger

§ 1 skal lyde:

§ 1. Hvor loven gjelder

Denne lov gjelder i Oslo og Trondheim.

§ 3 annet ledd nye nr. 4, 5 og 6 skal lyde:

4. *leieavtale inngått etter at husleieloven er trådt i kraft.*
5. *utleie av bolig eller boligrom som er ferdig rehabilitert etter regulering til fornyelse, utbedringsprogram eller*

utbedringsavtale med kommunen. Husleienemnda avgjør i hvert enkelt tilfelle om vilkåret i første punktum er oppfylt.

6. *utleie av bolig hvor det er truffet vedtak om høyeste lovlige leie etter § 3 tredje ledd i loven her før husleieloven er trådt i kraft. Husleienemnda avgjør i tvilstilfelle om vilkåret i første punktum er oppfylt.*

§ 3 tredje ledd annet punktum oppheves.

Ny § 4a skal lyde:

§ 4a. Forholdet til husleieloven

Etter at husleieloven er trådt i kraft for en leieavtale som omfattes av bestemmelsene i kapittelet her, kan hver av partene kreve at det avtales eller fastsettes en leie i samsvar med husleieloven kapittel 4. Av denne leien skal leieren likevel bare betale det til enhver tid høyeste lovlig vederlag etter kapittelet her. Gjengs leie etter husleieloven § 4-3 kan første gang avtales eller kreves fastsatt selv om det er kortere tid enn to år og seks måneder siden leieavtalen ble inngått eller leien endret.

§§ 14, 15, 16 og 17 oppheves.

Ny § 29a skal lyde:

§ 29a. Lovens varighet

Denne loven opphører å gjelde ti år etter ikrafttredelsen av lov ... om husleieavtaler.

4. Lov av 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplik

§ 1 første ledd første punktum skal lyde:

Etter reglane i denne lova kan personar som ved innkallinga har fylt 18 år og er busette og oppheld seg i Danmark, Finland, Island eller Sverige, påleggast å møte som vitne her i landet for dei vanlege domstolane, *verjemålsrettane* og jordskifterettane.

5. Lov av 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp

§ 16 første ledd annet punktum skal lyde:

Som særdomstoler regnes de domstoler som er nevnt i lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 2, *samt arbeidsrett.*

§ 18 første ledd nr. 3 skal lyde:

fra leietaker i saker etter husleieloven § 9-8 og tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c når saken gjelder bolig som leietaker bebod.

6. Lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr

§ 10 nr. 14 skal lyde:

sak om leie av bolig etter reglene i husleieloven og rettigheter til andelsdokument i borettslag etter reglene i borettslagsloven,

7. Lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrding og midlertidig sikring

§ 13-2 tredje ledd bokstav c og d skal lyde:

(c) Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

(d) Heving av leieforhold etter husleieloven, når det foreligger forhold som gjør det åpenbart at utleieren hadde adgang til å heve leieavtalen.

8. Lov av 20. mars 1997 nr. 31 om eierseksjoner

§ 14 annet ledd bokstav c skal lyde:

leier av bolig som nevnt i husleieloven §§ 11-1, 11-2 og 11-3 fjerde og femte ledd.

Presidenten: Når det gjeld nr. 3, går Sosialistisk Venstreparti imot at §§ 14, 15, 16 og 17 vert oppheva.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen til nr. 3 §§ 14, 15, 16 og 17, vart vedteken mot 4 røyster.

Presidenten: Det vert så votert over tilrådinga frå komiteen til dei andre paragrafane i nr. 3 samt til nr. 4 til og med nr. 8.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Lovvedtaket vil verte sendt til Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er:

- forslag nr. 1, frå Ane Sofie Tømmerås på vegner av Arbeidarpartiet
- forslag nr. 2, frå Jan Simonsen på vegner av Framstegspartiet og Høgre
- forslag nr. 3, frå Jan Simonsen på vegner av Framstegspartiet
- forslaga nr. 4 og 5, frå Ågot Valle på vegner av Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten tek fyrst opp forslag nr. 5. Forslaget lyder:

«For å bedre asylsøkeres rettsikkerhet ber Stortinget Regjeringen vurdere å opprette et kompetansesenter på virkningene av tortur, samt for behandling av traumer og skader som følge av tortur.»

Dette forslaget vert i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende til Stortinget.

Komiteen hadde rådd Odelstinget til å gjere slikt vedtak til

I o v

om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover (klagenemnd for utlendingssaker m.v.).

I.

I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 5 tredje ledd skal lyde:

For øvrig gjennomføres loven av Kongen, departementet, *Utlendingsnemnda*, Utlendingsdirektoratet, politiet og andre offentlige myndigheter. Dersom det ikke fremgår direkte av loven, bestemmer Kongen hvilke oppgaver og hvilken myndighet de ulike offentlige instanser skal ha etter loven.

Presidenten: Her ligg det føre eit avvikande forslag, nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her, gjøres følgende endringer:

§ 5 tredje ledd skal lyde:

For øvrig gjennomføres loven av Kongen, departementet, Flyktningnemnda, Utlendingsdirektoratet, politiet og andre offentlige myndigheter. Dersom det ikke fremgår direkte av loven, bestemmer Kongen hvilke oppgaver og hvilken myndighet de ulike offentlige instanser skal ha etter loven.»

Framstegspartiet og Høyre har varsla at dei vil røyste imot. Det vert fyrst røysta over forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, deretter over tilrådinga frå komiteen.

V o t e r i n g :

1. Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart mot 4 røyster ikkje vedteke.
2. Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 52 mot 22 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 22.11.01)

Vidare var tilrådd:

§ 6 annet ledd første punktum skal lyde:

Utlending som akter å ta opphold i riket utover *tre* måneder uten å ta arbeid, må ha oppholdstillatelse.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 7 første ledd skal lyde:

Første gangs tillatelse til arbeid eller opphold gis i alminnelighet for *ett, to eller tre* år. Tillatelsen kan gis for *et annet tidsrom* dersom formålet med arbeidet eller oppholdet eller andre grunner tilsier det. *Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.*

§ 9 skal lyde:

§ 9. Arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse til familiedlemmer.

De nærmeste familiemedlemmene til norsk eller nordisk borger som er bosatt i riket eller til utlending som har eller får lovlig opphold i riket *med arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse uten begrensninger*, har etter søknad rett til *arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse dersom det* ikke foreligger omstendigheter som nevnt i § 8 første ledd nr. 3. *Som hovedregel må underholdet være sikret. Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.*

Kongen kan fastsette ved forskrift hvem som skal betraktes som nærmeste familiemedlemmer etter denne paragrafen og kan *gi regler om arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse til de nærmeste familiemedlemmene* til utlending hvis opphold er forutsatt ikke å bli varig.

§ 11 annet ledd første og annet punktum skal lyde:

Fornytt tillatelse gis i alminnelighet for *ett eller to* år *etter nærmere regler fastsatt av Kongen ved forskrift.* Tillatelsen kan gis for *et annet tidsrom* dersom formålet med arbeidet eller oppholdet eller andre grunner tilsier det.

Presidenten: Framstegspartiet og Høyre har varsla at dei vil røyste imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 51 mot 22 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 22.11.42)

Vidare var tilrådd:

§ 12 første ledd første punktum skal lyde:

Utlending som de siste *tre* år har oppholdt seg sammenhengende i riket med oppholdstillatelse eller arbeidstillatelse uten begrensninger, har etter søknad rett til bopelsettingstillatelse dersom det ikke foreligger forhold som nevnt i § 29 første ledd.

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Tillatelsen faller bort når innehaveren har hatt bopel *eller faktisk opphold* utenfor riket sammenhengende i mer enn *to* år. *Vedtaket om bortfall treffes av Utlendingsdirektoratet.* Utlending kan etter søknad gis adgang til å være borte fra riket lenger uten at tillatelsen faller bort. Nærmere regler kan gis ved forskrift fastsatt av Kongen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 14 annet ledd skal lyde:

Utlending som skifter bopel mens behandling av sak etter loven pågår, skal gi melding om dette til politiet.

Presidenten: Framstegspartiet har varsla at dei går imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 63 mot 11 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.12.19)

Vidare var tilrådd:

§ 17 annet og tredje ledd skal lyde:

Adgangen til å returnere flyktning til annen stat i medhold av første ledd *bokstav c* og *d* skal ikke benyttes dersom flyktningen har en tilknytning til riket som gjør at Norge er nærmest til å gi flyktningen beskyttelse.

Også flyktningens ektefelle *eller samboer og barn under 18 år uten ektefelle eller samboer* har rett til asyl dersom ikke særlige grunner taler mot det.

Presidenten: Til § 17 tredje ledd ligg det føre eit avvikende forslag, d. nr. 1, frå Arbeidarpartiet. Høgre har varsla at dei går mot både forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Det vert votert over tilrådinga frå komiteen til § 17 andre ledd.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen til § 17 andre ledd vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Når det gjeld § 17 tredje ledd, vil presidenten fyrst la votere over tilrådinga frå komiteen, og dersom tilrådinga frå komiteen fell, vert det votert over forslaget frå Arbeidarpartiet. – Ingen innvendingar er komne, og slik vil det verte gått fram.

Det vert votert over tilrådinga frå komiteen til § 17 tredje ledd.

Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti har varsla at dei vil gå mot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen til § 17 tredje ledd vart med 54 mot 20 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 22.13.29)

Presidenten: Det vert votert over forslaget frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her, skal § 17 tredje ledd lyde:

Også flyktningens ektefelle eller samboer og barn under 18 år har rett til asyl dersom ikke særlige grunner taler mot det.»

Presidenten har forstått at Sosialistisk Venstreparti støttar forslaget.

Ane Sofie Tømmerås(A) (fra salen): Ærede president! En stemmeforklaring.

Presidenten: Ane Sofie Tømmerås får ordet til røysteforklaring.

Ane Sofie Tømmerås (A): Jeg vil selvfølgelig anbefale Arbeiderpartiets representanter å stemme for vårt eget forslag, men det var ikke derfor jeg forlangte ordet. Jeg vil bare klargjøre for dem som var litt forvirret over at vi tok innstillingen opp først og lot den falle, før vi tok opp forslaget. Det vanlige er selvfølgelig å ta opp forslaget først, så faller det, og så går vi på innstillingen. Men her har det dessverre skjedd en teknisk glipp da vi skrev innstillingen. Så til tross for at Arbeiderpartiet var den største fraksjonen og vårt forslag skulle vært en del av innstillingen, ble det fremmet som et forslag isteden. Nå hører jeg at presidenten sier at det bare er SV som anbefaler sin gruppe å stemme for forslaget. Det forundrer meg, fordi forslaget til Arbeiderpartiet er identisk med proposisjonen, unntatt det forslaget som stod som innstilling, og som nå er falt. Det innebærer altså at hvis regjeringspartiene nå stemmer mot forslaget fra Arbeiderpartiet, kommer det til å være den gamle lovteksten som får flertall, og det er jo heller ikke hva proposisjonen fremmet. Det var –

Presidenten: Presidenten vil minne om at det var ei røysteforklaring Ane Tømmerås bad om ordet til.

Ane Sofie Tømmerås (A): Ja, det var det – og den forklaringen går altså ut på at dersom dette forslaget fra Arbeiderpartiet faller, er det gammel lovtekst som vil gjelde, og det er ikke det som er anbefalt i proposisjonen.

Presidenten: Ane Tømmerås har fått sjansen til å gje ei røysteforklaring. Vi held fram med voteringa.

Det vert votert over forslaget frå Arbeidarpartiet.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet vart med 42 mot 32 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 22.16.07)

Vidare var tilrådd:

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Innvilgelse av asyl innebærer at utlendingen har status som flyktning og får arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse.

§ 19 skal lyde:

§ 19. Reisebevis for flyktning og utlendingspass.

Flyktning som har eller gis lovlig opphold i riket, skal etter søknad også gis reisebevis for flyktning for reise utenfor Norge dersom ikke særlige grunner taler mot det. Har flyktningen reisedokument utstedt av fremmed stat, gjelder denne retten bare når flyktningen er innvilget asyl eller bosettingstillatelse, eller Norge i henhold til internasjonalt avtale har plikt til å utstede reisebevis for flyktning.

Utlending som har eller gis arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse i riket på grunnlag av søknad om asyl, men uten å ha fått innvilget asyl, skal gis utlendingspass for reise utenfor Norge dersom utlendingens forhold til hjemlandets myndigheter tilsier det. Utlendingspass kan også utstedes i andre tilfeller etter nærmere regler fastsatt av Kongen.

Pass eller annet reisedokument søkeren er i besittelse av, må innleveres sammen med søknad om reisebevis for flyktning eller utlendingspass.

Kongen kan gi forskrift om utstedelse, gyldighetsområde, fornyelse og inndragning av reisebevis for flyktning og utlendingspass og de nærmere vilkårene for dette.

§ 21 første ledd skal lyde:

Utlendingsdirektoratet avgjør spørsmål om vern mot utsendelse, flyktningestatus og asyl samt reisebevis for flyktning og utlendingspass.

§ 22 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Utlending som er gitt innreisetillatelse etter første ledd, får arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse.

§ 25 tredje ledd første punktum skal lyde:

Visum for besøk gis for en innreise og for opphold av bestemt varighet inntil tre måneder.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 27 første og annet ledd skal lyde:

Ved innreise eller innen sju dager etter innreise i riket kan det treffes vedtak om å bortvise utlending

- som ikke viser gyldig pass eller annet godkjent reisedokument eller visum når dette er nødvendig,
- som er utvist fra riket eller fra annet nordisk land med innreiseforbud som ennå gjelder, og utlendingen ikke har fått adgang til riket etter søknad,
- som mangler slik tillatelse som er nødvendig etter kapittel 2,

- som ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelige midler til opphold i riket og til hjemreise,
 - som er straffet som nevnt i § 29 første ledd bokstav b eller c, eller når andre omstendigheter gir særlig grunn til å frykte at utlendingen her i riket eller i annet nordisk land vil begå straffbar handling som kan føre til fengselsstraff i mer enn tre måneder,
 - i samsvar med reglene i den nordiske passkontrolloverenskomsten artikkel 6, når det er sannsynlig at utlendingen vil reise inn i annet nordisk land og trolig vil bli bortvist der fordi pass eller visum som er gyldig for innreise i landet mangler, eller det for øvrig foreligger bortvisningsgrunn i vedkommende land,
 - som ifølge kompetent helsepersonell åpenbart lider av alvorlige psykiske forstyrrelser,
 - som ikke har dekket utgifter som er blitt påført det offentlige i forbindelse med at utlendingen tidligere er ført ut av riket, jfr. § 46 første ledd,
 - når hensynet til rikets sikkerhet eller tvingende samfunnsmessige hensyn gjør det nødvendig.
- Sjudagersfristen anses overholdt dersom sak om bortvisning er reist innen sju dager.

Presidenten: Framstegspartiet har varslet at dei går mot liten bokstav e, mens Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti går mot liten bokstav g.

Det vert fyrst votert over liten bokstav e.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 61 mot 12 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.17.08)

Presidenten: Det vert så votert over liten bokstav g.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 42 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.17.34)

Presidenten: Det vert votert over dei andre bokstavane i § 27 første ledd samt andre ledd.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 28 første ledd skal lyde:

Utlending kan bortvises etter reglene i § 27 første ledd også etter utløpet av sjudagersfristen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 29 skal lyde:

§ 29. Utvisning.

Utlending kan utvises

- a) når utlendingen grovt eller gjentatte ganger har overtrådt en eller flere bestemmelser i loven her eller unn-
drar seg gjennomføring av vedtak som innebærer at
vedkommende skal forlate riket,
- b) når utlendingen for mindre enn *fem* år siden i utlandet
har sonet eller er ilagt straff for et forhold som etter
norsk lov kan føre til fengselsstraff i mer enn *tre* må-
neder. *Tilsvarende gjelder ved ilagt særreaksjon som
følge av straffbart forhold som nevnt,*
- c) *når utlendingen her i riket er ilagt straff eller sikring
for et forhold som kan føre til fengselsstraff i mer enn
tre måneder, eller flere ganger i løpet av de siste tre år
er ilagt fengselsstraff,*
- d) når hensynet til rikets sikkerhet gjør det nødvendig.

Utvisning etter første ledd bokstav *a*, *b* og *c* besluttes ikke dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene. Utlending som har arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse, eller nordisk borger som har hatt bopel i riket i mer enn *tre* måneder, kan bare utvises dersom det straffbare forholdet kan føre til fengselsstraff i mer enn *ett* år.

Utvisning er til hinder for senere innreise i riket. Innreiseforbudet kan gjøres varig eller tidsbegrenset, men som hovedregel ikke for kortere tidsrom enn *to* år. Etter søknad kan den som er utvist få adgang til riket, men som regel ikke før *to* år er gått fra utreisen.

Presidenten: Framstegspartiet og Høyre har varslet at dei går mot tredje ledd andre punktum.

Det vert fyrst votert over dette punktet.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 52 mot 22 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.18.19)

Presidenten: Det vert så votert over dei andre ledda og punktuma i § 29.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 30 annet ledd skal lyde:

Utlending som fyller kravene til å få bosettingstillatelse, kan bare bortvises eller utvises

- a) når hensynet til rikets sikkerhet gjør det nødvendig, jfr. § 27 første ledd bokstav *i* og § 29 første ledd bokstav *d*,

- b) når utlendingen har sonet eller er ilagt straff for forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i *tre* år eller mer eller som gjelder overtredelse av straffelovens §§ 162 og 317 jfr § 162, og dette er skjedd for mindre enn *fem* år siden i utlandet eller for mindre enn ett år siden her i riket. *Tilsvarende gjelder ved ilagt særreaksjon som følge av straffbare forhold som nevnt.*

§ 31 første ledd første punktum skal lyde:

Vedtaket om bortvisning etter § 27 første ledd bokstav *a* til *h* treffes av politimesteren eller den politimesteren myndigere.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 37 skal lyde:

§ 37. Identifisering.

Ved innreise, og frem til antatt korrekt identitet er registrert, har utlending plikt til å medvirke til å avklare sin identitet i den grad myndighet som nevnt i § 5 tredje ledd krever dette. Vedkommende myndighet kan også senere pålegge utlending slik plikt dersom det er grunn til å anta at den registrerte identiteten ikke er den riktige. Kongen gir nærmere regler ved forskrift om hva utlendinger kan pålegges å gjøre for å oppfylle plikten.

Dersom det ved ankomst til riket eller etter innreise oppstår tvil om utlendingens identitet, kan det foretas beslag av reisedokument, billetter og annet som kan bidra til å avklare identiteten. Tilsvarende gjelder ved tvil om tidligere oppholdssted, når dette har betydning for retten til opphold i riket.

Dersom det foreligger skjellig grunn til mistanke om at utlending, i strid med pålegg som nevnt i første ledd, tilbakeholder eller skjuler opplysninger om sin identitet eller, i strid med pålegg som nevnt i § 44, tilbakeholder eller skjuler opplysninger om tidligere oppholdssted, kan det foretas undersøkelse av utlendingens person, bolig, rom eller annet oppbevaringssted.

Det kan tas fotografi og fingeravtrykk av utlending som

- a) ikke kan dokumentere sin identitet eller det er grunn til å anta at *utlendingen oppgir falsk identitet*,
- b) søker asyl eller en tillatelse etter loven,
- c) har fått avslag på søknad om asyl eller en tillatelse etter loven, eller
- d) er bortvist eller utvist eller som antas å oppholde seg ulovlig i riket.

Fingeravtrykk tatt i medhold av fjerde ledd kan registreres i et EDB-basert fingeravtrykkregister. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler for føring og bruk av registeret.

Dersom utlending nekter å oppgi sin identitet, eller det er skjellig grunn til mistanke om at utlending oppgir falsk identitet, kan utlendingen pålegges meldeplikt eller bestemt oppholdssted. Dersom slikt pålegg ikke overhol-

des eller anses åpenbart utilstrekkelig, kan utlendingen pågripes og fengsles, jfr. § 37 d. Samlet fengslingstid kan ikke overstige 12 uker, med mindre det foreligger særlige grunner.

Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

Nye §§ 37 a, b, c og d skal lyde:

§ 37 a. *Kompetanse og fremgangsmåte ved beslag i identifiseringshensikt.*

Beslag etter § 37 annet ledd besluttes av påtalemyndigheten. Beslutningen skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder, formålet med beslaget og hva det skal omfatte. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Før beslaget iverksettes, skal beslutningen leses opp eller forevises for utlendingen. Foreligger det ingen skriftlig beslutning, skal det muntlig opplyses om hva saken gjelder og formålet med beslaget.

Ved ankomst til riket, ved undersøkelse etter § 37 tredje ledd eller i situasjoner hvor det er fare ved opphold, kan beslag tas av polititjenestemann. Foreligger det ingen skriftlig beslutning, skal det muntlig opplyses om hva saken gjelder og formålet med beslaget. Beslaget skal straks meldes til påtalemyndigheten. Når påtalemyndigheten opprettholder beslaget, utferdiger den beslutning etter første ledd.

Enhver som rammes av beslaget, kan straks eller senere kreve brakt inn for retten spørsmålet om det skal opprettholdes. Påtalemyndigheten sørger for at den som rammes av beslaget, blir gjort kjent med denne retten. For øvrig gjelder reglene i straffeprosessloven kap. 16, med unntak av § 210, så langt de passer.

§ 37 b. *Kompetanse og fremgangsmåte ved undersøkelser i identifiseringshensikt.*

Uten vedkommende utlendings skriftlige samtykke kan undersøkelser som nevnt i § 37 tredje ledd bare foretas etter beslutning av retten. Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av påtalemyndigheten. § 37 a første ledd annet til femte punktum gjelder tilsvarende. Reglene i straffeprosessloven §§ 198 til 202 gjelder for øvrig så langt de passer.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de går mot § 37 første og tredje ledd, § 37 a andre ledd og § 37 b.

Det vert votert fyrst over disse paragrafane og ledda.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken mot 4 røyster.

Presidenten: Det vert votert over dei andre ledda i §§ 37 og 37 a.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 37 c. *Kompetanse og fremgangsmåte ved tiltak som nevnt i § 37 fjerde og sjette ledd.*

Beslutning om at det skal tas fotografi eller fingeravtrykk som nevnt i § 37 fjerde ledd, treffes av polititjenestemann eller Utlendingsdirektoratet.

Pålegg om meldeplikt eller bestemt oppholdssted som nevnt i § 37 sjette ledd besluttes av påtalemyndigheten. Utlendingen kan straks eller senere kreve innbrakt for retten spørsmålet om vilkårene for meldeplikt eller bestemt oppholdssted foreligger, og om det er grunn til å opprettholde forføyninger som er tatt. Straffeprosessloven §§ 174 første ledd, 175 første ledd annet punktum, 184 og 187 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

Pågrepelse som nevnt i § 37 sjette ledd besluttes av påtalemyndigheten. § 37 a første ledd annet til femte punktum gjelder tilsvarende. Vil påtalemyndigheten beholde den pågrepne, må den snarest mulig og så vidt mulig dagen etter pågripelsen fremstille den pågrepne for forhørsretten med begjæring om fengsling. Når det er fare ved opphold, kan polititjenestemann foreta pågripelse uten beslutning av retten eller av påtalemyndigheten. Straffeprosessloven §§ 174 flg. gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 37 d. *Utlendingsinternat.*

Utlending som pågripes og fengsles i medhold av § 37 sjette ledd eller § 41 femte ledd, skal som hovedregel anbringes i utlendingsinternat.

Utlendingsinternatet er ikke underlagt fengselsvesenet, jfr. fengselsloven § 9 første ledd, men administreres av politiet.

Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 38 skal lyde:

§ 38. *Instruksjonsmyndighet og overprøving av vedtak.*

Departementet kan instruere om lovtolking og skjønnsutøvelse når det gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn, og om avgjørelsen av enkeltsaker som innbefatter slike hensyn. For øvrig kan departementet verken instruere om lovtolking, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker.

Departementet kan instruere om prioritering av saker.

Vedtak truffet av politiet eller utenriksstasjon kan påklages til Utlendingsdirektoratet. For øvrig kan vedtak påklages til Utlendingsnemnda.

Ny § 38 a skal lyde:

§ 38 a. *Utlendingsnemnda.*

Utlendingsnemnda avgjør som et uavhengig organ de klagesaker som er lagt til den i § 38 tredje ledd.

Utlendingsnemnda ledes av en direktør. Nemnda skal videre ha nemndledere i heltids- eller deltidstilling. Direktøren og nemndlederne må fylle kravene til dommere og beskikkes på åremål av Kongen i statsråd. Åremålsperioden er seks år for direktøren og fire år for nemndlederne. Gjenoppnevning kan foretas for én periode.

Nemnda skal ha nemndmedlemmer oppnevnt av Kongen i statsråd etter forslag fra Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, Den Norske Advokatforening/Norges Juristforbund og humanitære organisasjoner. De oppnevnes for fire år. Gjenoppnevning kan foretas en gang. Vervet er frivillig. Suppleringer i løpet av perioden foretas av departementet etter forslag fra de samme instansene. Departementet kan løse et nemndmedlem fra vervet dersom medlemmet ikke har overholdt sin taushetsplikt, grovt har krenket andre plikter som følger av vervet eller selv ber om det. Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

Nemnda skal ha et koordineringsutvalg med en leder og fire medlemmer, ett fra hver medlemsgruppe, jfr tredje ledd. De oppnevnes av departementet for fire år, fortrinnsvis blant dem som har erfaring med nemndarbeidet. Utvalget behandler spørsmål om alminnelige retningslinjer for nemndas arbeid m.v.

Nemndas møter foregår for lukkede dører. Enhver som deltar ved behandlingen av sak for nemnda, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Overtreddelse straffes etter straffeloven § 121.

Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Utlendingsnemndas vedtak etter loven her eller om erstating som følge av slike vedtak, opptrer staten ved Utlendingsnemnda.

Ny § 38 b skal lyde:

§ 38 b. Behandlingsformer m.v. i Utlendingsnemnda.

I den enkelte sak deltar en leder og fire medlemmer, ett fra hver medlemsgruppe, jfr. § 38 a tredje ledd, jfr. likevel annet ledd i paragrafen her. Den enkelte nemnd kan behandle flere saker.

Saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål, kan avgjøres av en leder alene. I slike saker kan nemnda også delegerede vedtaksmyndighet til sekretariatet. Saker som kan avgjøres av en leder alene, er bl.a. klager der vilkårene for å omgjøre Utlendingsdirektoratets vedtak åpenbart må anses å foreligge, og klager som må anses grunnløse. Det samme gjelder anmodning om omgjøring av vedtak truffet av Utlendingsnemnda når det ikke er grunn til å anta at nemnda vil endre vedtaket. På samme vilkår kan en leder under behandlingen av slik anmodning beslutte at det ikke skal tas hensyn til opplysninger, dokumenter eller andre bevismidler som kunne ha vært gitt eller fremlagt under den tidligere behandlingen av saken.

Nemnda bestemmer selv behandlingsformen. Saker som behandles etter første ledd, avgjøres ved flertallsvedtak, men ved stemmelikhet gjelder det resultatet som er gunstigst for klageren.

Klager som anmoder om det, kan gis adgang til å møte personlig og uttale seg i sak som behandles etter

første ledd. I asylsaker skal slik adgang som hovedregel gis. Klagerens advokat eller en annen representant for klageren kan møte sammen med klageren. Også andre kan gis adgang til å møte og avgi uttalelse.

Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for beslutninger om behandlingsform og personlig fremmøte.

Kongen kan gi regler om nemndas arbeidsform og om den nærmere behandlingen av sakene.

Presidenten: Framstegspartiet og Høyre har varslet at dei går imot. Men før vi går til votering over tilrådinga, vil presidenten la votere over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti, til §§ 38 og 41. Forslaget lyder:

«§ 38 tredje ledd skal lyde:

Vedtak truffet av politiet eller utenriksstasjon kan påklages til Utlendingsdirektoratet. For øvrig kan følgende vedtak påklages til Flyktningnemnda:

1. Avslag på søknad om asyl som verken er innvilget med asyl eller tillatelse etter § 8 annet ledd (opphold på humanitært grunnlag), eller som bare er innvilget med tillatelse etter § 8 annet ledd.
2. Avslag på søknad om familiegjening fra riket fra asylsøkers familiemedlem som ikke selv søker asyl.
3. Avslag på søknad om avledet flyktningstatus for flyktningens nære familie, jfr. § 17 tredje ledd.
4. Avslag på søknad om reisebevis for flyktning.
5. Avslag på søknad om utlendingspass som omfattes av søknad om asyl.
6. Vedtak om at overføringsflyktning ikke gis status som flyktning, jfr. § 21 annet ledd.
7. Tilbakekall av innvilget asyl og i denne forbindelse tilbakekall og avslag på søknad om fornyelse av utlendingens arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse, og tilbakekall og bortfall av bosettingstillatelse.
8. Tilbakekall og avslag på søknad om fornyelse av arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse når første gangs tillatelse er gitt etter § 8 annet ledd på grunnlag av søknad om asyl.
9. Tilbakekall og bortfall av bosettingstillatelse når første gangs tillatelse er gitt etter § 8 annet ledd på grunnlag av søknad om asyl.
10. Avslag på søknad om fornyelse av reisebevis for flyktning og inndragning av slikt dokument.
11. Avslag på søknad om fornyelse av utlendingspass og inndragning av slikt dokument, når første gangs søknad ble innvilget sammen med søknad om asyl.
12. Vedtak om at § 15, som gir beskyttelse til utlendinger som risikerer forfølgelse, ikke er til hinder for å utvise en utlending.

§ 38a, 38b og 41:

De steder hvor det i Innst. O. Nr. 42 (1998-99) står Utlendingsnemnd byttes dette ut med Flyktningnemnda.

§ 38 b annet ledd skal lyde:

Saker der vilkårene for å omgjøre Utlendingsdirektoratets vedtak åpenbart må anses å foreligge, samt

klager som må anses åpenbart grunnløse, kan avgjøres av leder alene.

§ 38 b fjerde ledd skal lyde:

Klager som anmoder om det, skal som hovedregel ha rett til å møte og uttale seg. Klagers advokat eller annen representant for klager kan møte sammen med klager. Også andre kan gis adgang til å møte og avgi uttalelse.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart mot 4 røyster ikkje vedteke.

Presidenten: Det vert så votert over tilrådinga. Framstegspartiet og Høgre har altså varsla at dei går imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 51 mot 22 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.20.27)

Vidare var tilrådd:

§ 39 annet ledd annet punktum utgår.

Presidenten: Her har Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti varsla at dei går imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 42 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.21.00)

Vidare var tilrådd:

§ 41 skal lyde:

§ 41. Fremgangsmåten ved iverksetting av vedtak.

Vedtak som innebærer at utlending må forlate riket, iverksettes ved at utlendingen pålegges å reise med en gang eller innen en fastsatt frist. Dersom pålegget ikke blir fulgt eller det er overveiende sannsynlig at det ikke vil føre til at utlendingen forlater riket, kan politiet føre utlendingen ut. Når særlige grunner taler for det, kan utlendingen bli ført til et annet land enn det vedkommende kom fra. Beslutninger som gjelder iverksetting regnes ikke som enkeltvedtak, jfr. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.

Utlending som omfattes av første ledd og ikke har gyldig reisedokument, har plikt til å skaffe seg dette.

For å sikre at et vedtak som nevnt i første ledd skal kunne iverksettes, kan *utlendingen pålegges:*

- a) meldeplikt,
- b) innlevering av pass eller annet legitimasjonspapir, jfr. § 24,
- c) bestemt oppholdssted.

Pålegg som nevnt i tredje ledd kan bare gis når det er særlig grunn til å frykte at utlendingen vil unndra seg iverksetting. Ved denne vurderingen kan også generelle erfaringer med unndragelse tillegges vekt. Reglene i § 37 c annet ledd gjelder tilsvarende. Pålegget gjelder ikke utover to uker med mindre utlendingen samtykker eller det besluttes av forhørsretten ved kjennelse.

Når det er nødvendig for å sikre iverksetting, kan utlendingen pågripes og fengsles etter reglene i § 37 c tredje ledd, jfr. § 37 d. Tilsvarende gjelder når utlending ikke gjør det som er nødvendig for å oppfylle plikten etter annet ledd og formålet er å fremstille utlendingen for aktuelle lands utenriksstasjon for å få utstedt reisedokument.

Fengsling kan besluttes for høyst to uker. Fristen kan bare forlenges dersom utlendingen ikke frivillig forlater riket og det er overveiende sannsynlig at utlendingen ellers vil unndra seg gjennomføring av vedtak som nevnt i første ledd. I slike tilfeller kan fristen forlenges for høyst to uker, men ikke mer enn to ganger.

Pågripelse og fengsling foretas ikke dersom det i betraktning av sakens art og omstendighetene for øvrig vil være et uforholdsmessig inngrep, eller retten finner at den i stedet kan pålegge meldeplikt, passbeslag eller bestemt oppholdssted.

Tvangsmidler som nevnt i tredje og femte ledd kan anvendes når vedtak som innebærer at utlending må forlate riket er fattet, og når det verserer sak som kan føre til slikt vedtak.

Når Utlendingsnemnda har truffet et vedtak som innebærer at utlending må forlate riket, kan den instruere politiet om å utsette iverksettingen. Utlendingsdirektoratet kan instruere politiet om å utsette iverksettingen dersom slikt endelig vedtak er truffet av direktoratet.

Utlendingsnemnda kan instruere Utlendingsdirektoratet om å utsette iverksettingen av et vedtak truffet av direktoratet på nemndas sakområde, når vedtaket innebærer at utlending må forlate riket.

Presidenten: Framstegspartiet og Høgre går mot niande og tiande leddet, mens Sosialistisk Venstreparti går mot andre ledd, fjerde ledd andre og tredje punktum og femte ledd andre punktum.

Det vert fyrst votert over § 41 andre ledd, fjerde ledd andre og tredje punktum og femte ledd andre punktum,

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken mot 4 røyster.

Presidenten: Det vert så votert over dei andre ledda og punktuma i § 41 frå og med fyrste til og med åttande ledd.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert så votert over § 41 niande og tiande leddet.

Her har Framstegspartiet og Høgre varsla at dei går imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 51 mot 22 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.22.12)

Videre var tilrådd:

§ 42 første ledd første og annet punktum skal lyde:

Retten skal oppnevne prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om fengsling etter § 37 *sjette* ledd annet punktum eller § 41 *femte* ledd. Det samme gjelder når retten prøver spørsmålet om pålegg etter § 41 *tredje og fjerde* ledd, med mindre det ville medføre særlig ulempe eller tidsspille, eller retten finner det ubetenkelig å unnlate å oppnevne prosessfullmektig.

§ 42 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke i utvisningssaker i henhold til § 29 første ledd *bokstav b og c*, § 30 annet ledd *bokstav b* og § 58 *annet ledd når det foreligger forhold som nevnt i annet punktum*, eller når utlending som har søkt asyl, klager over bare å ha fått *tillatelse* etter § 8 annet ledd.

§ 44 annet ledd skal lyde:

I forbindelse med forberedelse av sak etter loven kan *den utlending saken gjelder, pålegges* å møte personlig og gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket.

§ 46 skal lyde:

§ 46. Ansvar for utgifter m.v.

Utlending som i medhold av loven føres ut av riket, plikter å betale utgiftene ved sin egen utreise. Utlendingen skal også betale utgifter til vakhold når dette er nødvendig fordi utlendingen ikke vil forlate riket frivillig. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg *og kan dessuten gi grunnlag for bortvisning ved senere innreise, jfr. § 27 første ledd bokstav h*. Politiet kan beslaglegge billetter hos utlendingen til bruk ved utreise.

Er det stilt garanti for utgifter etter første ledd, kan utgiftene kreves dekket av garantisten. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når utlending som er kommet med skip eller luftfartøy blir bortvist etter §§ 27, 28 *eller* 57, plikter fartøyets eier eller leier, og på dennes vegne dets fører eller agent i riket, enten å ta utlendingen om bord igjen, på annen måte bringe utlendingen ut av riket, eller å dekke utgifter som måtte bli påført det offentlige ved at utlendingen føres ut. På samme måte foreligger plikt til å ta om bord og dekke utgifter til eskorte av utlendingen ut av riket når politiet finner dette nødvendig.

Dersom utgiftene ved at utlendingen føres ut av riket ikke dekkes etter første, *annet eller tredje* ledd, dekkes de av staten.

Har utlending som trenger tillatelse fra politiet etter § 26 for å gå i land i riket, gjort dette uten slik tillatelse, gjelder det samme som etter *tredje* ledd. Ansvarer omfatter da i alminnelighet også utgifter som måtte bli påført det offentlige i inntil tre måneder ved utlendingens opphold i riket.

§ 47 første ledd første del av første punktum skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil *seks* måneder eller med begge deler straffes den som

§ 47 annet ledd første del av første punktum skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil *to* år straffes den som

§ 47 tredje ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil *fem* år straffes den som i vinnings hensikt driver organisert virksomhet med sikte på å hjelpe utlendinger til ulovlig å reise inn i riket eller til annen stat.

§ 50 første ledd første punktum skal lyde:

Utlending som omfattes av EØS-avtalen, kan uten tillatelse reise inn i riket og ta opphold eller arbeid her i inntil *tre* måneder, eller inntil *seks* måneder dersom utlendingen er arbeidssøkende.

§ 51 første ledd bokstav b og c skal lyde:

- b) skal drive ervervsvirksomhet eller skal være yter eller mottaker av tjenester i riket,
- c) oppbeholder *tilstrekkelige* faste periodiske ytelser *eller har tilstrekkelige egne midler, og søkeren* omfattes av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet i Norge, eller

§ 54 første og annet ledd skal lyde:

Første gangs oppholdstillatelse etter §§ 51, 52 og 53 gis i alminnelighet for *fem* år.

Når arbeidsforholdet har en varighet av fra *tre* måneder til *ett* år, gis tillatelsen til utlending som nevnt i § 51 første ledd bokstav a tilsvarende varighet.

§ 54 fjerde og femte ledd skal lyde:

Første gangs tillatelse til utlending som nevnt i § 51 første ledd bokstav c kan gis en varighet på *to* år. Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

Tillatelse til utlending som nevnt i § 51 første ledd bokstav d gis for et tidsrom tilsvarende utdanningens varighet, likevel ikke ut over *ett* år.

§ 55 første ledd annet punktum skal lyde:

Fornytt oppholdstillatelse gis i alminnelighet for *fem* år, med mindre formålet med arbeidet eller oppholdet eller andre grunner tilsier en kortere varighet.

§ 56 annet ledd skal lyde:

Oppholdstillatelse gitt første gang etter § 51 første ledd *bokstav a til c* kan tilbakekalles dersom utlendingen har oppholdt seg utenfor riket sammenhengende i mer

enn seks måneder, såfremt fraværet ikke skyldes verneplikt.

§ 57 første ledd første del av første punktum og bokstav c skal lyde:

Ved innreise eller innen sju dager etter innreise i riket kan det treffes vedtak om å bortvise utlending som omfattes av EØS-avtalen,

...

c) når det foreligger forhold som nevnt i § 58 første ledd,

§ 57 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Sjudagersfristen anses overholdt dersom sak om bortvisning er reist innen sju dager.

§ 57 tredje ledd første punktum skal lyde:

Dersom sak om bortvisning etter første ledd ikke er reist innen sju dager, kan utlending som omfattes av EØS-avtalen og som ikke har oppholdstillatelse, bortvises etter vedtak av Utlendingsdirektoratet etter reglene i første ledd bokstav b, c eller d.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 58 skal lyde:

§ 58. Utvisning.

Utlending som omfattes av EØS-avtalen, kan utvises når hensynet til offentlig orden eller sikkerhet tilsier det.

Utvisning etter første ledd kan skje når det hos utlendingen foreligger, eller må antas å foreligge, personlige forhold som innebærer en aktuell og tilstrekkelig alvorlig trussel mot grunnleggende samfunnshensyn. Er utlendingen ilagt straff eller særreaksjon, kan utvisning på dette grunnlaget som hovedregel bare skje dersom det foreligger forhold som kan tilsi at utlendingen vil begå ny straffbar handling.

Utlending som omfattes av EØS-avtalen, kan også utvises når utlendingen ikke fyller vilkårene for opphold etter §§ 51 til 53.

Utvisning besluttes ikke dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene.

Utvisning er til hinder for senere innreise i riket. Innreiseforbudet kan gjøres varig eller tidsbegrenset, men som hovedregel ikke for kortere tidsrom enn to år. Innreiseforbudet kan etter søknad oppheves dersom nye omstendigheter tilsier det.

Vedtak om utvisning treffes av Utlendingsdirektoratet, som også avgjør søknad om adgang til riket fra utlending som er utvist.

Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

Presidenten: Her ligg det føre to avvikande forslag, forslag nr. 3, frå Framstegspartiet, til fyrste ledd, og for-

slag nr. 2, frå Framstegspartiet og Høgre, til femte ledd andre punktum.

Det vert fyrst votert over § 58 fyrste ledd – alternativt mellom innstillinga og forslag nr. 3, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her, skal § 58 første ledd lyde:

Utlendinger som omfattes av EØS-avtalen, kan utvises når hensynet til offentlig orden, sikkerhet eller folkehelsen tilsier det.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet vart tilrådinga frå komiteen vedteken med 59 mot 12 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.23.06)

Presidenten: Det vert så votert over § 58 femte ledd andre punktum – alternativt mellom innstillinga og forslag nr. 2, frå Framstegspartiet og Høgre. Forslaget lyder:

«I lov av 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her, skal § 58 femte ledd annet punktum lyde:

Innreiseforbudet kan gjøres varig eller tidsavgrenset, men ikke for kortere tidsrom enn to år.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet og Høgre vart tilrådinga frå komiteen vedteken med 52 mot 22 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 22.23.33)

Presidenten: Det vert så votert over resten av ledda og punktuma i § 58.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

II.

I lov av 12. desember 1958 nr. 7 om fengselsvesenet skal § 9 første ledd lyde:

I fengsel innsettes personer som skal utholde straff av fengsel, hefte eller militær arrest, og personer som er pågrepet eller fengslet siktet for en straffbar handling, eller som av andre grunner skal holdes i fengslig forvaring, jfr. dog § 10 første og siste ledd og § 12 annet punktum. *Loven her gjelder ikke ved innsettelse i utlendingsinternat etter utlendingsloven § 37 sjette ledd eller § 41 femte ledd.*

III.

I lov av 17. januar 1997 nr. 11 om endringer i straffeloven m.v. (strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner) del I skal nr. 10 lyde:

10. I utlendingsloven av 24. juni 1988 nr. 64 gjøres følgende endringer:

§ 29 første ledd bokstav c skal lyde:

når utlendingen her i riket er ilagt straff eller overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39 for et forhold som kan føre til fengselsstraff i mer enn tre måneder eller flere ganger i løpet av de siste tre år er ilagt fengselsstraff,

§ 30 annet ledd bokstav b nytt annet punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder ved ilagt særreaksjon eller overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39 som følge av straffbare forhold som nevnt.

§ 58 annet ledd annet punktum skal lyde:

Er utlendingen ilagt straff, særreaksjon eller overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39, kan utvisning på dette grunnlaget som hovedregel bare skje dersom det foreligger forhold som kan tilsi at utlendingen vil begå ny straffbar handling.

IV.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven

skal tre i kraft til forskjellig tid. Endringene i III trer ikke i kraft før lov av 17. januar 1997 nr. 11 settes i kraft.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Lovvedtaket vil verte sendt Lagtinget.

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Møtet slutt kl. 22.25.
